AS “Latvijas valsts meži”

Meža apsaimniekošanas plāns 2022. - 2026. gadam

publiskā daļa

Rīga 2023

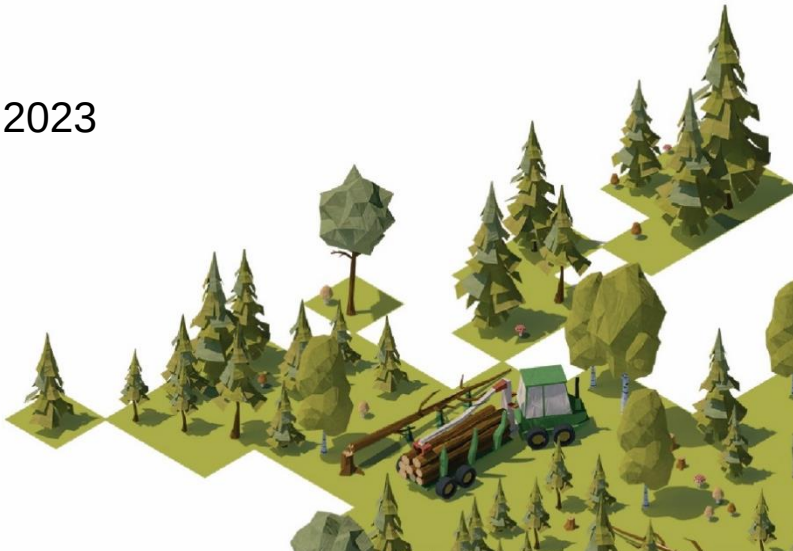

Stabilitāte • Izaugsme • Atbildība

Saturs

Ievads 4

1. Apsaimniekojamās teritorijas un resursu raksturojums 5

1.1. Apsaimniekojamās teritorijas un apstākļu raksturojums 5

1.1.1. Zemes lietošanas un īpašuma tiesības 5

1.1.2. Kopējā teritorija, tās raksturojums 5

1.1.3. Mežainums Latvijā 7

1.1.4. Sociālo un ekonomisko apstākļu apraksts 8

1.2. Teritorijas iedalījums zemes grupās 14

1.3. Meža sadalījums pa valdošajām sugām 15

1.4. Meža sadalījums pa meža tipu grupām 17

1.5. Meža sadalījums pa valdošajām sugām un bonitātēm 17

1.6. Meža sadalījums pa valdošajām sugām un vecuma desmitgadēm 18

1.7. Meža infrastruktūra 22

1.7.1. MMS apjoms 22

1.7.2. Meža ceļi 22

1.8. Ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem noteiktās dabas aizsardzības teritorijas 25

1.9. LVM identificētās vides vērtības un teritorijas 27

1.10. Meža ekosistēmu pakalpojumi 28

2. Meža apsaimniekošanas novērtējums iepriekšējā periodā 31

3. LVM meža apsaimniekošanas stratēģijas mērķi un uzdevumi 33

4. Plānotā meža apsaimniekošana LVM 33

4.1. Vides vērtību saglabāšana 33

4.1.1. Īpaši aizsargājamo sugu (izņemot putnu) dzīvotņu aizsardzības nodrošināšana un apsaimniekošana 33

4.1.2. Aizsargājamo putnu dzīvotņu aizsardzības nodrošināšana 34

4.1.3. Atšķirīgi apsaimniekojamas un individuāli plānojamas teritorijas 37

4.1.4. Mežaudžu dalījums atbilstoši apsaimniekošanas mērķim 38

4.1.5. Augstvērtīgo mežu apsaimniekošanas nosacījumi 39

4.1.6. Kultūrvēsturiskā mantojuma objektu un tūrisma vietu apsaimniekošana 40

4.1.7. ES nozīmes biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšana un ainavu ekoloģiskās plānošanas nosacījumi 41

4.2. Koksnes ieguves apjoma pamatojums un nosacījumi apjoma izvietošanai 44

4.2.1. LVM ilgtermiņa meža apsaimniekošanas plānošana 44

4.2.2. Taktiskā plānošana 44

4.2.3. Cirsmu izvietošana un veidošana 45

4.3. Meža infrastruktūras attīstības plānošana 46
4.3.1. Meža ceļu tīkla attīstības plānošana 46
4.3.2. Meža meliorācijas sistēmu atjaunošanas un pārbūves plānošana 46
4.4. Nosacījumi darbības vietu izvēlei 48
4.4.1. Meža atjaunošanas un kopšanas apjoma pamatojums 48
4.4.2. Jaunaudžu kopšana 49
4.4.3. Meža atjaunošana 49
4.4.4. Agrotehniskā kopšana 50
4.4.5. Plantāciju mežaudžu ieaudzēšana 50
4.5. Nosacījumi meža aizsardzībā 50
4.5.1. Meža bojājumi 50
4.5.2. Uguns apsardzība 51
4.5.3. Invazīvo sugu ierobežošana 51
4.5.4. Meža bojājumu ierobežošana 52
4.6. Plānotais meža apsaimniekošanas darbu apjoms 5 gadu periodā 52
4.7. Degradētās teritorijas 53
5. Plānotais koksnes produktu pārdošanas apjoms 10 gadu periodam 54
6. Mežizstrādē lietotā tehnika un tehnoloģija, tās pamatojums 57
7. Meža zemes izmantošanas veida maiņa 58
8. Kartes 60
9. Plānoto meža apsaimniekošanas darbību ietekmes vērtējums uz meža resursu stāvokli, kā arī vides un sociālo jomu. Monitorings 611
9.1. Koksnes resursu stāvoklis, realizējot plānoto meža apsaimniekošanu: 611
9.2. Pasākumi meža apsaimniekošanas ietekmes uz vidi mazināšanai 655
9.3. Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām 677
Pārskats par meža apsaimniekošanas apjomiem LVM 2018. – 2022. gadā 699
Augstvērtīgie meži 711
Ģenētisko resursu mežaudzes LVM 722
Tūrisma vietas Latvijas valsts mežos 733

AS "Latvijas valsts meži" meža apsaimniekošanas plāna publiskā daļa

Ievads

AS „Latvijas valsts meži" (turpmāk tekstā - LVM) apsaimnieko zemes 1,62 miljonu hektāru kopplatībā (tai skaitā 1.60 miljonu hektāru meža zemes), kas ir puse no Latvijas mežiem un ¼ no Latvijas sauszemes platības.

Plānojot meža *"ilgtspējīgu, efektīvu un sociāli atbildīgu apsaimniekošanu, palielinot meža produktivitāti un oglekļa piesaisti augošajā koksnē un sekmējot Latvijas konkurētspēju globālajās vērtību ķēdēs, kā arī veicinot noteikto valsts klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu, attīstot tehnoloģijās un zinātnes sasniegumos balstītu produktu ražošanu un pakalpojumu sasniegšanu" (18.08.2022.MK rīkojums Nr.553 "Par akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" vispārējo stratēģisko mērķi un tās līdzdalības saglabāšanu sabiedrībā ar ierobežotu atbildību "Meža un koksnes produktu pētniecības un attīstības institūts"),* tiek izmantota plaša un pastāvīgi veiktas meža resursu un vides vērtību inventarizācijās iegūtā informācija, veikta tās analīze un ilgtermiņa apsaimniekošanas scenāriju modelēšana. Meža apsaimniekošanas plānošana tiek realizēta LVM darbības plānošanas sistēmas ietvaros. LVM stratēģijas mērķi ir saskaņoti ar normatīvo regulējumu, augstāka līmeņa plānošanas dokumentiem un balstīti uz pieņēmumu kopu par īpašnieka gaidām un iekļauti LVM vidēja termiņa stratēģijā, kuru apstiprina LVM padome pēc atzinumu saņemšanas no īpašnieka - Zemkopības ministrijas un koordinācijas institūcijas (atbilstoši Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 26. pantam).

Lai par plānoto meža apsaimniekošanu informētu LVM ieinteresētās puses - vietējo sabiedrību un interešu grupas, kā arī saņemtu priekšlikumus meža apsaimniekošanas plāna (turpmāk tekstā – MAP) pilnveidošanai, katru gadu līdz 31. martam tiek aktualizēts un publiskots LVM MAP publiskās daļas projekts. Tas satur informāciju par LVM apsaimniekotā meža resursiem, LVM stratēģijas mērķiem un darbības pamatprincipiem, plānotās meža apsaimniekošanas darbību apjomu un izvietojumu, pasākumiem vides vērtību saglabāšanā un ietekmes uz vidi mazināšanā, iepriekšējā periodā veikto meža apsaimniekošanas darbību apjomu u.c. ieinteresētajām pusēm nozīmīgu informāciju. Katru gadu tiek aktualizētas vismaz sekojošas MAP publiskās daļas sadaļas: meža apsaimniekošanas apjomi atšķirīgi apsaimniekojamās teritorijās, informācija par iepriekšējā perioda meža apsaimniekošanu un Vides pārskats.

Visi saņemtie priekšlikumi un komentāri mēneša laikā tiek izvērtēti un ņemti vērā aktualizējot MAP, kā arī sagatavotas publiski pieejamas atbildes MAP publiskās daļas pielikumā "Interešu grupu priekšlikumi". Pēc aktualizēšanas, MAP publisko daļu apstiprina LVM valdes loceklis.

LVM papildus kādai no teritorijām, konsultējoties ar vietējo sabiedrību un citām ieinteresētajām pusēm, var izstrādāt individuālus apsaimniekošanas plānus, kuri ir LVM meža apsaimniekošanas plāna neatņemama sastāvdaļa, tomēr publisko apspriežu rezultātā teritorijai individuālajā plānā var tikt ietverti atsevišķi atšķirīgi nosacījumi, piemēram, noteikti atšķirīgi saimnieciskās darbības ierobežojumi, aktualizācijas kārtība u.c.. Visos pārējos gadījumos apsaimniekošanas darbības tiek veiktas atbilstoši LVM meža apsaimniekošanas plāna nosacījumiem.

LVM uztur informāciju par interešu grupām, un rakstiski tās informē par būtiskām izmaiņām meža apsaimniekošanas apjomā un metodēs. Lai mazinātu saimnieciskās darbības

ietekmi, galvenās (atjaunošanas) cirtes tiešā tuvumā esošo māju iedzīvotāji iespēju robežās tiek tieši informēti par plānotajām darbībām.

MAP publiskā daļa ir pieejama interneta vietnē: Latvijas valsts meži - Meža apsaimniekošanas plāni (lvm.lv), kā arī LVM reģionu klientu centros. Interešu grupas un vietējā sabiedrība priekšlikumus var iesniegt atbilstošā reģiona klientu centrā vai nosūtīt elektroniski attiecīgā reģiona meža apsaimniekošanas plānošanas vadītājam https://www.lvm.lv/kontakti/regioni.

LVM MAP publiskā daļa atbilst 04.02.2014. MK noteikumiem Nr.67 "Noteikumi par meža apsaimniekošanas plānu" un PEFC meža apsaimniekošanas sertifikācijas standartam Latvijai un citu saistošo sertifikācijas standartu prasībām.

1. Apsaimniekojamās teritorijas un resursu raksturojums

1.1. Apsaimniekojamās teritorijas un apstākļu raksturojums

1.1.1. Zemes lietošanas un īpašuma tiesības

Akciju sabiedrība "Latvijas valsts meži" dibināta 1999.gada oktobrī saskaņā ar Latvijas Republikas Ministru kabineta rīkojumu.

LVM apsaimnieko valstij piederošo zemi 1,62 miljonu hektāru kopplatībā, tai skaitā 1.60 miljonu hektāru meža zemes, no kurām 1,39 miljoni hektāru ir mežs.

Valdījuma tiesības LVM pieder pamatojoties uz:

Meža likuma 4.panta 2.daļu, kas nosaka, ka valstij piekrītošās un valsts īpašumā esošās uz valsts vārda Zemkopības ministrijas personā zemesgrāmatā ierakstītās meža zemes apsaimniekošanu un aizsardzību veic akciju sabiedrība "Latvijas valsts meži", kas nodibināta valsts meža īpašuma pārvaldīšanai un apsaimniekošanai.

LVM kopš 2002.gada iepērk zemes mežsaimnieciskajai ražošanai. Uz 2023. gada 1.janvāri LVM iepirktas zemes 13 734 ha apjomā, kuras saskaņā ar starptautiskajiem grāmatvedības standartiem, likumu par grāmatvedību, gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumu, likumu par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu, ir ierakstītas Zemesgrāmatā uz AS "Latvijas valsts meži" vārda.

1.1.2. Kopējā teritorija, tās raksturojums

Latvijas vēsturi un ekonomisko attīstību daudzu gadsimtu garumā noteicis tās ģeogrāfiskais stāvoklis – Baltijas jūras austrumu piekraste. Dziļi valsts sauszemē iestiepjas Baltijas jūras Rīgas līcis.

Garā valsts jūras robeža, neaizsalstošās ostas un Atlantijas okeāna jūras ceļu tuvums ir noteicis un nosaka arī pašreiz Latvijas valsts nozīmi Eiropas valstu vidū. Latviju šķērso kravu transportēšanas ceļi, kas savieno Austrumeiropas valstis ar Rietumeiropas valstīm.

Dabas apstākļus Latvijā nosaka tās ģeogrāfiskais novietojums Austrumeiropas līdzenuma rietumu daļā. Plašās teritorijās raksturīgais līdzenuma reljefs ļauj no dažādām debess pusēm ieplūst atšķirīgām gaisa masām, kas rada straujas laika apstākļu izmaiņas. Līdzenais reljefs noteicis plaši sazarota upju tīkla izveidošanos.

Latvijas reljefa lielformas ir augstienes un zemienes. Tās atšķiras ar augstumu virs jūras līmeņa un reljefa saposmojumu. Augstienes aizņem 40 %, bet zemienes 60 % no valsts teritorijas.

Zemienēm raksturīgs līdzens vai viļņots reljefs. Parasti zemienēs ir vai nu plašas lauksaimniecības zemes, vai lieli mežu masīvi. Lauksaimniecības zemes atrodas uz auglīgām

augsnēm (piemēram, Zemgales līdzenumā, Burtnieku līdzenumā). Meži parasti ir uz mazāk auglīgām smilts vai pārmitrām augsnēm (piemēram, Piejūras zemiene, Kursas zemiene).

Virzienā no rietumiem uz austrumiem raksturīgas gaisa temperatūru izmaiņas, samazinoties piejūras klimata iezīmēm un palielinoties kontinentalitātei. Rietumu daļā vidējās gaisa temperatūras ir augstākas nekā austrumu daļā. Tas tiešā veidā ietekmē meža apsaimniekošanu, piemēram, meža atjaunošanu stādot, kas rietumu daļā var sākties ātrāk nekā austrumu daļā, arī veģetācijas periods austrumu un rietumu daļā atšķiras pat par pāris nedēļām. Liepājas un Ventspils pusē tas ir 206 dienas, Alūksnē un Zosēnos par 22 dienām īsāks – 184 dienas. Reģionalitāte ir jāņem vērā arī stādāmā materiāla izvēlē, izvēloties stādus no tā paša vai uz austrumiem esoša reproduktīvā materiāla ieguves apgabala.

Salīdzinot austrumu un rietumu reģionus atšķiras arī vidējās gaisa temperatūras, it sevišķi minimālās temperatūras ziemā un maksimālās vasarā. Vasaras sezonā visaugstākās temperatūras ir Zemgales līdzenumā, Austrumlatvijas zemienē un Latgales augstienē. Salīdzinot ar ziemu, vasaras mēnešos Latvijā pieaug ģeogrāfiskā platuma zonalitātes nozīme.

Valdošās mitrās jūras gaisa masas nodrošina lielu nokrišņu daudzumu. Vidēji gadā Latvijā izkrīt 600 - 700 mm nokrišņu. Vislielākais nokrišņu daudzums ir Rietumkursas augstienes un Vidzemes augstienes rietumu nogāzēs (750 - 850 mm gadā), vismazākais – Zemgales līdzenuma rietumu daļā, Rīgas līča piekrastē un Lubānas līdzenumā (500 - 600 mm gadā).

Nokrišņu daudzums ziemā ietekmē sniega segas biezumu. Zemās temperatūras un lielais nokrišņu daudzums nosaka, ka parasti visbiezākā sniega sega Latvijā, kas pārsniedz 50 cm biezumu, ir Vidzemes un Alūksnes augstienēs. Piejūrā, pateicoties siltajām ziemām, sniega sega ir nepastāvīga. Tā ir tikai laiku pa laikam vai arī veidojas ļoti vēlu un ātri nokūst. Latvijas sniega segu ietekmē biežie atkušņi, kas veidojas ieplūstot siltajām gaisa masām no Atlantijas okeāna.

Latvija atrodas mērenā klimata joslā, kurā nokrišņu daudzums pārsniedz iztvaikošanu. Nokrišņi, kas iztvaikošanas vai transpirācijas rezultātā neatgriežas atpakaļ atmosfērā, veido pazemes un virszemes ūdeņu noteci. Mitrā klimata, relatīvi līdzenā reljefa un teritorijas ģeoloģiskās uzbūves ietekmē Latvijā izveidojies blīvs upju tīkls. Vidējais upju blīvums ir apmēram 0,6 km/km² - uz katru kvadrātkilometru ir 0,6 km garš upes tecējums. Visblīvākais upju tīkls ir nokrišņiem bagātās augstieņu nogāzēs un nokrišņiem nabadzīgajā, bet ūdeni mazcaurlaidīgiem māliem klātajā Zemgales līdzenumā. Latvijas upju tīklu veido vairāk nekā 12 400 upju. Tikai 880 upju garums pārsniedz 10 km, bet lielāko daļu Latvijas upju veido upes, kuru garums ir mazāks par 10 km (to kopgarums ir 51 % no visa Latvijas upju kopgaruma). 17 upju garums ir lielāks par 100 km.

Latvija ir ezeriem bagāta zeme. Valstī ir 2256 ezeri, kuri lielāki par 1 ha. Šo ezeru kopplatība ir apmēram 1000 km² Latvijā dominē nelielie ezeri, tikai 16 ezeri ir lielāki par 1000 jeb 10 km², tomēr tie sastāda 42 % no kopējās ezeru platības. Visvairāk ezeru (ap 40 % no kopskaita) ir Latgales un Augšzemes augstienēs. Ūdeņu bagātību Latvijā vēl papildina ap 800 mākslīgās ūdenstilpes: hidroelektrostaciju ūdenskrātuves, zivju dīķi, saglabājušies dzirnavu dīķi.

Purvi aizņem 3.8% no valsts teritorijas jeb 243 100 ha (VZD dati). Pēc tipiem purvi sadalās šādi: 69% no purvu kopplatības aizņem augstie purvi, 28,5% — zemie purvi un 1,8% — pārejas purvi.

Par augsni (augsnes virskārtu) kā meža ekosistēmas komponentu uzskata to zemes virskārtas daļu, kurā koncentrējusies lielākā koku un meža dzīvās zemsedzes augu sakņu masas daļa. Latvijas mežos šis slānis parasti sniedzas 30-40 cm dziļumā. Augšņu daudzveidība mežos var būt krietni lielāka nekā līdzīgu teritoriju nemeža zemju augšņu daudzveidība. Augsne veidojas vairāku faktoru ietekmē: klimats, cilmiezis, bioloģiskie faktori, reljefs, ūdens režīms, augsnes vecums un cilvēku darbības. Tā ir viens no būtiskākajiem

faktoriem, kas ietekmē meža augšanu un attīstību un ir pamats meža augšanas apstākļu tipu dalījumam.

LVM teritoriāli iedalīti 8 reģionos ar klientu centru katrā reģionā un centrālo biroju Rīgā (1. attēls). LVM apsaimniekoto zemju platību sadalījums pa reģioniem atspoguļots 1. tabulā.

1. attēls ***LVM teritoriālais iedalījums***

1. tabula ***LVM reģionu platības (Avots: LVM GEO)***

LVM reģions	Platība, tūkst.ha
Austrumvidzemes (AV)	201.8
Dienvidkurzemes (DK)	244.2
Dienvidlatgales (DL)	187.2
Rietumvidzemes (RV)	198.6
Vidusdaugavas (VD)	186.2
Zemgales (ZE)	154.7
Ziemeļkurzemes (ZK)	242.0
Ziemeļlatgales (ZL)	208.5
KOPĀ	1623.1

1.1.3. Mežainums Latvijā

Pēc mežainuma Latvija ierindojas ceturtajā vietā Eiropas Savienībā. Mūs apsteidz vien Somija (77%), Zviedrija (76%) un Slovēnija (63%). Vidēji 35% no Eiropas Savienības valstu teritorijas klāj meži. Salīdzinot ar 1923. gadu, kad Latvijā mežainums bija vien 27%, šobrīd mežainums ir gandrīz dubultojies, sasniedzot 51 % apjomu (2. attēls). Līdz 2008. gadam uzskaiti veic Valsts meža dienests. Sākot no 2009. gadu ir Meža resursu monitoringa dati uz kārtējā gada 1.janvāri.

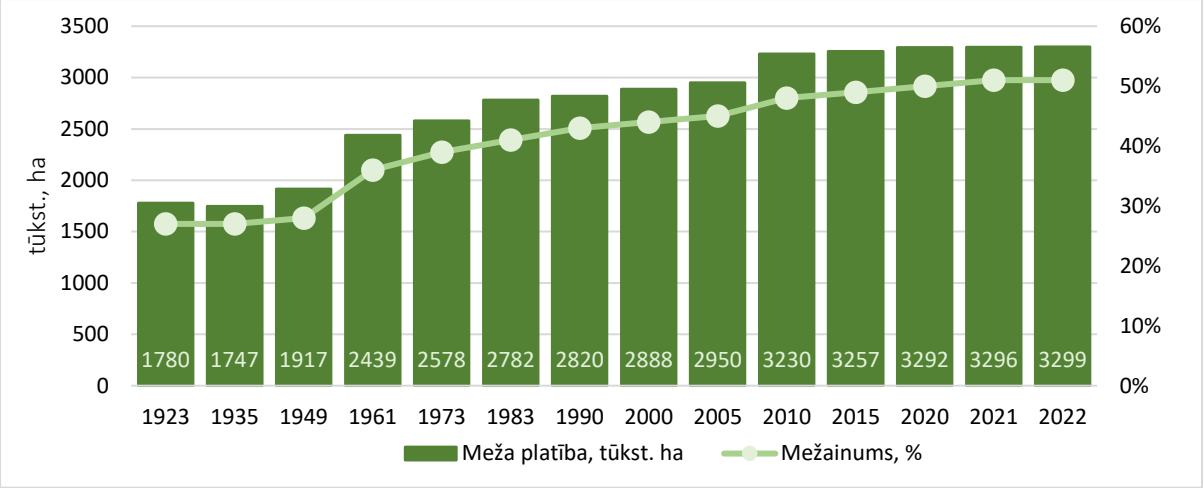

2. attēls ***Meža platību un mežainuma dinamika no 1923.-2023.gadam (Avots: ZM,Silava,CSP)***

1.1.4. Sociālo un ekonomisko apstākļu apraksts

2021. gada 1. jūlijā stājas spēkā administratīvi teritoriālā reforma, līdzšinējo 119 vietējo pašvaldību vietā tiek izveidotas 43 jaunas pašvaldības. To paredz Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums, kas stājies spēkā 2020. gada 23. jūnijā. Atbilstoši tam, Latvijas Republika turpmāk tiks iedalīta 7 valstspilsētu pašvaldību teritorijās un 36 novadu pašvaldību teritorijās. Kā koordinācijas un sadarbības institūcijas starp pašvaldībām un valsts institūcijām Latvijā pastāv un darbojas pieci plānošanas reģioni – Rīgas, Vidzemes, Kurzemes, Zemgales un Latgales plānošanas reģions (3. attēls).

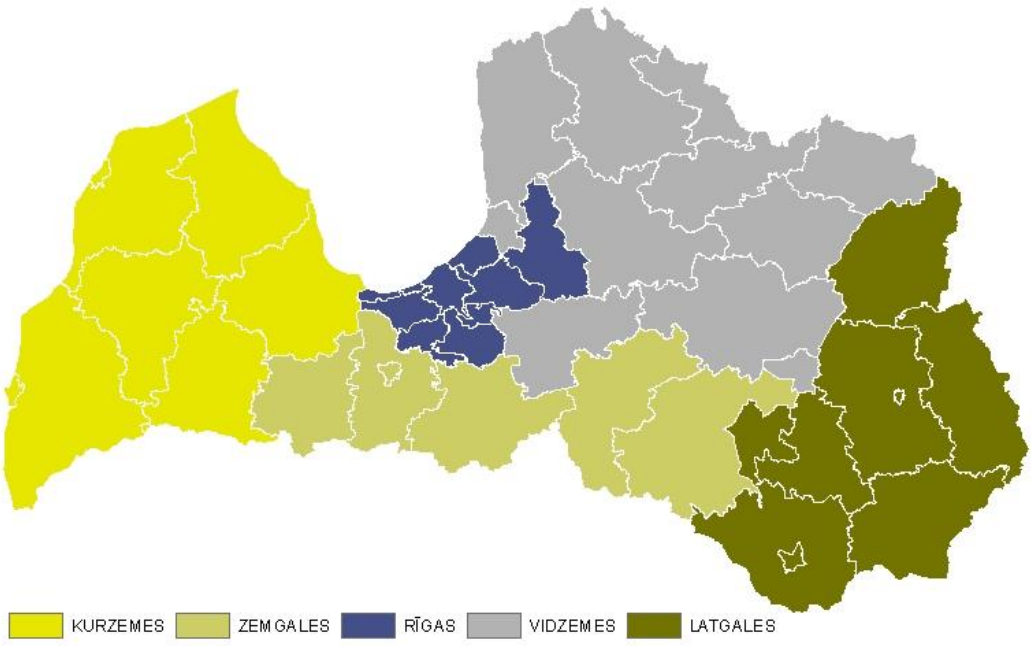

3. attēls ***Plānošanas reģionu izvietojums Latvijas teritorijā***

LVM reģionu robežas atšķiras no administratīvo reģionu robežām, taču, lai raksturotu atšķirības starp LVM reģioniem, atbilstošs dalījums ir norādīts 2. tabulā.

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk tekstā - CSP) datiem, Latvijas iedzīvotāju skaita izmaiņas no 2000.- 2022. gadam (uz 1.janvāri) ir sekojošas:

2. tabula ***Iedzīvotāju skaits un tā izmaiņas reģionos (Avots: CSP)***

Administratīvais iedalījums	Iedzīvotāju skaits 2000. gadā	Iedzīvotāju skaits 2022. gadā	Izmaiņa (+/-)	Izmaiņa %
Latvija	2381715	1875757	-505958	-21.2
Rīga	766381	605802	-160579	-21.0
Pierīga (RV, VD, ZE)	358099	383723	25624	7.2
Vidzeme (AV, RV)	256087	180766	-75321	-29.4
Kurzeme (DK, ZK)	322221	233229	-88992	-27.6
Zemgale (DL, VD, ZE)	293267	225017	-68250	-23.3
Latgale (DL, ZL)	385660	247220	-138440	-35.9

2022. un 2000. gada CSP datu salīdzinājums liecina, ka Latvijā 22 gadu laikā iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 506 tūkstošiem jeb par 21.2 %. Iedzīvotāju skaita samazinājums ir noticis gan mirušo skaitam pārsniedzot dzimušo skaitu, gan starptautiskās migrācijas ietekmē.

Reģionu griezumā iedzīvotāju skaits 2022. gadā, salīdzinot ar 2000. gadu, visvairāk ir samazinājies Latgales reģionā (par 35.9 %), mērenāk – Vidzemes reģionā (par 29.4 %) un Kurzemes reģionā (par 27.6 %), mazāk – Zemgales reģionā (par 23.3 %) un Rīgas reģionā (par 21.0 %), nosacīti palielinājies Pierīgas reģionā (par 7.2 %).

Lai gan latviešu skaits pret 2000. gadu kopumā ir samazinājies, to īpatsvars salīdzinājumā ar citām tautībām ir palielinājies. 2022.gada sākumā Latvijā bija 63 % latviešu tautības iedzīvotāju (3. tabula). Tikmēr nedaudz ir samazinājies krievu tautības iedzīvotāju skaits - ja 2000.gadā bija 29.6%, 2022. gada sākumā tie bija 24%. Citu tautību iedzīvotāju skaits arī nedaudz samazinājies.

Pavisam Latvijā 2022. gada sākumā bija 1.182 miljoni latviešu, 454.4 tūkstoši krievu, 57.3 tūkstoši baltkrievu un 41.9 tūkstoši ukraiņu tautības iedzīvotāji, kā arī 36.3 tūkstoši poļu un 21.0 tūkstoši lietuviešu.

3. tabula ***Pastāvīgo iedzīvotāju etniskais sastāvs reģionos 2022. gada sākumā, % (Avots: CSP)***

Administratīvais iedalījums	Latvieši	Krievi	Baltkrievi	Ukraiņi	Poļi	Lietuvieši	Citas tautības
LATVIJA	63	24	3	2	2	1	4
Rīga	48	35	4	3	2	1	7
Pierīga (RV, VD, ZE)	72	18	2	2	1	1	4
Vidzeme (AV, RV)	88	8	1	1	1	0	1
Kurzeme (DK, ZK)	77	13	2	2	1	2	2
Zemgale (DL, VD, ZE)	73	16	4	2	1	3	2
Latgale (DL, ZL)	46	36	5	1	6	1	5

Nodarbinātības līmenis (4. attēls) atspoguļo nodarbināto iedzīvotāju īpatsvaru iedzīvotāju kopskaitā. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes informācijas -saskaņā ar regulas Nr. 2019/2240 definīciju, sākot ar 2021. gadu, nodarbinātās personas ir vecumā no 15 līdz 89 gadiem (līdz 2001. gadam 15 gadi un vecākas, no 2002. līdz 2020.gadam – no 15 līdz 74 gadiem). No 2010. gada līdz 2020. gadam ieskaitot, nodarbināto iedzīvotāju skaits valstī palielinājās. Salīdzinot 2021.gadu ar 2022.gadu, iedzīvotāju nodarbinātības līmenis ir palielinājies visos reģionos. Augstākais nodarbinātības līmenis ir Rīgas reģionā (60.3 %) un Pierīgas reģionā (61.3 %).

Nodarbinātības rādītājam pretējs ir bezdarba līmenis. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, 2022. gadā bezdarbnieku skaits ir samazinājies (5. attēls) un sasniedz 6.9%. Augstākais bezdarba līmeņa īpatsvars pretstatā nodarbinātības līmenim vērojams Latgales reģionā (9.0 %), kā arī Zemgales (7.6%) un Kurzemes (8.2%) reģionos. Lielākais bezdarba līmeņa kritums ir vērojams Vidzemes (6.6%) un Pierīgas (5.1%) reģionos.

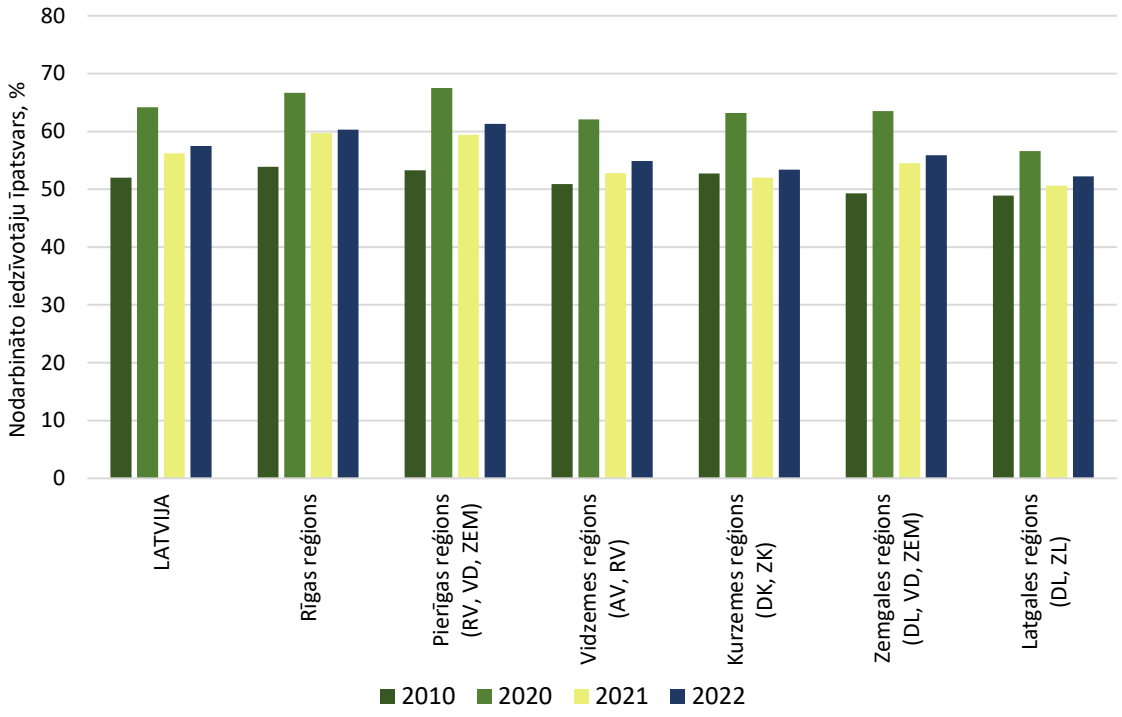

4. attēls ***Nodarbinātības līmenis Latvijas reģionos līdz 2020.gadam 15-74 gadi no 2021.gada 15-89, % (Avots CSP)***

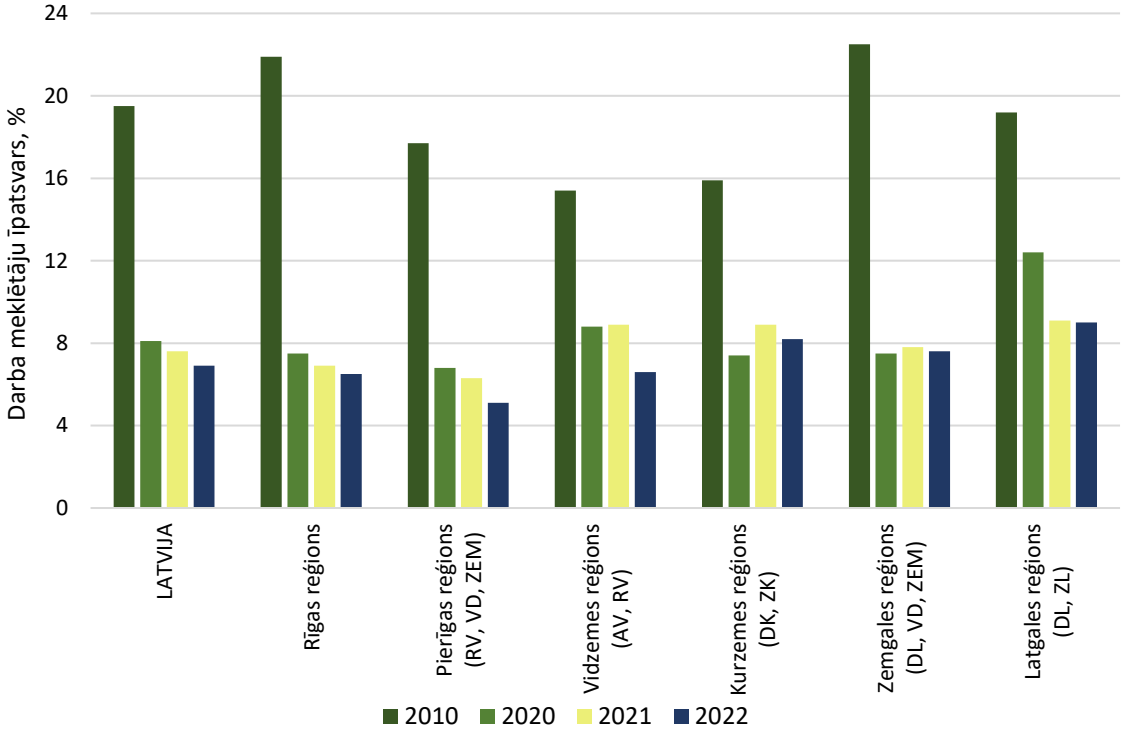

5. attēls ***Bezdarba līmenis Latvijas reģionos 15-74 gadi, % (Avots CSP)***

Pēc apkopotās informācijas šobrīd Latvijā gandrīz puse jeb 46.1 % mežu ir valsts īpašumā. Savukārt aptuveni 1778 tūkst. ha jeb 53.9 % meža, pieder privātajiem meža īpašniekiem, uzņēmumiem, pašvaldībām un reliģiskām organizācijām. Līdz 2008.gadam (ieskaitot) Valsts meža dienesta (turpmāk tekstā- VMD) dati. Sākot ar 2009.gadu Nacionālā meža monitoringa dati uz kārtējā gada 1. janvāri.

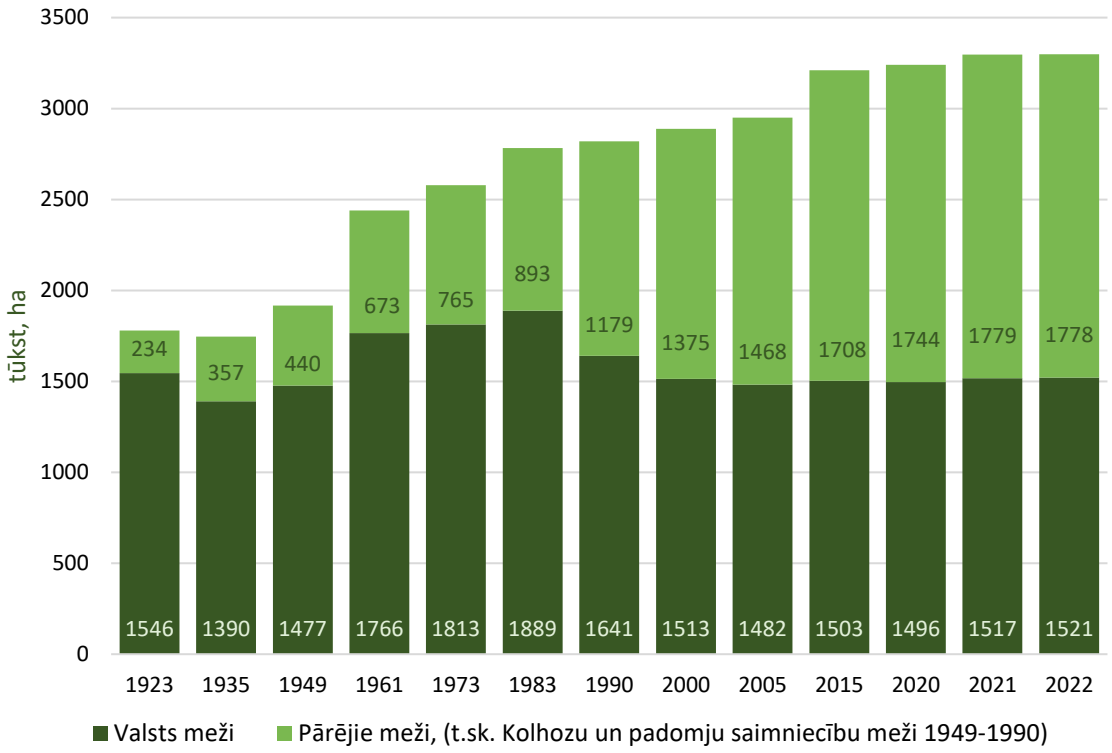

6. attēls ***Meža īpašumu platība Latvijā sadalījumā pēc īpašuma formas, tūkst.ha (Avots: ZM, VMD, SILAVA, CSP)***

Latvijā lielākie meža īpašnieki pēc apsaimniekošanā esošās zemju platības ir LVM (1.624 miljoni hektāru), Sodra grupa (0.132 miljoni hektāru), IKEA grupa (0.090 miljoni hektāru), SIA "Rīgas meži" (0.060 miljoni hektāru). Privāto meža īpašnieku skaits Latvijā ir viens no augstākajiem Eiropā – to skaits veido aptuveni 6 % no kopējā iedzīvotāju skaita.

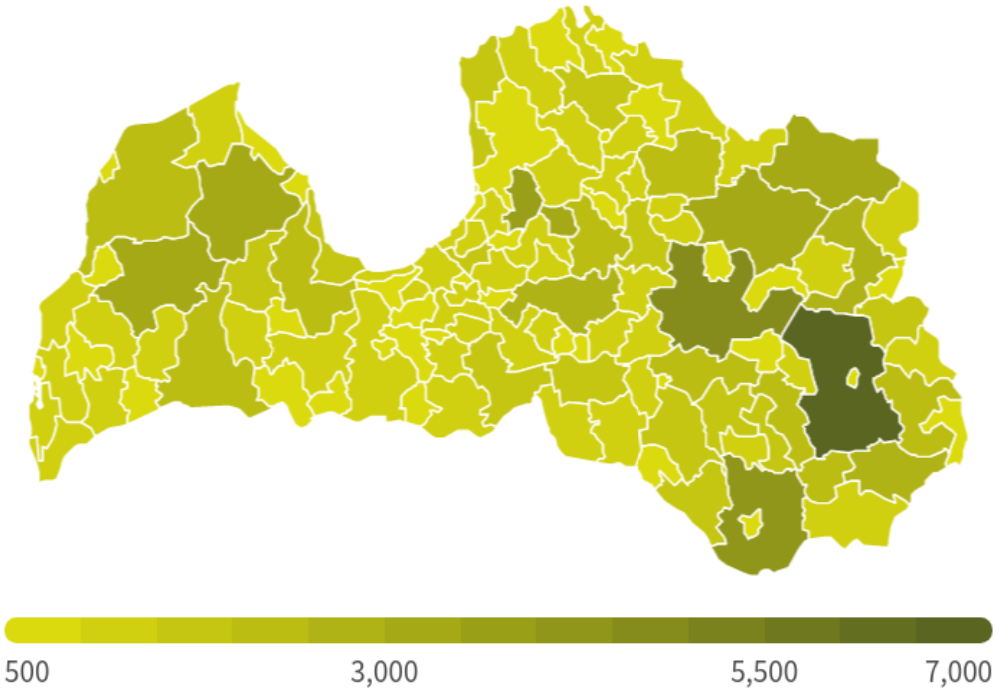

7. attēls ***Meža īpašnieku skaits novados (Avots VMD)***

Vissadrumstalotākie meža īpašumi ir Latgalē (7. attēls). Privāto meža īpašumu struktūras dinamikā vērojama tendence meža īpašumu platībām palielināties (8. attēls).

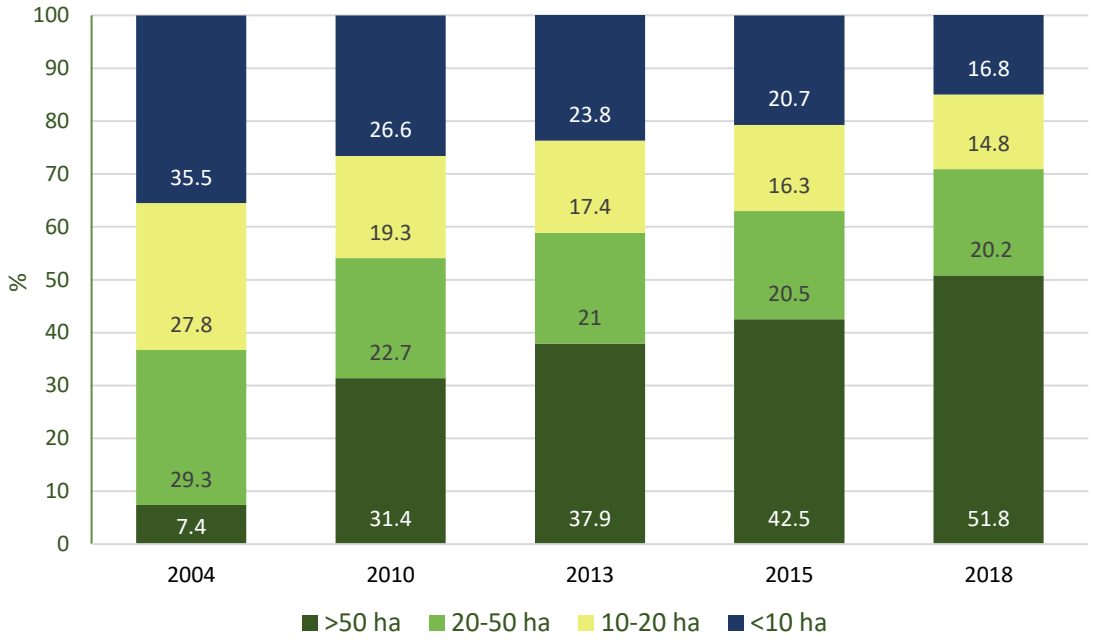

8. attēls ***Privāto meža īpašumu struktūras dinamika, % (Avots: MĪB)***

Salīdzinot ar 2004.gadu, meža īpašumu struktūrā ir palielinājies to īpašumu skaits, kuru platība ir lielāka par 50 hektāriem. Aptuveni 10% no privātajiem mežu īpašumiem pieder ārvalstu uzņēmumiem vai privātpersonām, lielākie ārvalstu mežu īpašnieki ir jau iepriekš minētie uzņēmumi Sodra grupa un IKEA grupa.

Jau kopš 1990-to gadu sākuma, kad Latvijā sāka masveidā dibināt nelielas kokzāģētavas, meža nozare bijusi viens no galvenajiem darba devējiem lauku reģionos. Arī šobrīd vairākums nelielo apdzīvoto vietu valstī saglabājušās, tikai pateicoties apkārtnē esošajiem kokapstrādes uzņēmumiem, kas cilvēkus nodrošina ar darbu un tādā veidā veicina arī teritorijas attīstību un iedzīvotāju neemigrēšanu. Bez meža nozares devuma vietējā ekonomikā pēdējos gados vērojamā darbaspēka aizplūšana uz ārzemēm būtu vēl daudz izteiktāka.

Vislielākais nodarbināto skaits meža un kokapstrādes nozarē bija 2004./2005. gadā, kad ražošanā, mežsaimniecībā un mežizstrādē kopā strādāja gandrīz 80 000 cilvēku. Tūlīt pēc tam gan sekoja diezgan strauja nodarbināto skaita samazināšanās, kas galvenokārt izskaidrojama ar ražošanas mehanizācijas un saimnieciskās darbības efektivitātes palielināšanos.

Pēc Kokrūpniecības federācijas izpilddirektora K.Klausa 2014. gada datiem, meža nozarei ir gan būtisks devums IKP, gan liela nozīme nodarbinātībā. Visiem Latvijas plānošanas reģioniem ir liela loma meža nozares radītajā IKP daļā un meža nozares devums reģionā radītajā IKP arī ir ievērojams (9. attēls).

Meža nozares devums reģionā radītajā IKP svārstās starp 2 – 16.3 %, vislielākais tas ir Vidzemes plānošanas reģionā, bet vismazākais – 2% - Rīgas plānošanas reģionā, tas skaidrojams ar to, ka Rīgas plānošanas reģionā ir daudz citi ražošanas veidi un pakalpojumi.

Izvērtējot reģionus pēc to devuma tieši meža nozarē radītā IKP, vislielākais tas ir Rīgas plānošanas reģionā (24%), kuram seko Vidzemes (20%) un Zemgales plānošanas reģioni (17%).

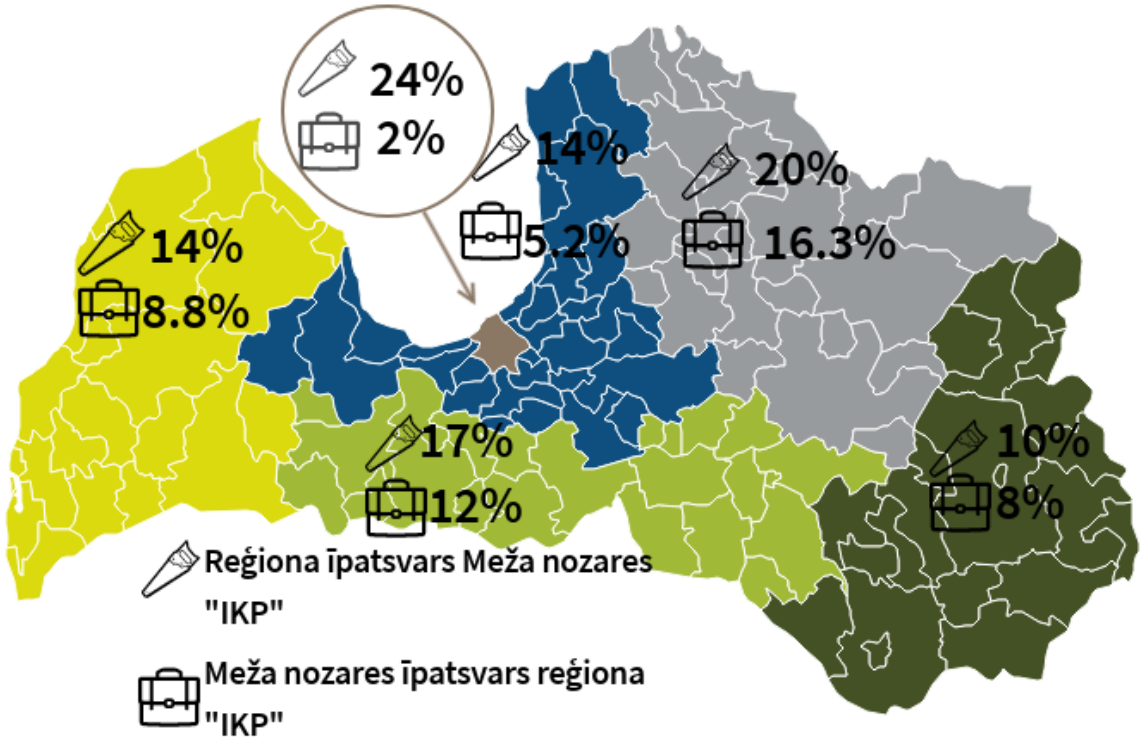

9. attēls ***Meža nozares nozīmība reģionālajā ekonomikā, % (Avots: K. Klausa metodika, Kokrūpniecības Federācija)***

Latvijas preču eksportā kokapstrāde veido aptuveni piektdaļu, taču, ja atskaitām reeksportu, tad patieso Latvijā radīto preču eksportā meža nozare 2017. gadā veidoja teju 30% eksporta. Meža nozare ir ārkārtīgi nozīmīgs reģionālās ekonomikas balsts. 80 % visas meža nozares ražošanas jaudu ir koncentrētas ārpus Rīgas, kur meža nozare nodarbina lielu skaitu iedzīvotāju. Vidzemes plānošanas reģionā meža nozarē ir nodarbināti 13% iedzīvotāju, Latgales 5%, Kurzemes un Zemgales 7 %, Pierīgas 6%, Rīgas – 2%.

1.2. Teritorijas iedalījums zemes grupās

LVM apsaimniekojamās teritorijas lielāko daļu jeb 86 % zemju aizņem mežs, atlikušo daļu veido – 7 % purvi, 5 % zeme zem meža infrastruktūras objektiem (ceļi, grāvji, citi). Nemeža zemes aizņem salīdzinoši mazu daļu jeb 2 % no apsaimniekošanā esošajām zemēm (4. tabula).

4. tabula ***Teritorijas iedalījums zemes grupās, tūkst.ha un īpatsvars % (Avots: LVM GEO)***

Meža zemes							Nemeža zemes	Kopā
Mežs	Purvi	Lauces	Pārpl.kl.	Ceļi	Grāvji	Citi		
1388.5	106.4	8.7	8.8	23.0	54.6	5.1	28.0	1623.1
85.6	6.6	0.5	0.5	1.4	3.4	0.3	1.7	100

2016. gada sākumā datubāzē notika izmaiņas kopējā meža platībā (uz meža nogabalu platību rēķina palielinājusies meža infrastruktūras objektu aizņemtā platība), jo kopš 2016.gada sākuma ir mainījusies Valsts meža dienesta ģeogrāfiskās informācijas sistēmas (turpmāk tekstā- VMDĢIS) pieeja, kura balstīta uz to, ka visi objekti, kuru identifikācija un uzraudzība dabā balstīta uz konkrētu teritoriju, arī tiek uzturēti kā ģeogrāfiski objekti. Platība

tādiem objektiem kā ceļi, grāvji tiek aprēķināta, ņemot vērā to garumu un pieņemot konstantu platumu.

Līdz pārejai uz VMDĢIS, ģeogrāfiskie dati tika uzturēti atsevišķi no tekstuālajiem: karšu lapās un informācijas sistēmā Mersis. Pāreja uz citu uzskaites sistēmu neietekmē meža platību dabā.

1.3. Meža sadalījums pa valdošajām sugām

LVM apsaimniekotās meža platības ik gadu pieaug, lielākoties pateicoties īstenotajai zemju iepirkšanas un lauksaimniecības zemju apmežošanas politikai. 5. tabulā redzams, ka meža platība pēc LVM GEO 2023. gada datiem ir samazinājusies, salīdzinot ar 2014. gadu. Tas skaidrojams ar 1.2. nodaļā aprakstītajām informācijas uzskaites sistēmas izmaiņām un teritoriju nodošanu Aizsardzības Ministrijas vajadzībām.

Saimnieciski nozīmīgāko koku sugu (skuju koku) mežaudzes pēc LVM GEO datiem 2023. gadā aizņem 67.7 % no kopējās meža platības, bet lapu koku mežaudzes 32.3%, tai skaitā bērza mežaudzes 23.3%. LVM valdījumā esošajos mežos samazinās ošu mežaudžu īpatsvars, jo LVM ievēro zinātnieku norādījumus attiecībā uz ošu masveida kalšanu, ošus aizstājot ar citu sugu mežaudzēm. 5. tabulā netiek attēloti izcirtumi un iznīkušas audzes iepirktajos īpašumos, kuros pēc datu pārņemšanas no VMD nav noteikta valdošā koku suga.

5. tabula ***Mežaudžu sadalījums pa valdošajām sugām (Avots: LVM GEO)***

	2014		2023	
Valdošās sugas	Platība, ha	% no kopējās meža platības	Platība, ha	% no kopējās meža platības
Priede	654801	47	629402	45
Bērzs	333447	24	323691	23
Egle	302592	22	309102	22
Apse	52913	4	56436	4
Melnalksnis	38910	3	51295	4
Baltalksnis	10676	1	10954	1
Osis	5867	0	1615	0
Ozols	2390	0	2500	0
Lapegle	608	0	482	0
Liepa	526	0	959	0
Papele	86	0	75	0
Blīgzna	74	0	102	0
Kļava	59	0	108	0
Citas priedes	56	0	34	0
Vītols	52	0	62	0
Goba, vīksna	29	0	77	0
Dižskābardis	7	0	6	0
Citas egles	6	0	3	0
Skābardis	6	0	7	0
Saldais ķirsis	5	0	5	0
Hibrīdā apse	4	0	5	0
Baltegle	4	0	3	0
Citi ozoli	1	0	1	0
Citas kļavas	1	0	3	0
Pīlādži	0	0	4	0
Kopā	1403119	100	1386929	100

1.4. Meža sadalījums pa meža tipu grupām

Pēc LVM GEO 2023. gada datiem visvairāk mežu LVM apsaimniekotajās platībās aug uz normāla mitruma minerālaugsnēm - sausieņu meža tipos (turpmāk tekstā - MT) 50%, uz pārmitrām minerālaugsnēm - 23% (slapjaiņu MT – 12% un purvaiņu MT– 11%), (10. attēls). Šie meži ir vērtīgākie no bioloģiskās daudzveidības aspekta.

373.0 tūkst. ha (jeb 27%) mežu ir nosusināti, kas liecina par iepriekšējos gadu desmitos veiktās meža meliorācijas apjomu. No visiem mežiem 15 % aug uz nosusinātām minerālaugsnēm – āreņu MT un 12% uz nosusinātām kūdras augsnēm- kūdreņu MT.

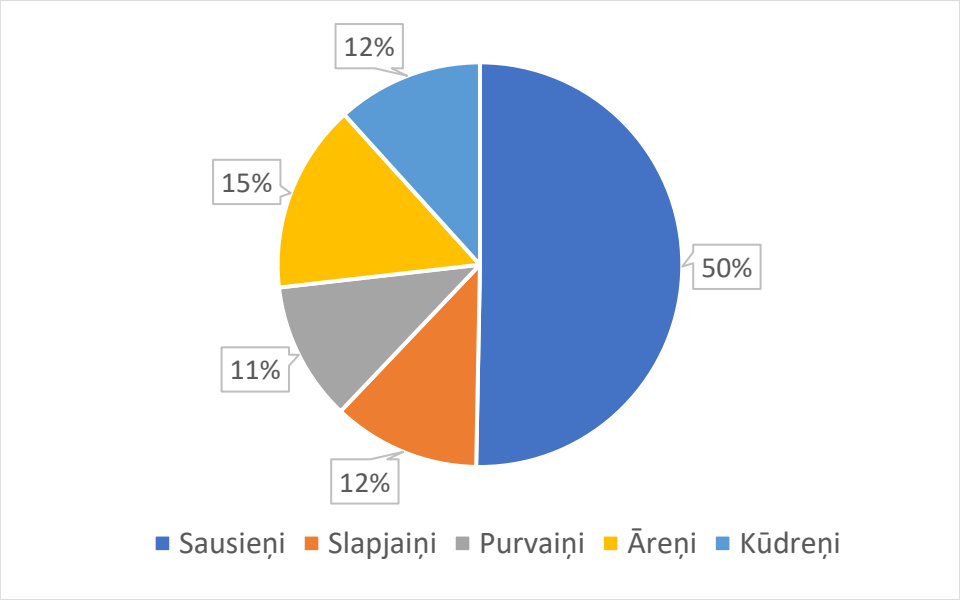

10. attēls ***Meža sadalījums pa meža tipu grupām,% (Avots: LVM GEO)***

Meža sadalījums pa meža tipu grupām katrā no LVM reģioniem ir atspoguļots atbilstošā reģiona 1. pielikumā.

1.5. Meža sadalījums pa valdošajām sugām un bonitātēm

Bonitāte ir rādītājs, kuru lieto mežaudzes ražīguma raksturošanai, ko nosaka pēc koku augstuma noteiktā vecumā. LVM apsaimniekotajās teritorijās dominē I (32 %), Ia (25%) un II (23 %) bonitātes mežaudzes (6. tabula), tabulā bonitātes sarindotas sākot no ražīgākās (no kreisās puses). Augstākas bonitātes audzes vienā un tajā pašā vecumā sasniedz lielākas dimensijas, salīdzinot ar zemākas bonitātes audzēm tādā pašā vecumā. Būtiski izmainījies ir Ia bonitātes īpatsvars. Tas saistīts ar 22.08.2022. gada izmaiņām MK Noteikumos nr. 384 “Meža inventarizācijas un Meža valsts reģistra informācijas aprites noteikumi”. Izmaiņu pamatojums ir Noteikumu 3.pielikuma 7. tabulā.

6. tabula ***Meža sadalījums pa sugām un bonitātēm (Avots: LVM GEO)***

Valdošās sugas	Platība pa bonitātēm							Vidējā bonitāte
	Ia	I	II	III	IV	V	Va	
Pīlādži	0	2	2	1	0	0	0	II
Priede	88918	187254	173111	94403	52490	23535	9692	II
Egle	134372	110443	48160	11253	4417	426	32	I
Lapegle	385	65	24	0	0	4	4	Ia
Citas priedes	3	4	1	2	1	5	18	IV
Citas egles	1	1	1	0	0	0	0	I
Baltegle	0	3	0	0	0	0	0	I
Ozols	158	487	1083	756	16	0	1	II
Osis	521	728	316	50	0	0	0	I
Goba,vīksna	22	33	21	1	0	0	0	I
Dižskābardis	1	2	3	0	0	0	0	I
Skābardis	1	1	5	0	0	0	0	II
Kļava	32	29	44	2	0	0	0	I
Citi ozoli	1	0	0	0	0	0	0	Ia
Citas kļavas	0	0	2	1	0	0	0	II
Bērzs	80971	112553	71189	39010	15708	3496	765	I
Melnalksnis	4728	16882	20282	7788	1366	217	32	II
Apse	36801	16297	2791	390	104	41	12	Ia
Baltalksnis	2792	4247	2800	917	166	30	2	I
Liepa	166	298	358	118	15	4	0	II
Papele	55	16	3	0	0	0	0	Ia
Vītols	0	7	26	23	6	0	0	II
Blīgzna	21	38	24	14	1	3	1	I
Saldais ķirsis	0	0	5	0	0	0	0	II
Hibrīdā apse	3	1	0	0	0	0	0	Ia

Meža sadalījums pa sugām un bonitātēm katrā no LVM reģioniem ir atspoguļots atbilstošā reģiona 1. pielikumā.

1.6. Meža sadalījums pa valdošajām sugām un vecuma desmitgadēm

Vecumklase ir kategorija kokaudžu iedalīšanai pēc vecuma, ņemot vērā atšķirības augšanas gaitā. Skujkoku un cieto lapkoku audzēm pieņemtais vecumklases intervāls ir 20 gadu, mīkstajiem lapu kokiem — 10 gadu un īpaši ātraudzīgajiem kokiem (baltalkšņiem, blīgznām un vītoliem) — 5 gadi (19. tabula). Viens no rādītājiem ilgtspējīgas mežsaimniecības īstenošanā ir mežaudžu vienmērīgs sadalījums pa vecumklasēm.

Uzskatāmībai 11. - 14. attēlā mežaudzes sadalītas vecuma desmitgadēs.

Mežaudžu vecumstruktūra atspoguļo relatīvi lielu 61 - 100 gadu vecu audžu platību īpatsvaru. Redzams, ka meža atjaunošana pēdējās četrās desmitgadēs ir palielinājusies, jo jaunaudžu platības pieaug (11. - 13. attēls). Sākot no 81 - 90 gadu vecuma desmitgades vērojams mežaudžu platību samazinājums, kas izskaidrojams ar atjaunošanas cirtes vecuma sasniegšanu bērzam (71 gads) un eglei (81 gads), un koksnes ieguvi.

Kopējā koksnes krāja LVM, pēc LVM GEO datiem 2023. gadā, ir 324.0 miljoni m^3. Saskaņā ar LVM GEO datiem vidējā krāja uz ha ir 234 m^3/ ha. Vislielākā krāja ir 71 - 110 gadus vecās mežaudzēs (14. attēls).

Mežaudžu vecumstruktūra ir samērā nevienmērīga. Priežu mežaudzes ir vairāk pārstāvētas briestaudžu vecumā, turpretī egļu mežaudzes dominē vecumā no 41 līdz 60 gadiem, kas atbilst vidēja vecuma audzei. Bērza mežaudzes vairāk pārstāvētas jaunaudžu un briestaudžu vecumā.

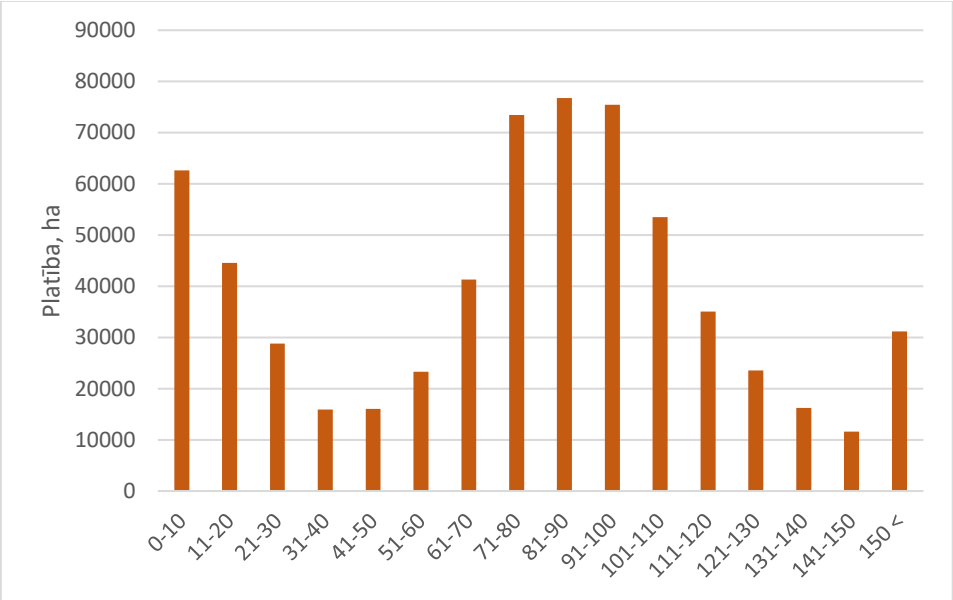

11. attēls ***Priežu audžu sadalījums pa vecuma desmitgadēm, ha (Avots: LVM GEO)***

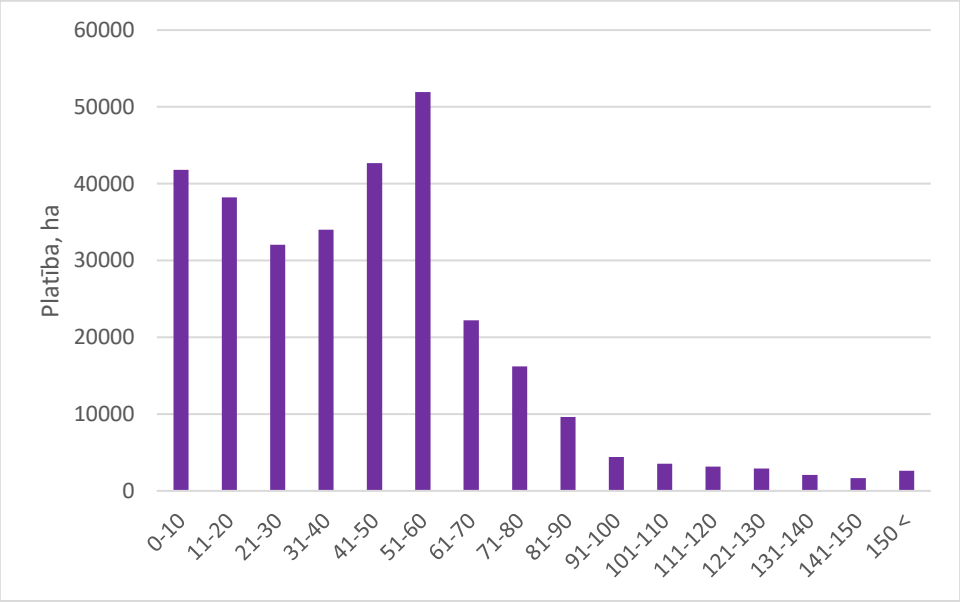

12. attēls ***Egļu audžu sadalījums pa vecuma desmitgadēm, ha (Avots: LVM GEO)***

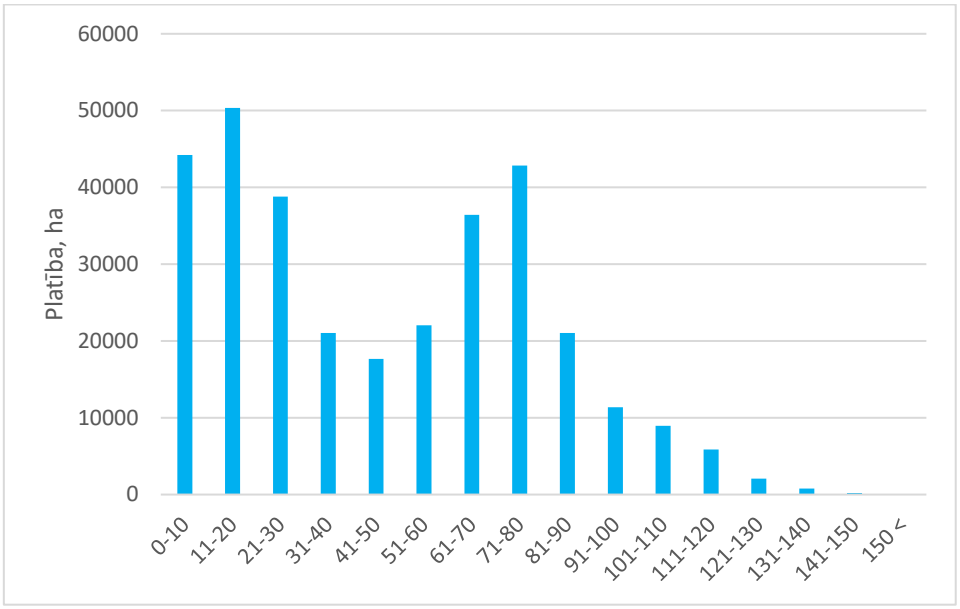

13. attēls ***Bērzu audžu sadalījums pa vecuma desmitgadēm, ha (Avots: LVM GEO)***

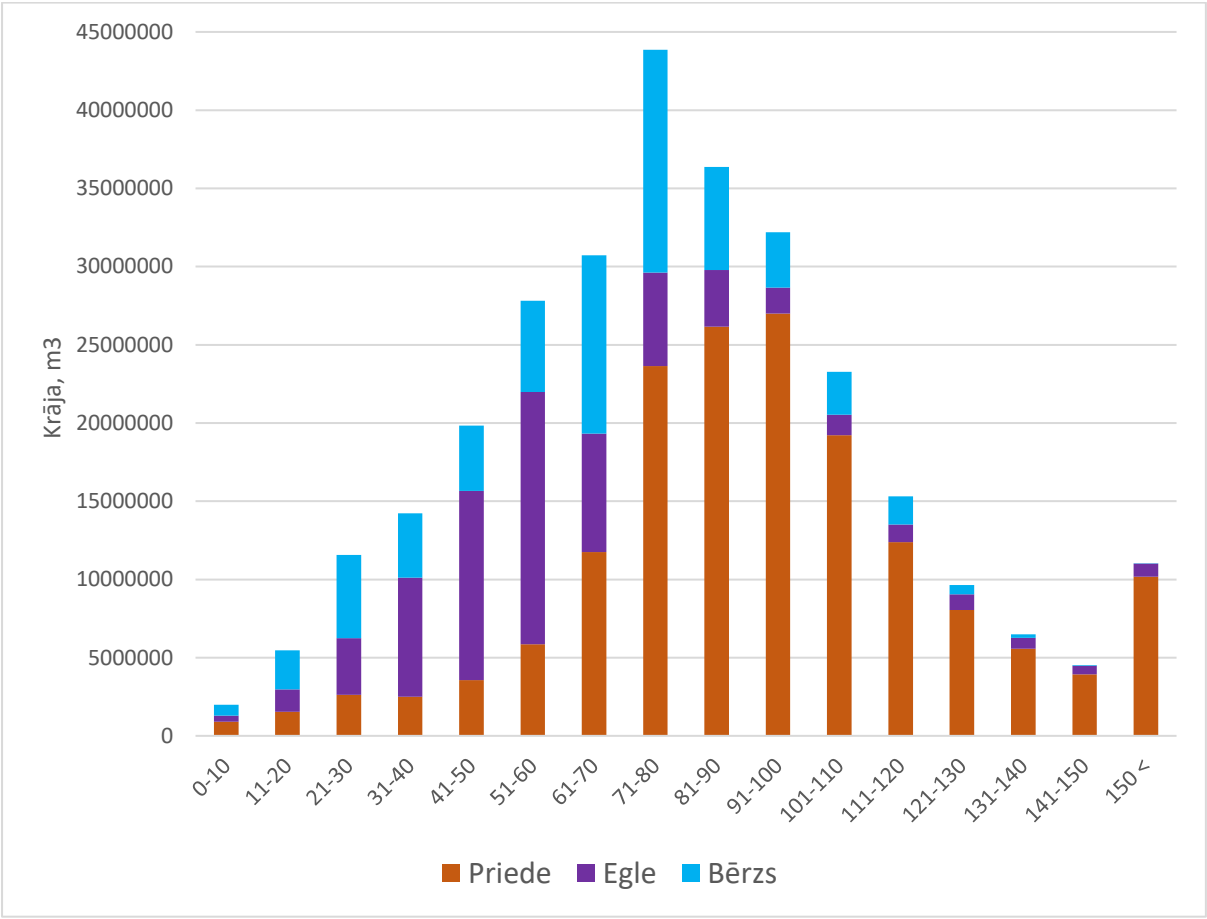

14. attēls ***Valdošo sugu sadalījums pa vecuma desmitgadēm, m³ (Avots: LVM GEO)***

Mežos dabas aizsardzībai (1. un 2. apsaimniekošanas mērķis) lielākais aizsargājamo audžu īpatsvars ir vecumā no 71 – 120 gadiem, kā arī audzēs, kas vecākas par 150 gadiem.

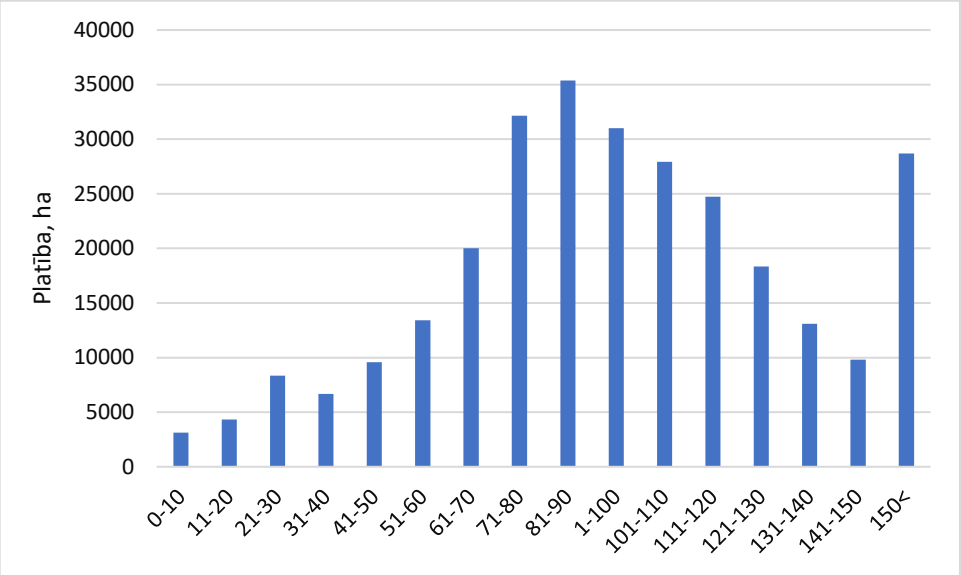

14.1 attēls ***Dabas aizsardzības mērķī (1. un 2. apsaimniekošanas mērķis) esošo mežu sadalījums pa vecuma desmitgadēm, ha (Avots: LVM GEO)***

Mežos, kuru pamatmērķis ir koksnes ražošana (3. un 4. apsaimniekošanas mērķis), lielākais audžu īpatsvars P vecumā 1-20 un 71-100, E vecumā 1-20 un 31-60, B vecumā 1-30 un 61-80 gadiem.

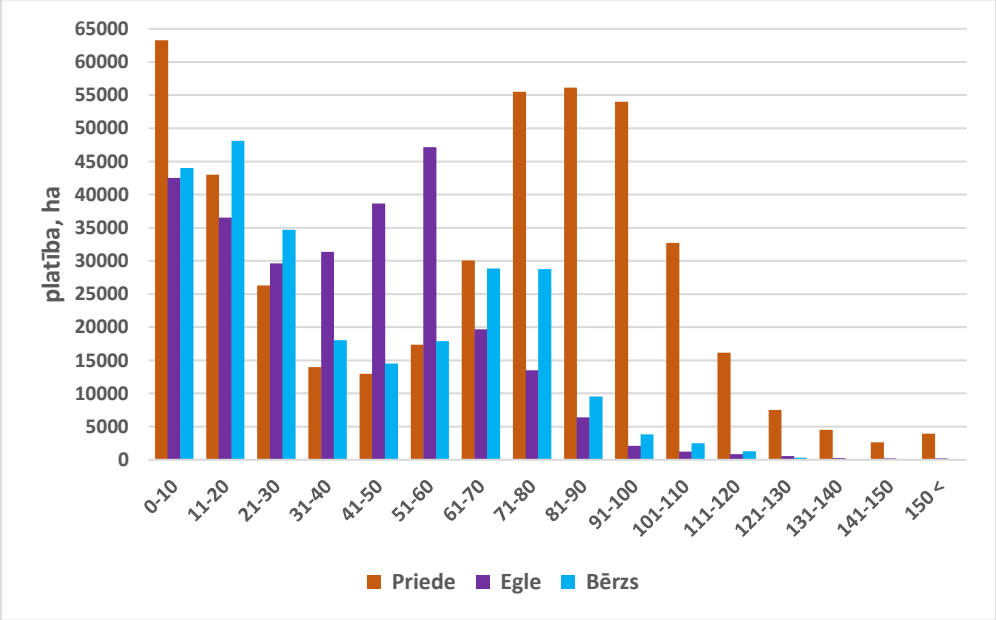

14.2.attēls ***Valdošo sugu sadalījums pa vecuma desmitgadēm, ha (Avots: LVM GEO)***

1.7. Meža infrastruktūra

Meža infrastruktūru veido meža ceļi (turpmāk tekstā - MC), meliorācijas grāvji, stigas. Tie ir būvēti vai ierīkoti objekti meža apsaimniekošanas un aizsardzības vajadzībām. Meža infrastruktūras objekti aizņem 82.8 tūkst. ha (4.tabula). No tiem lielāko daļu sastāda meža meliorācijas sistēmu (turpmāk tekstā - MMS) grāvji.

1.7.1. MMS apjoms

Meža meliorācijas mērķis ir regulēt augsnes mitrumu atbilstoši audžu bioloģiskajām prasībām un platību saimnieciskajai izmantošanai. Meža meliorācijas sistēmu būvniecība veikta 20.gadsimta 60.-80-tajos gados.

Kopš 2002. gada LVM ir uzsākta MMS atjaunošana, līdz 2022.gada beigām atjaunotas MMS ar kopējo platību 282.5 tūkst. ha (7.tabula). MMS platība ir teritorija, kuru aizņem grāvju sistēma: grāvji un tiem piegulošā meža zeme, nevis pašu grāvju platība, līdz ar to, MMS platība ir ievērojami lielāka nekā pašu grāvju aizņemtā platība. Ar dažādu prioritāti un dažādiem izbūves gadiem nākotnē plānots atjaunot vairāk kā 167 tūkst. ha MMS.

7. tabula ***Kopš 2002. gada atjaunoto MMS apjoms pa LVM reģioniem, tūkst. ha (LVM GEO)***

AV	DK	DL	RV	VD	ZE	ZK	ZL	LVM
37.2	32.5	37.3	33.7	38.8	37.0	32.9	33.2	282.5

Atbilstoši Latvijas Valsts mežzinātnes institūta „Silava" veiktajam pētījumam "Meža autoceļu būvniecības un meža meliorācijas sistēmu atjaunošanas pozitīvie vides aspekti" https://www.lvm.lv/petijumi-un-publikacijas/meza-autocelu-buvniecibas-un-meza-melioracijas-sistemu-atjaunosanas-pozitivie-vides-aspekti, galvenie ieguvumi no MMS ir sekojoši:

- Meža meliorācijas sistēmu uzturēšana un atjaunošana nodrošina normālu hidroloģisko režīmu, kas ir vitāli svarīgs, lai ilgtermiņā saglabātu meža ražību (nosusināšanas efektu) un saglabātu kokaudžu veselību.
- Meža meliorācijas sistēmas var uzturēt daudzveidīgas dzīvotnes un palielināt sugu daudzveidību apsaimniekotos mežos.
- Atbilstoši funkcionējošas meža meliorācijas sistēmas pozitīvi ietekmē ūdens kvalitāti un samazina kaitīgo vielu izneses riskus.
- Labi uzturētas meža meliorācijas grāvju atbērtnes nodrošina gan labāku piekļuvi koksnes un nekoksnes resursiem, gan atvieglo meža kopšanu un aizsardzību.
- Koptas meliorācijas grāvju atbērtnes var palielināt meža apmeklētāju iespēju pamanīt mežam raksturīgos dzīvniekus.

1.7.2. Meža ceļi

Meža ceļš ir atbilstoši tehniskajiem parametriem uzbūvēts komersanta ceļš ar segumu, kas nodrošina meža apsaimniekošanu un ir ekspluatējams koksnes un citu produktu transportēšanai visu gadu, izņemot šķīdoņa periodu (2 nedēļas). Optimālos mitruma apstākļos meža ceļi nodrošina minimālo nestspēju 35 MN/m^2.

Pārdomāti izbūvēti meža ceļi:

- ļauj izlīdzināt mežizstrādes slodzi;
- ļauj samazināt koksnes pievešanas pie ceļa attālumu, līdz minimumam samazinot ietekmi uz meža zemsedzi;

- ļauj nodrošināt meža uguns apsardzību;
- palielina meža kā īpašuma vērtību.

Atbilstoši Latvijas Valsts mežzinātnes institūta „Silava" veiktajam pētījumam "Meža autoceļu būvniecības un meža meliorācijas sistēmu atjaunošanas pozitīvie vides aspekti" https://www.lvm.lv/petijumi-un-publikacijas/meza-autocelu-buvniecibas-un-meza-melioracijas-sistemu-atjaunosanas-pozitivie-vides-aspekti, galvenie ieguvumi no meža ceļiem ir sekojoši:

• Meža autoceļi ainavā var darboties kā ekosistēmas savienojošs elements (ekoloģiskā koridora funkcija).
• Ceļu ekosistēmas var sniegt nozīmīgu ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, nodrošinot ar dzīvotnēm un barības bāzi dažādas sugas.
• Meža autoceļu malas ar ziedošiem augiem var būt ļoti nozīmīgas apputeksnētāju kukaiņu populāciju uzturēšanā.
• Meža autoceļi nodrošina pieeju mežaudzēm ugunsgrēku gadījumā, turklāt tie paši darbojas kā barjera liesmām, tādējādi samazinot postījumu risku.
• Meža ceļi nodrošina iedzīvotājiem pieeju meža ekosistēmām rekreācijas un meža nekoksnes produktu ieguves nolūkos.
• Pareizi ainavā izvietots un labi uzturēts meža ceļu tīkls var pozitīvi ietekmēt ūdeņu ekosistēmas, kā arī samazināt augsnes bojājumu risku blakus esošajos nogabalos.

2022. gada beigās LVM meža ceļu kopgarums sasniedza 11.9 tūkstošus km, no kuriem 57% ir ar grants segumu, 37% ar drupinātas grants segumu, 5% ar šķembu segumu, 1% ir bezseguma ceļi.

LVM meža ceļu tīklā ir iekļautas brauktuves, kas iedalītas 3 kategorijās:

- A kategorija – pieejama koksnes transportam visu gadu izņemot šķīdonī, ne ilgāk par 2 nedēļām,
- B kategorija – izmantojama koksnes transportam 11 mēnešus gadā,
- C kategorijā – izmantojama koksnes transportam 8 mēnešus gadā.

LVM meža ceļu tīkls brīvi pieejams ikvienam, izņemot gadījumus, kad meža ceļi tiek slēgti, lai ierobežotu kustību (meža ugunsdrošības, u.c. vajadzību nodrošināšanai).

Ja pašvaldība ierosina meža ceļa pārņemšanu, tad iespējami sekojoši risinājumi:

- ceļš ir nepieciešams LVM saimnieciskās darbības nodrošināšanai, tad tiek slēgts līgums par sadarbību;

ceļš nepieciešams pašvaldības sociālo funkciju nodrošināšanai un ir maznozīmīgs LVM saimnieciskajai darbībai, LVM piedāvā pašvaldībai ierosināt valsts meža zemes atsavināšanu.

8. tabula ***Meža ceļu garums, km (Avots: LVM GEO)***

Reģions	Saimnieciskie meži, tūkst.ha	Autoceļu garums, km
AV	138.8	1451
DK	178.4	1884
DL	114.3	1181
RV	129.8	1297
VD	138.1	1700
ZE	115.4	1198
ZK	167.7	1700
ZL	119.2	1491
LVM	1101.7	11902

1.8. Ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem noteiktās dabas aizsardzības teritorijas

LVM apsaimniekotajā teritorijā ietilpst dažādu kategoriju dabas un vides aizsardzības teritorijas. Pēc platības un īpatsvara lielākā daļa no tām ir īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (turpmāk tekstā - ĪADT), t.sk. Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijas *Natura2000*:

- *Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts* ir plaša teritorija, kurā starptautiski nozīmīgas dabas un ainaviskās vērtības tiek saglabātas nodrošinot ilgtspējīgu sociālo un ekonomisko attīstību;
- *Dabas parki* sevī ietver noteiktu apvidu dabas un kultūrvēsturiskās vērtības un ir piemēroti raksturīgās ainavas saglabāšanai, sabiedrības izglītošanai un atpūtai, bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai;
- *Aizsargājamo ainavu apvidi* (piemēram, Ziemeļgauja, Augšdaugava, Augšzeme) ir lielas teritorijas, kurās tiek aizsargāta īpaši skaista un daudzveidīga Latvijai raksturīga ainava un kultūrvide;
- *Dabas liegumi* ir teritorijas, kurās aizsargā retas vai izzūdošas sugas vai biotopus, parasti cilvēku mazpārveidotas un saskaņoti apsaimniekotas platības;
- *Dabas pieminekļi* ir atsevišķi, savrupi dabas vai cilvēku veidojumi, tai skaitā ģeoloģiskie un ģeomorfoloģiskie veidojumi, aizsargājamie koki, dendroloģiskie stādījumi, alejas.

Mikroliegumi ir teritorijas, kas tiek noteiktas, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamas sugas vai biotopa aizsardzību ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kā arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, ja kāda no to funkcionālajām zonām to nenodrošina. Līdzīgi kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, mikroliegumos ir aizliegtas vai ierobežotas darbības, kas apdraud aizsargājamo sugu vai biotopu pastāvēšanu. Mikroliegumiem var tikt noteikta buferzona.

Īpaši aizsargājamie meža iecirkņi ir teritorijas, kas vēsturiski tika veidotas sugu un biotopu aizsardzībai.

Vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas tiek noteiktas ap objektiem un teritorijām, kas ir nozīmīgas no vides un dabas resursu aizsardzības un racionālas izmantošanas viedokļa. To galvenais uzdevums ir samazināt vai novērst antropogēnās negatīvās iedarbības ietekmi uz objektiem, kuriem noteiktas aizsargjoslas. Ir šādi vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslu veidi: Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjosla, virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas, aizsargjoslas ap kultūras pieminekļiem, aizsargjoslas ap ūdens ņemšanas vietām, mežu aizsargjoslas ap pilsētām, aizsargjoslas ap purviem.

9. tabula ***Ar spēkā esošajiem Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem noteikto dabas / vides aizsardzības teritoriju platība un īpatsvars[1] LVM valdījumā esošajās zemēs (Avots: LVM GEO)***

Aizsargājamās teritorijas veids	Platība, tūkst. ha		Īpatsvars, %	
	visas zemes	t. sk. mežs	no visām zemēm	no meža
Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (t.sk. *Natura2000*):				
Dabas liegumi	151	84	9.3	6
Dabas parki	35	30	2.1	2.1
Aizsargājamo ainavu apvidi	33	31	2	2.2
Biosfēras rezervāti	124	104	7.6	7.4
Dabas pieminekļi	1	1	0.1	0.1
Aizsargjoslas (vides un dabas resursu aizsardzībai):				
Aizsargjosla ap purviem	22	22	1.4	1.6
Virszemes ūdensobjektu aizsargjosla	26	22	1.6	1.6
Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjosla:				
krasta kāpu aizsargjosla	6	5	0.4	0.3
ierobežotas saimnieciskās darbības josla	48	43	2.9	3.1
Mežu aizsargjosla ap pilsētām	7	7	0.4	0.5
Kultūras pieminekļu aizsargjosla	20	18	1.2	1.3
Mikroliegumi:				
Aizsargājams dzīvnieks (putns, zīdītājs, abinieks, bezmugurkaulnieks)	37	35	2.2	2.4
Aizsargājams augs (vaskulārais vai paparžaugs, sūna, ķērpis, sēne)	1	1	0.1	0.1
Aizsargājams biotops	3	3	0.2	0.2
Putnu sugu mikroliegumu buferzonas	50	47	3.0	2.8
Īpaši aizsargājami meža iecirkņi	11	10	0.7	0.7

[1] *Aizsargājamās teritorijas var savstarpēji pārklāties*

1.9. LVM identificētās vides vērtības un teritorijas

Vides vērtību apzināšana galvenokārt notiek plānoto darbību ietekmes uz vidi vērtēšanas procesā, gatavojot vides norādījumus darbu izpildei. Šī procesa ietvaros tiek kartēti Eiropas Savienības (turpmāk tekstā - ES) nozīmes dažādu veidu biotopi, reģistrētas reto un Latvijas Republikas normatīvajos aktos minēto īpaši aizsargājamo sugu atradnes, aizsargājamo putnu ligzdas, kā arī ligzdas, kuru D>50 cm, medņu riesti un citas saglabājamās vides vērtības.

Informācija par LVM teritorijā identificētajām vides vērtībām (retās un Latvijas Republikas normatīvajos aktos minētās īpaši aizsargājamās sugas, ES nozīmes biotopi, aizsargājamo putnu ligzdošanas, riestošanas teritorijas, tūrisma vietas u.c.) atrodama ikgadējā LVM Vides pārskatā https://www.lvm.lv/sabiedribai/meza-apsaimniekosana/vides-parskats.

LVM informācijas sistēmā GEO reģistrē: Latvijas īpaši aizsargājamās sugas, kas iekļautas Latvijas Republikas normatīvajos aktos: Ministru Kabineta 14.11.2000. noteikumi Nr. 396. "Par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu", kā arī tās papildus trīs (3) sugas, kas ir iekļautas Ministru Kabineta 18.12.2012. noteikumos Nr. 940 "Par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu", bet nav iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā; kā arī īpaši aizsargājamo biotopu veidus, kas minēti Ministru kabineta 20.06.2017. noteikumos Nr. 350 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu".

LVM informācijas sistēmā GEO reģistrē arī citos sarakstos iekļautās sugas un biotopu veidus, piemēram, Starptautiskās dabas aizsardzības savienības (IUCN - *International Union for Conservation of Nature*) apdraudēto sugu sarakstā iekļautās (*The IUCN Red List of Threatened Species* http://www.iucnredlist.org/) sugas atbilstoši kategorijai un apdraudētības tendencēm Eiropā; kā arī Latvijas Sarkanās grāmatas sugas, ES direktīvās (Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību) minētās ES nozīmes sugas un biotopu veidus; dabisko meža biotopu (turpmāk tekstā - DMB) indikatorsugas (turpmāk tekstā - IS/SS); kā arī citas vērtīgas sugas - kuras nav iekļautas iepriekšējos punktos, bet nozares eksperti tās atzīst par jutīgām, retām un saglabājamām. Tās var būt jaunas sugas Latvijas florā un faunā; sugas, par kurām ilgstošā laika periodā nav bijušas ziņas, tāpēc tās uzskatītas par izzudušām. Sugas, par kuru izplatību un nozīmību bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ir nepilnīgas ziņas, tāpēc tās nav iekļautas aizsargājamo sugu kategorijās. Sugas ar izteiktām izplatības īpatnībām, piemēram, sastopamība tikai kādā Latvijas reģionā vai piesaiste kādam retam biotopam vai dzīvotnei.

Kopā pašlaik LVM informācijas sistēmā GEO ir informācija par vairāk kā 30 ES nozīmes biotopu veidiem un 38,5 tūkst sugu reģistrējumi, kas pārstāv 547 retās un īpaši aizsargājamās sugas.

1.10. Meža ekosistēmu pakalpojumi

Ekosistēmu pakalpojumi ir labumi, kurus cilvēkiem sniedz ekosistēmas. Meža ekosistēmu pakalpojumu dalījumam kā pamatu var izmantot de Groot et al (2000) izstrādāto klasifikāciju. Atbilstoši šai klasifikācijai, meža ekosistēmu funkcijas iedalāmas četrās pamatkategorijās (10. tabula):

- Regulējošās funkcijas;
- Dzīvotni nodrošinošās funkcijas;
- Produktīvās funkcijas;
- Sociāli – ekonomiskās funkcijas.

10. tabula ***Meža ekosistēmu funkciju kategorijas un ar tām saistītie ekosistēmu produkti/pakalpojumi***

Regulējošās funkcijas (F1)	Dzīvotni nodrošinošās funkcijas (F2)	Produktīvās funkcijas (F3)	Sociāli-ekonomiskās funkcijas (F4)
CO2 piesaiste un O2 ražošana fotosintēzes procesā	Dzīves un vairošanās vieta dzīvnieku sugām	Koksnes un nekoksnes resursu pieauguma un kvalitātes nodrošināšana un uzlabošanās	Meža nozīme ekonomikā
Gaisa kvalitātes nodrošināšana	Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana (gēnu, sugu un ekosistēmu līmeņos)	Ekosistēmas produktivitātes kāpinājums (stabilizācija dabiskā līmenī)	Meža nozīme nodarbinātībā un reģionu attīstībā
Ūdens kvalitātes nodrošināšana	Sabalansētas sugu skaitliskās attiecības	Ekosistēmas (mežaudzes) ražīguma ilgtspējas (nenoplicināmības) nodrošināšana	Meža rekreatīvā nozīme
Ūdens apjoma nodrošināšana	Optimālu barības ķēžu un ekoloģisko nišu atjaunošanās	Augsnes kvalitātes saglabāšana, nodrošinot priekšnosacījums meža produktivitātes kāpināšanai	Meža estētiskā nozīme
Aizsardzība no erozijas	Dabiskai piekrastes un iekšzemes ūdeņu ekosistēmu attīstībai piemērotu apstākļu nodrošināšana	Zivju resursu saglabāšanai piemērotu apstākļu nodrošināšana	Meža izglītojošā nozīme
	Augsnes resursu saglabāšana, nodrošinot dzīvotni augsnes mikroorganismiem		Meža nozīme zinātniskajā izpētē

LVM apsaimniekotie meži nodrošina visus minētos ekosistēmu pakalpojumus. Ekosistēmu pakalpojumu kartēšana LVM zemēs līdz šim notikusi tikai atsevišķās teritorijās, turpmāko gadu laikā atsevišķas izpētes programmas ietvaros plānots veikt ekosistēmu pakalpojumu kartēšanu visā LVM teritorijā un novērtēt mežsaimniecības ietekmi uz meža un saistīto ekosistēmu pakalpojumu kvalitātes izmaiņām.

Meža nekoksnes resursi: ogas, sēnes, medījumi, rieksti, medus, bērzu un kļavu sulas, medicīnā izmantojamie augi, dekoratīvie materiāli, produktīvā funkcija un meža rekreatīvo resursu (sociāli – ekonomiskās funkcijas) nozīme arvien pieaug un aktuālāka kļūst mežu

ekoloģiskā funkcija ūdens un augsnes resursu aizsardzībā un klimata regulēšanā (regulējošā un dzīvotni nodrošinošā funkcija). Līdztekus koksnes ražošanai, mežs veic hidroloģiskās, preterozijas, fitoncīdus producējošās, sanitāri higiēniskās un gaisa attīrītāja funkcijas. Globāli nozīmīga ir kokaudzes loma ogļskābās gāzes akumulēšanā un skābekļa izdalīšanā atmosfērā. Aprēķināts, ka viens kubikmetrs koksnes augšanas laikā savāc vairāk nekā tonnu kaitīgās ogļskābās gāzes un izdala ap 0,7 tonnas skābekļa. Turklāt meža teritorijā ir ne tikai koki, bet arī citi augi un augsne, kas piesaista CO_2.

Koksnes produktu apraksts (produktīvās funkcijas) atspoguļotas 1.3-1.6. nodaļās, savukārt vides vērtības, kuras saistītas ar dzīvotni nodrošinošajām funkcijām, aprakstītas 1.8. un 1.9. nodaļās.

LVM valdījumā esošajos mežos ikvienam ir tiesības vākt savvaļas ogas, augļus, riekstus, sēnes un ārstniecības augus pašpatēriņam, ievērojot dabas aizsardzības prasības, meža ugunsdrošības noteikumus, kā arī prasības nebojāt meža augsni un meža infrastruktūru, nepiesārņot mežu ar atkritumiem, ievērot noteikto kārtību atpūtas vietu izmantošanā, nepostīt putnu ligzdas un skudru pūžņus un citādi nekaitēt meža augiem un dzīvniekiem. Katrs Latvijas iedzīvotājs drīkst nocirst vienu Ziemassvētku eglīti LVM mežos bez maksas.

Ja meža nekoksnes vērtības nepieciešamas saimnieciskās darbības veikšanai, jāvēršas LVM reģionu klientu centros, lai saņemtu iegūšanas atļaujas (nekoksnes vērtību veidi, par kuriem jāsaņem atļaujas nosaukti 11. tabulā). Pārdoto meža nekoksnes vērtību statistika 11. tabulā.

*11. tabula **2019-2022. gadā realizētās meža nekoksnes vērtības (Avots: LVM GEO)***

Nekoksnes vērtības	2019	2020	2021	2022
Ziemassvētku egles, gab	968	1154	711	505
Nedekoratīvie koku zari, m³	26	151.1	53.6	38.0
Bērzu meijas, gab	100	0	0	50
Bērza sulas, urbumi, gab	5	0	30	0
Dravu izvietošanas vieta*, gab	115	147	170	133
Sūnas, ķērpji, m³	2	31	3.0	0.0
Niedru ieguve, kūlīšu skaits	0	0	0	0
Māzeri, gab		0	0	0

* Dravu izvietošana vieta - stropi, gab.

Nozīmīgi meža nekoksnes resursi ir ainava, kultūrvēsturiski objekti un dabas elementi, dzīvnieki, retas augu un dzīvnieku sugas.

Ainavas kvalitāti veido vides daudzveidīgums – mozaīkveida ainava, reljefs, ezeri un upes, kas kopā sniedz plašas iespējas dažādiem atpūtas veidiem. Meža apsaimniekošanas plānošanā ņem vērā pašvaldību un plānošanas reģionu telpisko plānojumu ietvaros izstrādātas vadlīnijas attiecībā uz ainavu plānošanu meža teritorijās.

LVM apsaimniekojamie meži ir ļoti dažādi gan pēc reljefa, gan pēc sastāva – priežu un egļu meži, melnalkšņu staignāji. Līdz ar to, dažādas ir arī atpūtas iespējas – ogošana, sēņošana, pastaigas, sevišķi pie pilsētām, aktīvā atpūta.

LVM ir apzinātas un izvērtētas rekreācijas iespējas, ir labiekārtotas vairāk nekā 300 tūrisma vietas: atpūtas vietas, dabas takas, apskates objekti, t.sk. 10 skatu torņi.

Viens no tradīcijām bagātiem rekreācijas veidiem Latvijā ir medības. Medības pilda arī dzīvnieku skaita regulējošu funkciju. Medījamie dzīvnieki ir savvaļā dzīvojošie zīdītāji un putni,

kuru medības ir atļautas saskaņā ar medību reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem. Medījamo dzīvnieku sugas īpatņu uzskaiti veic VMD.

Latvijas Republikā medību procesu reglamentē Medību likums un medību noteikumi, to ievērošanas uzraudzību veic VMD un VARAM. LVM savās apsaimniekojamās teritorijās medību tiesības iznomā medību tiesību lietotājiem – gan fiziskām, gan juridiskām personām. Pašreiz LVM noslēgti 937 medību tiesību nomas līgumi. LVM realizē medību tiesības 85.5 tūkst. ha valsts meža, pārdodot pakalpojumu gan vietējiem, gan ārvalstu klientiem.

VMD atbilstoši spēkā esošiem normatīvajiem aktiem novērtē dzīvnieku populācijas stāvokli un nosaka pieļaujamo nomedīšanas apjomu. Dzīvnieku populācijas stāvokļa novērtēšana notiek visā Latvijas teritorijā VMD virsmežniecībās: valsts meži, privātie meži, citu apsaimniekotāju meži, un citas platības, tajā skaitā nemeža zemes. Tā kā dzīvnieku populācijas stāvokļa novērtēšana, kurā ietilpst dzīvnieku skaita noteikšana, notiek visās virsmežniecību pārraugāmajās teritorijās, tad nav iespējams objektīvi spriest par esošo dzīvnieku skaita blīvumu atsevišķi valsts mežos. Visā valsts teritorijā uzskaitītais dzīvnieku skaits norādīts 12. tabulā.

Pēc VMD datiem gan aļņu, gan staltbriežu skaits apskatītajā periodā pieaug (12. tabula). Pēdējo 12 gadu laikā aļņu skaita pieaugums ir 22%, staltbriežu 44%. Mežacūku skaits sākot ar 2014/2015. gada medību sezonu strauji samazinājās Āfrikas cūku mēra infekcijas slimības un tās ierobežošanas pasākumu dēļ. Stirnu skaitu visvairāk ietekmē laikapstākļi ziemā. Sērsna tām ir nelabvēlīga, jo tiek apgrūtinātā stirnu pārvietošanās, barības ieguve, kas tās novārdzina, padarot par vieglu medījumu plēsējiem. Guļot uz sniega, stirnas var iegūt arī plaušu karsoni. Stirnu skaits samazinājās 2010./2011. gada ziemās. Šobrīd stirnu skaits ir pārsniedzis 2010./2011. gada līmeni un turpina pieaugt.

12. tabula ***Plašāk sastopamo medījamo dzīvnieku skaits Latvijā (Avots: VMD)***

Medījamo dzīvnieku noteiktais skaits, tūkst.	2010/2011	2014/2015	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Aļņi	16.4	21.1	24	23	21
Mežacūkas	67.2	55.4	22	26	26
Staltbrieži	39.8	52.5	66	71	71
Stirnas	186.3	130.2	197	201	207

Informācija par valstī nomedīto dzīvnieku skaitu ir pieejama VMD mājaslapā https://www.vmd.gov.lv/lv/medijamo-dzivnieku-populacijas

2. Meža apsaimniekošanas novērtējums iepriekšējā periodā

Latvijas Republikas Ministru kabineta noteiktais koku ciršanas maksimālais apjoms (turpmāk tekstā - KCMA) pieciem gadiem ir noteikts galvenajai cirtei. LVM iekšējos normatīvajos aktos galvenās cirtes nozīmē lieto terminu "atjaunošanas cirte" kā atbilstošu starptautiskajai terminoloģijai. Atjaunošanas cirtē ieskaita ne tikai normatīvajos aktos noteiktos galvenās cirtes veidus, bet arī citas cirtes (piemēram rekonstruktīvo cirti), pēc kurām tiek veikta meža atjaunošana. Turpmāk tekstā lietots termins "atjaunošanas cirte". Starpcirtes apjomu nosaka LVM atbilstoši Krājas kopšanas ciršu vadlīnijām. KCMA noteiktais apjoms sākotnēji tiek sadalīts vienmērīgi uz visiem pieciem gadiem, bet tā kā laikapstākļu ietekmes dēļ viss plānotais apjoms netiek nocirsts, tas tiek pārcelts uz atlikušajiem piecgades gadiem. Matemātiski precīzu un operatīvu informāciju par meža resursiem Latvijā iegūst Meža statistiskās inventarizācijas (MSI) procesā, kuru veic LVMI "Silava". LVM savā darbībā izmanto Meža valsts reģistra (MVR) datus par mežaudzēm, kuru precizitāte to ieguves metodikas atšķirību rezultātā var nebūtiski atšķirties no MSI datiem. Atbilstoši LVM GEO un VMD datiem, LVM apsaimniekošanā esošajos mežos 2022. gadā visos ciršu veidos kopā tika nocirsti 6.16 milj. m^3 (13. tabulā visa LVM rādītāji, pa reģioniem – katra LVM reģiona 4. pielikumā). Saskaņā ar MSI datiem (2017-2021. gads), kopējais augošu koku krājas tekošais pieaugums LVM apsaimniekošanā esošajos mežos ir 11.32 milj. m^3 gadā. Kopējās mežu krājas izmaiņas liecina, ka pēdējos gados nocirstā krāja LVM valdījuma mežos ir mazāka, nekā krājas tekošais pieaugums tajos, t.sk. arī ievērtējot koksnes ikgadējo dabīgo atmirumu 2.41 milj.m^3.

13. tabula ***Plānotais un faktiskais koksnes ieguves apjoms (Avots: LVM GEO,VMD)***

Gads	Atjaunošanas cirte					Starpcirte (t.sk. bojātu koku*** un citas cirtes)			Kopējais cirtes apjoms	
	Plānotais apjoms*		Nocirsts			Plānotais apjoms**		Nocirsts	Plānots	Nocirsts
	ha	m3	ha	m3	% no meža platības	ha	m3	m3	m3	m3
2016	14305	4041427	12646	3874858	0.91	16210	1458573	1329878	5500000	5204736
2017	15108	4300000	14186	4340197	1.02	16134	1460000	1345958	5760000	5686155
2018	16190	4640382	15669	4764654	1.13	15801	1441191	1449260	6081573	6213915
2019	16706	4740098	17713	5412530	1.28	15981	1456900	1770090	6196998	7182619
2020	17694	5638416	18977	5762565	1.37	16085	1360713	1947155	6999129	7709720
2021	16956	5120390	17064	5106789	1.23	20290	1858515	1508204	6978905	6614993
2022	17588	5308352	16460	4790754	1.19	19290	1791115	1379095	7099467	6169849

*KCMA

**Aprēķināts Krājas kopšanas cirtēm pēc Krājas kopšanas ciršu vadlīniju metodikas

*** Bojātu koku ciršu apjoms un platība iepriekš nav prognozējama

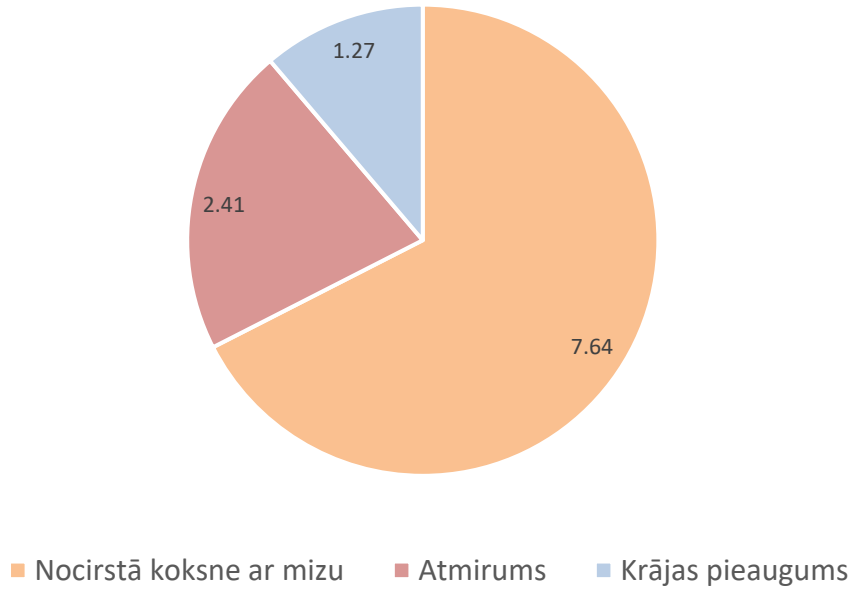

15. attēls ***Tekošā ikgadējā pieauguma sadalījums, 11.32 milj. m³ (MSI dati)***

Pārskats par iepriekšējā gada meža apsaimniekošanas darbiem 1. pielikumā un vides monitoringa rezultātiem ikgadējā LVM Vides pārskatā: https://www.lvm.lv/sabiedribai/meza-apsaimniekosana/vides-parskats.

3. LVM meža apsaimniekošanas stratēģijas mērķi un uzdevumi

Katru gadu tiek aktualizēta uzņēmuma vidēja termiņa stratēģija. LVM vidēja termiņa stratēģijas kopsavilkums apskatāms: http://www.lvm.lv/par-mums/uznemuma-strategija.

4. Plānotā meža apsaimniekošana LVM

4.1. Vides vērtību saglabāšana

4.1.1. Īpaši aizsargājamo sugu (izņemot putnu) dzīvotņu aizsardzības nodrošināšana un apsaimniekošana

Ņemot vērā, ka dati par īpaši aizsargājamo sugu reģistrējumiem, saskaņā ar LVM iekšējiem normatīvajiem aktiem ir ierobežoti izmantojama informācija, tie nav publiski pieejami. Dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" informācija par īpaši aizsargājamo sugu reģistrējumiem tiek izmantota meža apsaimniekošanas plānošanā, bet mežaudžu apsaimniekošanas mērķa maiņa tiek veikta tikai pēc konkrētās teritorijas apsekošanas dabā, visbiežāk - pirms saimnieciskās darbības plānošanas. Attiecīgi:

- ja īpaši aizsargājamas sugas dzīvotnes aizsardzība ir plānota visa nogabala/mežaudzes platībā, tad nogabalam tiek noteikts apsaimniekošanas mērķis - dabas aizsardzība;
- ja aizsardzība ir plānota nogabala daļā (platībā, kas ir lielāka par 0.2 ha), tad līdz laikam, kamēr tiek izdalīts jauns nogabals, apsaimniekošanas mērķis tiek noteikts - koksnes ražošana ar papildus vides aizsardzības nosacījumiem;
- ja īpaši aizsargājamās sugas reģistrējums ir apsaimniekojams atsevišķos saglabājamos laukumos (ar tajos noteiktu aizsardzību), kas nav lielāki par 0.1-0.2 ha, nogabalam apsaimniekošanas mērķis ir koksnes ražošana ar vispārējiem vides aizsardzības nosacījumiem.

Minētie nosacījumi tiek izmantoti mežaudžu apsaimniekošanas mērķa noteikšanai, taču plānojot saimniecisko darbību, vides plānošanas speciālists vai vides eksperts var noteikt specifiskus nosacījumus plānotajai darbībai, lai nodrošinātu sugas dzīvotnes aizsardzību (neatkarīgi vai suga ir reģistrēta kā punktveida vai laukumveida objekts).

Lai ilgtermiņā nodrošinātu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, tiek vērtēta LVM rīcībā esošā informācija par valdījumā esošajā teritorijā konstatēto īpaši aizsargājamo sugu atradņu apjomu, izvietojumu, to dzīvotņu un ES nozīmes biotopu kvalitāti, atbilstoši vērtējumam plānoti apsaimniekošanas nosacījumi – neiejaukšanās vai mērķtiecīga apsaimniekošana jeb biotehniskie pasākumi, t.sk. koku ciršana, ja tas ir nepieciešams īpaši aizsargājamo biotopu un sugu dzīvotņu kvalitātes uzlabošanai, saskaņā ar to ekoloģiskajām prasībām. Biotehniskie pasākumi tiek veikti saskaņā ar vides plānošanas speciālista norādījumiem vai attiecīgās jomas sertificēta dabas eksperta atzinumu. Lai pilnveidotu uzņēmuma rīcībā esošo informāciju par īpaši aizsargājamām sugām, LVM sadarbībā ar pētniekiem īsteno arī izpētes projektus, piemēram, **"**Pilotpētījums kailās apaļlapes *Odontoschisma denudatum (Nees) Dum.* populācijas stāvokļa novērtējumam Ziemeļkurzemē un AS "Latvijas valsts meži" valdījuma zemēs", "Epifītu metapopulāciju dinamika boreonemorāla meža ainavā".

Detalizēta informācija par veiktajiem biotehniskajiem pasākumiem un to vērtējums atrodams ikgadējā LVM Vides pārskatā https://www.lvm.lv/sabiedribai/meza-apsaimniekosana/vides-parskats. Biotehniskie pasākumi īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu

un ES nozīmes biotopu stāvokļa uzturēšanai, uzlabošanai vai atjaunošanai tiek īstenoti gan īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (ĪADT), tajā skaitā *Natura*2000 teritorijās, un mikroliegumos (ML), gan ārpus šīm teritorijām, ņemot vērā dabas aizsardzības plānos, sugu un ES nozīmes biotopu aizsardzības plānos, sertificētu dabas ekspertu novērojumos un atzinumos minēto informāciju. LVM īstenotās aktivitātes sugu un ES nozīmes biotopu aizsardzības plānu ieviešanā apkopotas LVM Vides pārskata pielikumā.

Līdz šim biotehniskie pasākumi tika īstenoti galvenokārt izmantojot tikai uzņēmuma resursus. Kopš 2020. gada LVM kā sadarbības partneris ir iesaistīts vairākos ārējā līdzfinansējuma – ES fondu, vides projektos, kuru ietvaros ir plānoti arī darbi, kas vērsti uz nozīmīgu sugu un ES nozīmes biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa uzlabošanu, t.sk. ES LIFE Programmas līdzfinansētā integrētajā projektā "*Natura*2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija" (LIFE IP *LatViaNature*), kas ir līdz šim vērienīgākais projekts dabas aizsardzības jomā Latvijā, un Kohēzijas fonda līdzfinansētajā projektā «Apsaimniekošanas pasākumu veikšana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos biotopu un sugu aizsardzības stāvokļa uzlabošanai" Latvijas valsts meži - Vides projekti (lvm.lv).

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un mikroliegumu apsaimniekošana tiek plānota saskaņā ar 5. pielikumā minētajiem vides aizsardzību regulējošiem Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem. ĪADT tiek plānoti gan biotehniskie pasākumi, gan mežsaimnieciskā darbība ar papildus dabas aizsardzības nosacījumiem, atbilstoši katras īpaši aizsargājamās dabas teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem vai vispārējiem īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumiem.

Latvijā nav izstrādāti īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzības (kvantitatīvie un kvalitatīvie) mērķi valsts līmenī, kā arī ilgstoši nav aktualizēts īpaši aizsargājamo sugu saraksts, tādējādi nenodrošinot atbilstošu reto sugu aizsardzību pēc būtības. Ilgstošā skaidru dabas vērtību aizsardzības principu un mērķu neesamība būtiski apgrūtina meža apsaimniekošanas plānošanu.

4.1.2. Aizsargājamo putnu dzīvotņu aizsardzības nodrošināšana

LVM ir izstrādāta virkne iekšējo procedūru, kas nosaka darbinieku rīcību, pārbaudot saimnieciskajai darbībai paredzētās vietas, lai konstatētu saglabājamās vides vērtības. Piemēram, ik gadu meža darbu plānošanas procesa ietvaros atrod jaunas lielās ligzdas (parasti lielākas par ½ m diametrā), kuras veido melnais stārķis, visu sugu ērgļi, peļu klijāns, ķīķis, vistu vanags, klijas, krauklis. Procesā iesaistīti un apmācīti vairāk kā 300 LVM darbinieki, kas ziņo par atradumiem LVM vides ekspertiem un vides plānošanas speciālistiem. Eksperti ligzdas apseko, nosaka sugu un plāno sugas prasībām atbilstošu aizsardzību, t.sk. veido teritorijas putnu sugu dzīvotņu aizsardzībai ar mežsaimnieciskās darbības aizliegumu, nosaka tām atbilstošas buferzonas ar saimnieciskās darbības terminētiem aprobežojumiem, pievienojot atbilstošu informāciju datu bāzē. Līdz nozares eksperta slēdzienam visām jaunatrastajām ligzdām nosaka 500 m aizsargzonu un mežsaimnieciskās darbības aizliegumu bez saskaņošanas ar vides ekspertu. Atrasto ligzdu skaits pa gadiem ir svārstīgs (vidēji gadā tiek atrastas 400 ligzdas), t.sk. piemēram, melno stārķu ligzdas vidēji gadā tiek atrastas 20.

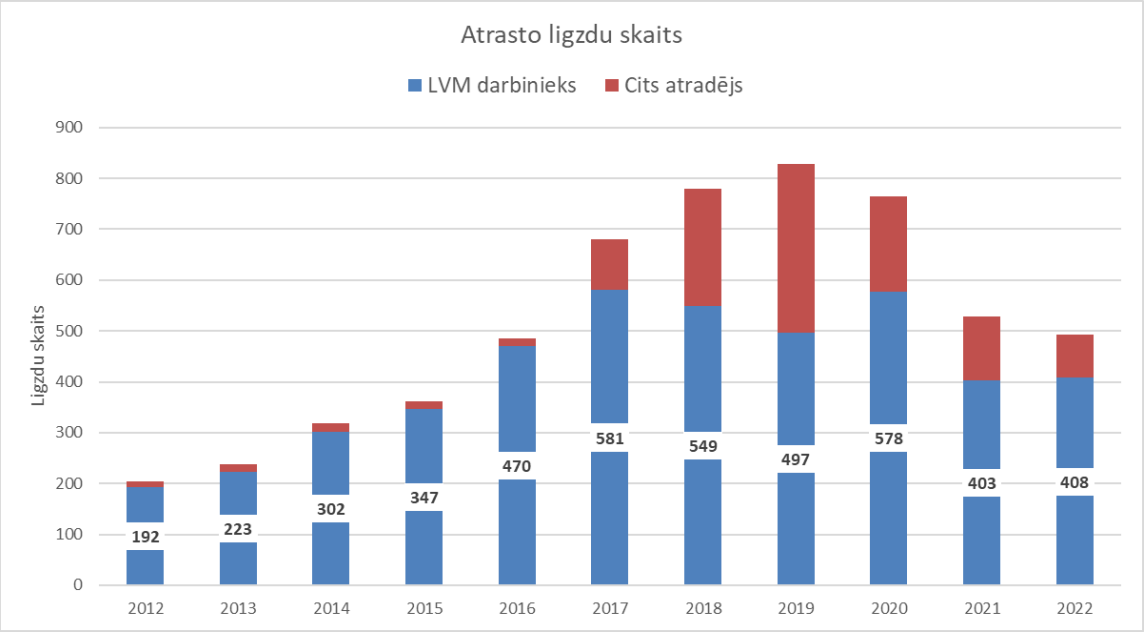

15.1. attēls ***Atrasto lielo ligzdu skaits pa gadiem***

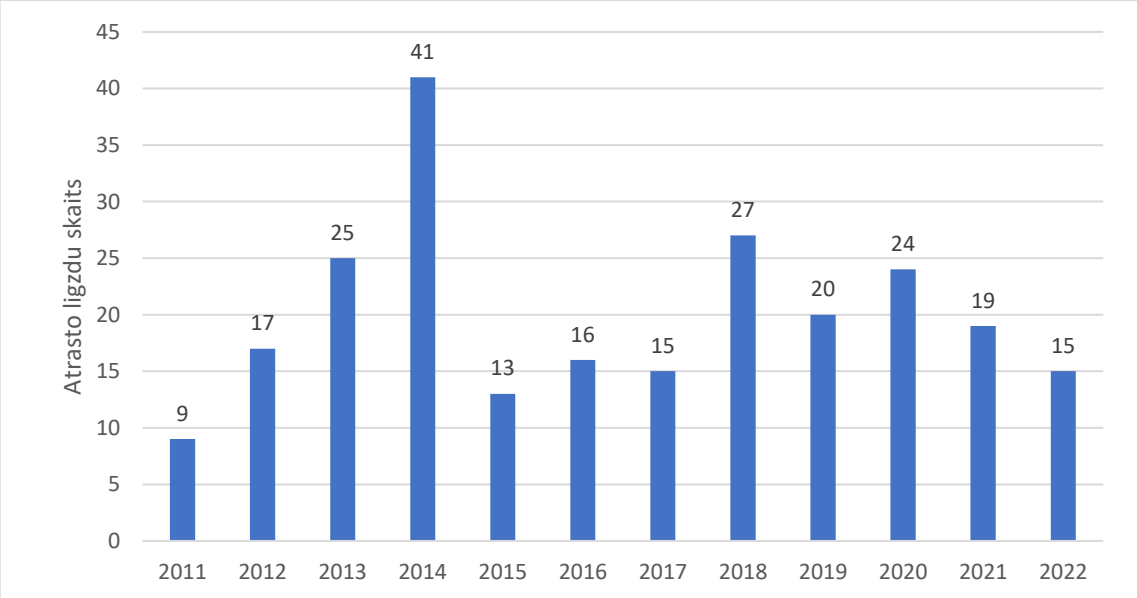

15.2. attēls ***Atrasto melno stārķu ligzdu skaits pa gadiem***

Šāds risinājums ļauj operatīvi nodrošināt atradņu aizsardzību un to administrēšanu. LVM putnu dzīvotņu aizsardzības teritoriju izveidošana putnu aizsardzībai tika uzsākta 2012. gadā. LVM valdījumā esošajās teritorijās tiek ierosināta arī mikroliegumu veidošana, saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto procedūru. Priekšlikumus mikroliegumu veidošanas ierosināšanai sagatavo gan LVM vides eksperti, gan LVM sadarbības partneri, piemēram, Latvijas Dabas fonds, pamatojoties uz savstarpējo sadarbības līgumu, kā arī jebkura fiziska vai juridiska persona var ierosināt mikrolieguma veidošanu. Putnu aizsardzībai izveidotie mikroliegumi veido 90% no visiem LVM zemēs izveidotajiem mikroliegumiem.

LVM saņem informāciju par lielajām ligzdām, riestiem un citām dabas vērtībām arī no citiem ziņotājiem un aicina ikvienu meža apmeklētāju ziņot par atrastajām lielajām ligzdām

Latvijas valsts meži - Ziņo par putnu ligzdām (lvm.lv) un citiem atradumiem, sūtot ziņu uz e-pastu: putni@lvm.lv.

Aizsargājamo putnu sugu un to dzīvotņu apsaimniekošanas plānošanā tiek ņemtas vērā putnu sugu aizsardzības plānu rekomendācijas un jaunāko zinātnisko publikāciju atziņas:

- mazo ērgļu dzīvotņu aizsardzības plānošanā gan rosinot mikroliegumu veidošanu, gan veidojot LVM teritorijas dzīvotņu aizsardzībai, gan plānojot papildus terminētos aprobežojumus meža infrastruktūras objektu būvniecības procesa ietvaros, lai mazinātu ietekmi uz vidi, tiek ņemti vērā sugas aizsardzības plānā rekomendētie mežu tipi, vecumi, platības, kā arī ieteiktie meža darbību termiņa ierobežojumi;
- pamatojoties uz mežirbes sugas aizsardzības plānu, ir aktualizētas LVM vides aizsardzības prasības meža darbiem, lai sekmētu pameža joslu saglabāšanu kopšanas cirtēs un pārvietošanās koridoru veidošanai galvenajā cirtē;
- tiek realizēti melnā stārķa sugas aizsardzības plānā minētie pasākumi, tādi kā: monitorings, līdz šim nezināmo ligzdu apzināšana un dzīvotņu aizsardzības teritoriju veidošana, mākslīgo ligzdu pamatņu izveide u.c.;
- atbilstoši medņa aizsardzības plāna ieteikumiem, ir izstrādāta metodika un realizēts medņu monitorings. Jāņem vērā, ka spēkā esošais sugas plāns mednim ir apstiprināts 2005.gadā (aktualizēta, bet neapstiprināta versija sagatavota 2012.gadā). Ievērojot, ka aptuveni 90% no Latvijas medņu populācijas mīt tieši LVM apsaimniekotajās teritorijās, LVM ir izstrādātas vadlīnijas, atbilstoši kurām tiek plānota medņu riesta dzīvotņu apzināšana un apsaimniekošana. 2021.gadā LVM darba grupa (sertificēti putnu aizsardzības jomas eksperti) aktualizēja esošās "Vadlīnijas medņu populācijas novērtēšanai un dzīvotņu apsaimniekošanai", lai pilnveidotu LVM pieeju attiecībā uz medņu populācijas saglabāšanu, ņemot vērā līdzšinējo pieredzi, koncentrējoties uz līdz šim nezināmo riesta teritoriju apzināšanu (Latvijas valsts meži - Meža apsaimniekošanas plāna pielikumi (lvm.lv));
- lai mazinātu plānoto darbību ietekmi uz vidi, nosakot papildus terminētos aprobežojumus meža infrastruktūras objektu būvniecības procesa ietvaros, tiek izmantota informācija par pūču un dzeņu sugu aizsardzības plāna ietvaros noteiktajām pūču un dzeņu sugām prioritārajām teritorijām.

Kā jau augstāk minēts, LVM, plānojot mežsaimniecisko darbību, izmanto un vērtē putnu sugu aizsardzības plānos apkopoto informāciju, lai nodrošinātu sugu aizsardzību un vienlaicīgi neizslēdzot mežu apsaimniekošanu. Jāņem vērā, ka sugu aizsardzības plāniem ir rekomendējošs raksturs. Jau pūču un dzeņu sugu aizsardzības plānu apspriešanas sanāksmēs LVM norādīja, ka neatbalsta atsevišķus šo plānu priekšlikumus, kuros ir paredzēti apjomīgi sugu aizsardzības pasākumi, paredzot mežsaimnieciskās darbības pilnīgu aizliegumu šīm sugām "prioritāri aizsargājamās", tikai teorētiski modelētās teritorijās, kuras dabā nav vērtētas un modelēšanas rezultāts netiek aktualizēts atbilstoši aktuālajai mežaudžu raksturojošai informācijai, tās ir ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un ārpus spēkā esošā normatīvā regulējuma teritorijām. Vairākām pūču un dzeņu sugām ir stabilas vai pat pieaugošas populācijas, tāpēc LVM uzskata, ka tik plaši sugu aizsardzības pasākumi nav pamatoti un nav samērīgi. Tā pat jāņem vērā, ka pūču un dzeņu prioritāri aizsargājamo teritoriju ģeotelpiskās pamatvienības izmērs ir 500 x 500 m un nevar automātiski pieņemt, ka sugas sastopamība ir iespējama visā vienības platībā. Šo sugu sastopamība ir iespējama arī ārpus prioritāri aizsargājamām teritorijām, kā arī tās var nebūt sastopamas prioritāri aizsargājamās teritorijās. Tāpēc, plānojot meža infrastruktūras attīstību, plānošanas procesā nav iespējams paredzēt iespējamās ietekmes uz šīm sugām un ir nepieciešams objektu novērtējums dabā. Līdzīga pieeja tiek izmantota, vērtējot mežsaimnieciskās darbības ietekmi uz mazo ērgļu dzīvotnēm, īpaši uz 400 m meža joslu gar lauksaimniecībā izmantojamām zemēm (šeit zināmi 90% no visām ligzdām), jo ir jāņem vērā lauksaimniecības zemju un piegulošo mežu kvalitāte un atbilstība sugas ligzdošanai un barības ieguvei.

Ir jāņem vērā, ka nav zinātniska pamatojuma tam, ka ekoloģisko koku skaita palielināšana, kas minēta kā rekomendējošs pasākums pūču un dzeņu sugu plānos, tieši uzlabos pūču un dzeņu populāciju stāvokli, bet saskaņā ar LVM vides aizsardzības prasībām https://www.lvm.lv/biznesa-partneriem/iepirkumi/liguma-pielikumi/contractadd/19?start=40, LVM valdījumā esošajā teritorijā jau vairāk kā 20 gadus ekoloģiskie koki tiek saglabāti divas reizes (2x) lielākā apjomā, bet lapu koku mežos - Db, Lk, Grs, Vrs, kā arī Nd meža tipos - ja tajos dominē melnalksnis, tiek saglabāti sešas reizes (6x) vairāk uz hektāru, kā to nosaka spēkā esošie Latvijas Republikas normatīvie akti.

4.1.3.Atšķirīgi apsaimniekojamas un individuāli plānojamas teritorijas

Atbilstoši LVM darbības pamatprincipam par dabas un rekreācijas vērtību saglabāšanu, tiek veidotas atšķirīgi apsaimniekojamas un individuāli plānojamas teritorijas dabas un/vai rekreācijas vērtību koncentrācijas vietās.

LVM nosaka sekojošas atšķirīgi apsaimniekojamas un individuāli plānojamas teritorijas (14. tabula):

- Dabas vērtību koncentrācijas teritorijas (turpmāk tekstā - DVKT);
- Medņu riesti - mednim nozīmīgas teritorijas, apsaimnieko ar mērķi nodrošināt medņu aizsardzību un mednim piemērotu dzīvotņu saglabāšanu;
- Individuāli plānojamas teritorijas - meža teritorija, kurā nepieciešama individuāla plānošana vietējai sabiedrībai nozīmīgu meža vērtību (ekosistēmas pakalpojumu - g.k. regulējošo, atbalsta un kultūras) nodrošināšanai LVM stratēģijas un taktiskā plāna noteikto mērķu un uzdevumu ietvaros.

Meža apsaimniekošanas plānošanu atšķirīgi apsaimniekojamās teritorijās un individuāli plānojamās teritorijās veic kopējās meža apsaimniekošanas plānošanas ietvaros un saskaņā ar LVM iekšējiem normatīvajiem aktiem.

16.tabulā minētos nosacījumus ņem vērā, plānojot meža apsaimniekošanas darbību apjomu un izvietojumu atšķirīgi apsaimniekojamās teritorijās un individuāli plānojamās teritorijās, t.sk. ievēro sezonālus un diennakts meža darbu izpildes termiņa ierobežojumus.

Teritorijām ar individuālu apsaimniekošanas plānošanu un dabas vērtību koncentrācijas teritorijām tiek sagatavots atsevišķs meža apsaimniekošanas plāna kopsavilkums (LVM reģiona 3. pielikums).

Lai pilnveidotu meža apsaimniekošanas plānošanu un nodrošinātu dabas vērtību koncentrācijas teritoriju funkcionālu saistību (tas nozīmē, ka DVKT-ās un starp tām notiek organismu un gēnu plūsma), uzņēmumā norit darbs pie ainavu ekoloģiskās plānošanas pieejas ieviešanas meža apsaimniekošanas plānošanā, ir izstrādāta metodika dabas vērtību koncentrācijas teritoriju noteikšanai. Ņemot vērā, ka ir noslēdzies Dabas aizsardzības pārvaldes realizētais projekts “Dabas skaitīšana”, tad izmantojot aktuālo informāciju par ES nozīmes biotopu izplatību LVM valdījumā esošajā teritorijā, LVM informāciju par dabas vērtību koncentrācijas teritorijām plāno aktualizēt MAP 2023.-2027. darbības laikā, balstoties uz pieejamo informāciju.

14. tabula ***Atšķirīgi apsaimniekojamo un individuāli plānojamo teritoriju apjoms (Avots: LVM GEO)***

Teritorijas veids	% no kopējās platības	Platība, tūkst. ha		% no meža platības	skaits, gab.
		kopā	mežs		
Dabas vērtību koncentrācijas teritorijas	14.3	232	168	12.1	319
Individuāli plānojamas teritorijas	2.1	33.5	31	2.2	84
Medņu riesti					
- Riesta vietas	0.7	11	10	0.7	410
- Riesta teritorijas	6.0	97	86	6.2	294

4.1.4. Mežaudžu dalījums atbilstoši apsaimniekošanas mērķim

Lai nodrošinātu LVM meža apsaimniekošanas mērķus un atbalstītu koksnes ieguves, meža atjaunošanas un kopšanas, dabas daudzveidības saglabāšanas, kā arī citu darbību plānošanu, katram meža zemes, purva un lauksaimniecībā izmantojamās zemes nogabalam tiek noteikts nogabala apsaimniekošanas mērķis. Mežaudžu apjomu sadalījums pa apsaimniekošanas mērķiem atspoguļots 15. tabulā.

Definēti sekojoši nogabalu apsaimniekošanas mērķi:

- Dabas aizsardzībai (1) – Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, neiejaucoties vai veicot biotehniskos pasākumus. Darbības plāno vides eksperts vai vides plānošanas speciālists, sagatavojot sertificēta dabas eksperta atzinumu vai atbilstošus un ekoloģiski pamatotus norādījumus;
- Dabas aizsardzībai ar nebūtisku koksnes ieguvi (2) – Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ar nebūtisku koksnes vai citu produktu ieguvi. Šī mērķa audzēs var tikt plānoti tādi cirtes veidi un paņēmieni, kuri nodrošina sugai un/vai mērķa biotopam labvēlīgus apstākļus un ir atbilstoši LV normatīvo aktu prasībām. Nogabalos veic meža atjaunošanu un jaunaudžu kopšanu, ņemot vērā šo mērķi un/vai sertificēta dabas eksperta atzinumu;
- Koksnes ražošana ar papildus nosacījumiem vides aizsardzībai un rekreācijai (3) – Koksnes audzēšanai vai citu produktu ražošanai ar papildus nosacījumiem vides aizsardzībai un rekreācijai. Gan plānojot cirtes, gan meža atjaunošanu un jaunaudžu kopšanu, izvēlas tādus cirtes veidus un paņēmienus, lai mežaudze, papildus koksnes ražošanas uzdevumam, sasniegtu arī vides un/vai rekreācijas mērķus. Cirtei jāuzlabo vai, vismaz jāsaglabā vietas rekreācijas, t.sk., ainaviskā un/vai ekoloģiskā vērtība. Meža atjaunošanā, piemēram, var tik dota priekšroka dabiskajai atjaunošanai vai atjaunošanai ar platlapju sugām;
- Koksnes ražošana (4) – Meža apsaimniekošanu plāno saskaņā ar vispārējiem LVM tiesību aktiem;
- Nenoteikts (5) – nenoteikts mērķis. Atsevišķos gadījumos, ja pamatojoties uz rīcībā esošo informāciju, nogabalam (mežaudzei) apsaimniekošanas mērķi nevar noteikt vai citu neskaidru iemeslu dēļ, tam tiek norādīts nenoteikts mērķis. Šīs audzes tiek apsekotas dabā un mērķis tiek precizēts, atbilstoši apsekojumam.

15. tabula ***Mežaudžu dalījums atbilstoši apsaimniekošanas mērķim (Avots: LVM GEO)***

Reģions	Apsaimniekošanas mērķis										Kopā
	1		2		3		4		5		
	Tūkst. ha	%	Tūkst. ha	%	Tūkst. ha	%	Tūkst. ha	%	Tūkst ha	%	Tūkst. ha
AV	23.3	13.2	14.8	8.4	33.5	18.9	98.5	55.7	6.8	3.9	176.9
DK	22.3	10.2	17.4	8.0	29.6	13.6	142.4	65.3	6.4	3.0	218.1
DL	17.6	12.0	15.3	10.4	24.5	16.6	84.3	57.2	5.6	3.8	147.4
RV	23.2	14.1	11.8	7.2	20.4	12.4	99.3	60.3	10.0	6.1	164.7
VD	13.3	8.0	14.6	8.8	18.3	11.0	114.7	69.1	5.1	3.1	166.0
ZE	13.4	9.8	8.2	6.0	27.5	20.1	81.5	59.5	6.4	4.7	137.0
ZK	29.8	13.9	17.2	8.0	32.4	15.1	122.7	57.1	12.7	5.9	214.8
ZL	24.6	15.1	18.9	11.6	26.8	16.5	85.9	52.8	6.5	4.0	162.7
LVM	167.6	12.1	118.2	8.5	213.0	15.4	829.2	59.8	59.6	4.3	1387.6

4.1.5. Augstvērtīgo mežu apsaimniekošanas nosacījumi

Atbilstoši FSC® (prečzīmes licences kods FSC-C109954, FSC-C109953, FSC-C136825, FSC-C136826) meža apsaimniekošanas standartu nosacījumiem, LVM uztur informāciju par augstvērtīgiem mežiem. Saskaņā ar Nacionālā *FSC* meža apsaimniekošanas standarta Latvijai projektu (FSC-STD-LVA V1-0 D2-5 EN 20.09.2013.) par augstvērtīgām tiek uzskatītas sekojošas mežu teritorijas (augstvērtīgo mežu platības 2. pielikumā un LVM reģiona 5. pielikumā):

- HCV1 - Bioloģiski vērtīgu mežaudžu koncentrācijas vietas – 100 ha un lielākas vienlaidus teritorijas, arī lielu meža masīvu iekšienē, tostarp arī dabas vērtību koncentrācijas teritorijas (DVKT);
- HCV2 - Par 1000 ha lielākas meža teritorijas, kur 2 vai vairāk dabisko ūdensteču kopējais garums ir lielāks par 1 km uz 100 ha meža zemes;
- HCV3 - Primārie meži upju meandru lokos;
- HCV4 - Meža teritorijas, kas nozīmīgas vides pamatfunkciju nodrošināšanai (meži Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā; upju un ezeru aizsargjoslās; aizsargjoslās ap purviem);
- HCV5, HCV6 - Meža teritorijas, kuras konsultāciju rezultātā ar vietējo pašvaldību ir atzītas par vietējai sabiedrībai nozīmīgām un tās iekļautas plānošanas dokumentos, t.sk. individuāli plānojamas teritorijas.

Augstvērtīgo mežu apsaimniekošanas nosacījumi 16. tabulā.

LVM augstvērīgo mežu teritorijas izdala un apsaimnieko atbilstoši LVM saistošo sertifikācijas standartu, t.sk. FSC, prasībām. Mainoties standartu prasībām, procedūrās noteiktajā termiņā, LVM pārskatīs augstvērtīgo mežu tīklu.

16. tabula ***Augstvērtīgo mežu apsaimniekošanas nosacījumi***

Augstvērtīgo mežu veids	Apsaimniekošanas nosacījumi
HCV1, HCV2	Lapu koku* DVKT saglabā vismaz 20%, skuju koku** DVKT – 30% audžu, kuras vecākas par 70 gadiem. Atjaunošanas cirtes (AC) plāno neregulāras formas ar platību līdz 5 ha, attālums starp atjaunošanas cirtes malām un/vai saglabājamiem dabiska meža struktūras elementiem - ekoloģisko koku grupām, nepārsniedz 100m. AC plāno, lai tās platība kopā ar blakus esošo izcirtumu vai mežaudzi, kuras augstums mazāks par 6 m, nepārsniedz 5 ha (saskaras vismaz 50 m). Īpaši aizsargājamos biotopos un/vai īpaši aizsargājamo sugu reģistrējumos plāno: koku ciršanu (ja tā nepieciešama īpaši aizsargājamo biotopu un sugu dzīvotņu kvalitātes uzlabošanai, saskaņā ar dabas eksperta atzinumu vai norādījumiem), biotehniskos pasākumus (īpaši aizsargājamo biotopu, kā arī retu un īpaši aizsargājamu dzīvotņu uzturēšanai un atjaunošanai, saskaņā ar dabas eksperta atzinumu vai norādījumiem). Meža ceļu un MMS uzturēšanu un būvniecību plāno un veic saskaņā ar ietekmes uz vidi vērtējumu. Bojātu koku un kopšanas cirtes pieļaujamas, ja mežaudze neatbilst īpaši aizsargājama biotopa kritērijiem vai saskaņā ar individuālo apsaimniekošanas plānu. Var tikt noteikti papildus nosacījumi dabas vai rekreācijas vērtību saglabāšanai. AC kopējā platība nav lielāka par 5% no kopējās audžu platības 5 gadu periodā. No 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, ja nav noteikti citi aprobežojumi, - neplāno veikt mežizstrādi, jaunaudžu kopšanu, augsnes gatavošanu, izņemot svaigi bojāto un lauzto koku ciršanu.
HCV3	Apsaimniekošana veids - neiejaukšanās
HCV4	Apsaimniekošanu nosaka normatīvie akti: Aizsargjoslu likums, MK not. nr 935. Noteikumi par koku ciršanu mežā
HCV5, HCV6	Individuāli plānojamās teritorijās saglabā 30% audžu, kuras vecākas par 70 gadiem. Atjaunošanas cirtes (AC) plāno neregulāras formas ar platību līdz 5 ha, attālums starp atjaunošanas cirtes malām un/vai saglabājamiem dabiska meža struktūras elementiem - ekoloģisko koku grupām, nepārsniedz 100m. AC plāno, lai tās platība kopā ar blakus esošo izcirtumu vai mežaudzi, kuras augstums mazāks par 6 m, nepārsniedz 5 ha (saskaras vismaz 50 m). Īpaši aizsargājamos biotopos un/vai īpaši aizsargājamo sugu reģistrējumos plāno: koku ciršanu (ja tā nepieciešama īpaši aizsargājamo biotopu un sugu dzīvotņu kvalitātes uzlabošanai, saskaņā ar dabas eksperta atzinumu vai norādījumiem), biotehniskos pasākumus (īpaši aizsargājamo biotopu, kā arī retu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu uzturēšanai un atjaunošanai, saskaņā ar dabas eksperta atzinumu vai norādījumiem). Meža ceļu un MMS uzturēšanu un būvniecību plāno un veic saskaņā ar ietekmes uz vidi vērtējumu. Bojātu koku un kopšanas cirtes pieļaujamas, ja mežaudzes neatbilst īpaši aizsargājama biotopa kritērijiem vai saskaņā ar individuālo apsaimniekošanas plānu. Var tikt noteikti papildus nosacījumi dabas vai rekreācijas vērtību saglabāšanai. Meža darbus veic laikā, kad teritorijā apmeklētāju skaits ir vismazākais, dabiskās brauktuves un takas neizmanto koksnes pievešanai (var šķērsot tās). Apsaimniekošanas nosacījumus var precizēt, konsultējoties ar vietējo pašvaldību.

* lapu koku audzes aizņem 40% un vairāk no kopējās DVKT vai individuāli plānojamas teritorijas platības
** skuju koku audzes aizņem 60% un vairāk no kopējās DVKT vai individuāli plānojamas teritorijas platības

4.1.6. Kultūrvēsturiskā mantojuma objektu un tūrisma vietu apsaimniekošana

LVM valdījumā esošajos mežos ir 247 valsts, reģionālas un vietējas nozīmes aizsargājami kultūrvēstures pieminekļi, tie tiek apzināti, lai plānotu un veiktu tādu saimniecisko darbību, kas nodrošina to saglabāšanu. Pamatojoties uz likumu „Par kultūras pieminekļu aizsardzību" un tam atbilstošajiem Ministru Kabineta noteikumiem saimnieciskās darbības

kultūras pieminekļu teritorijās un to aizsardzības zonās tiek saskaņotas Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldē (turpmāk tekstā - Pārvalde) vai attiecīgajā pašvaldībā, bet, plānojot mežizstrādes darbus, ņem vērā kultūras pieminekļu aizsardzības prasības. Lai nodrošinātu arheoloģisko pieminekļu vērtību saglabāšanu, to teritorijās un teritoriju tiešā tuvumā netiek veikti zemes reljefa pārveidojumi, kā arī zemes virskārtu ietekmējošas tehnikas izmantošana. Konstatējot jaunas kultūrvēsturiskās liecības mežsaimnieciskās darbības laikā, darbi tiek pārtraukti un par atradumiem ziņots Pārvaldei. Tiek izvērtēti papildus pasākumi lai novērstu postījumus mežu teritorijās esošajiem arheoloģiskajiem pieminekļiem, ko izraisa nelikumīgas darbības.

LVM ir izveidotas labiekārtotas tūrisma vietas teritorijās, kuras sabiedrība labprāt izmanto rekreācijai, vietas ar unikāliem dabas, kultūras un vēstures objektiem. Šajās teritorijās regulāri tiek uzturēta rekreācijas infrastruktūra, piemēram, nojumes, kāpnes, skatu torņi un skatu platformas, soli, galdi, ugunskura vietas u.c.. Tūrisma vietu saraksts ir iekļauts katra LVM reģiona meža apsaimniekošanas plāna 7. pielikumā. Kopējais pārskats par LVM izveidotajām tūrisma vietām attēlots MAP publiskās daļas 4. pielikumā.

Saskaņā ar Tūrisma vietu Latvijas valsts mežos izveidošanas un apsaimniekošanas plānošanas vadlīniju kritērijiem, tūrisma vietas tiek noteiktas un apsaimniekotas atbilstoši to apmeklētībai un nozīmīgumam. Ir definētas vienotas prasības šo vietu plānošanā un apsaimniekošanā ar mērķi attīstīt aktīvas atpūtas iespējas mežos, popularizēt aktīvu dzīvesveidu, veidot sabiedrības saudzīgu attieksmi pret meža vidi, saglabāt dabas daudzveidību.

4.1.7. ES nozīmes biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšana un ainavu ekoloģiskās plānošanas nosacījumi

Eiropas Savienības nozīmes biotopus, saskaņā ar Eiropas Padomes Direktīvu 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (Dzīvotņu Direktīva) un Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra direktīva 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību (Putnu Direktīva) pamata, Eiropas Savienības teritorijā aizsargā caur sauszemes *Natura*2000 tīklu, attiecīgajos bioģoegrāfiskajos reģionos un ES kopumā. Atbilstoši šai pieejai, ES nozīmes biotopu pamata aizsardzību Latvijā nodrošina īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas iekļautas *Natura2000* tīklā, un papildus tam arī mikroliegumi. Optimāls risinājums būtu, ja ES nozīmes biotopu aizsardzību valsts mērogā nodrošinatu *Natura*2000 teritorijās iekļautie ES nozīmes biotopi un ES nozīmes sugas. Realitātē Latvijā, ES nozīmes biotopi būtiskā apjomā konstatēti arī ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Jāņem vērā, ka Latvijā, saskaņā ar spēkā esošiem normatīviem aktiem un pieejamiem Tiesas spriedumiem, par īpaši aizsargājamu nav uzskatāms katrs ES nozīmes meža vai purva biotopa poligons, normatīvajos aktos ir definēti Latvijā īpaši aizsargājamo mežu, krūmāju un purvu biotopus raksturojošās pazīmes. Jāakcentē, ka biotopus raksturojošās pazīmes neattiecas uz tiem īpaši aizsargājamiem biotopiem, kuru aizsardzībai izveidotas vai veidojamas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas - *Natura 2000*.

ES nozīmes biotopu apzināšanu LVM valdījumā esošajā teritorijā meža apsaimniekošanas darbu plānošanas un to ietekmes uz vidi vērtēšanas ietvaros veic LVM darbinieki - sertificēti dabas eksperti, g.k. jomā – meži, virsāji un purvi, nosakot ES nozīmes biotopus un to kvalitāti pēc valstī apstiprinātas metodikas. Laikā no 2017. līdz 2021.gadam, izmantojot Kohēzijas fonda finansējumu, Dabas aizsardzības pārvalde organizēja ES nozīmes biotopu kartēšanu visā valstī, kas varētu būt pamats tālākiem valstiska līmeņa lēmumiem un papildus risinājumiem ES nozīmes biotopu labvēlīga stāvokļa nodrošināšanai. Saskaņā ar

projekta provizorisko informāciju, līdz šim LVM zemēs konstatēti apmēram 350 tūkst. ha ES nozīmes dažādu veidu biotopu.

Lai nodrošinātu ES Dzīvotņu Direktīvas īstenošanu, un zinot, ka esošais *Natura*2000 sauszemes tīkls šobrīd nav uzskatāms par pilnībā mērķus sasniedzošu, par ko liecina reālie ES nozīmes biotopu kartējuma dati, LVM izstrādāta brīvprātīga pieeja lai:

- aizsargātu nozīmīgākos (*reti* sastopamos, labas un izcilas kvalitātes - biežāk sastopamos) ES nozīmes biotopu veidus ārpus *Natura2000* vietām;
- apzinātu ES nozīmes biotopu koncentrācijas teritorijas;
- izvairītos no iespējamas polarizācijas, kad aizsardzība tiek koncentrēta tikai ĪADT un mikroliegumos, tādējādi zaudējot savstarpēju ES nozīmes biotopu sasaisti starp ES nozīmes dzīvotnēm.

LVM iekšēja attīstības projekta "Ainavu ekoloģiskās plānošanas pieejas ieviešana meža apsaimniekošanas plānošanā" ietvaros strādā pie risinājuma, kas nodrošinātu funkcionālu ekoloģisko savienojamību dabas vērtību koncentrācijas teritorijās un starp tām, piemērojot ainavekoloģisko pieeju. Lai dabai vērtīgāko teritoriju plānojums nodrošinātu plašākas sugu pārvietošanās iespējas, LVM būtu ieinteresēti veidot sadarbību ainavu ekoloģiskās plānošanas jomā ar lielākajiem mežu apsaimniekotājiem, piemēram, SIA "Rīgas meži".

Lai pēc valstī patreiz spēkā esošās metodikas noteiktajiem, pārbaudītajiem (pieejamie vēsturiskie jeb tā saucamie vecie biotopu kartējumi, pDMB[2], DMB[3], "Dabas skaitīšanas" projekta plaša mēroga kartējumi u.c.) un reģistrētajiem ES nozīmes mežu biotopiem ārpus ĪADT un mikroliegumiem tiktu nodrošināts labvēlīgs aizsardzības stāvoklis, ir izstrādāti un tiek ievēroti LVM iekšējie normatīvi, kas nosaka:

- biežāk sastopamo ES nozīmes meža biotopu veidu poligoni, kas atbilst labas un izcilas biotopu kvalitātes kritērijiem, tiek iekļauti LVM brīvprātīgi noteiktās dabas aizsardzības platībās, piešķirot 1.apsaimniekošanas mērķi;
- valstī *reti* sastopamie ES nozīmes meža un purva biotopi (9160, 9180*, 91F0, 7160, 7210*, 7220*, 7230) neatkarīgi no to kvalitātes visā LVM teritorijā arī tiek iekļauti dabas aizsardzības platībās; [*šie biotopi kā reti ir klasificēti tāpēc, ka tos veidojošās pamata struktūras – ģeoloģiskās formas, gruntsūdeņu izplūdes vietas, izplūstošo gruntsūdeņu ķīmiskais sastāvs, valstī retas augu sabiedrības, primāri veidojušies meža biotopi - pamatoti ir maz, neveidojot tipisko un fona situāciju valstī*];
- dabas aizsardzības mērķis, neatkarīgi no ES nozīmes biotopu kvalitātes un biotopa veida sastopamības, tiek piešķirts ES nozīmes biotopiem, kas atrodas dabas vērtību koncentrācijas teritorijās;
- dabas aizsardzības mērķis, neatkarīgi no ES nozīmes biotopu kvalitātes un biotopa veida sastopamības, tiek piešķirts arī tiem ES nozīmes biotopiem, kas atrodas *Natura*2000 teritorijās, kas, saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, ir izveidotas lai nodrošinātu ES nozīmes biotopu labvēlīgu aizsardzības stāvokli, bet kur Latvijas Republikas spēkā esošie normatīvie akti nenosaka būtiskus mežsaimnieciskās darbības aprobežojumus;

- plānojot meža apsaimniekošanu, t.sk. koksnes ieguves apjoma izvietojumu meža masīvu līmenī, LVM nodrošina, lai skuju koku mežu masīvos [*skuju koku audzes vairāk par 60 % no kopējās mežaudžu platības*] audžu, kas vecākas par 70 gadiem, īpatsvars būtu vismaz 30 % no kopējās mežaudžu platības, bet lapu koku meža masīvos [*lapu koku audzes vairāk par 40 % no kopējās mežaudžu platības meža masīvā*] 20 % un vairāk no kopējās meža masīva platības, kas veicina bioloģiski vērtīgo mežaudžu ekoloģisko saistību un bioloģiski vērtīgu mežaudžu klātbūtni ainavā ilgterminā. [*LVM teritorijas ekoloģiskais dalījums meža masīvos noteikts, pamatojoties uz*

[2] potenciāls dabisks meža biotops
[3] dabisks meža biotops

16 ainavzemēm (pēc K. Ramana, 1994). Balstoties uz šo dalījumu, kā arī dabiskajām robežām, katrā LVM reģionā ir noteikti 8-12 meža masīvi (10-30 000 ha platībā katrs).]

Atbilstoši katrā konkrētajā meža apsaimniekošanas darbību plānošanas gadījumā izvērtētajiem ietekmes riskiem uz ES nozīmes biotopiem, ietekmi mazinošos pasākumus nosaka vides eksperts (sertificēts dabas eksperts) saskaņā ar LVM Vides aizsardzības prasībām meža darbos: https://www.lvm.lv/biznesa-partneriem/iepirkumi/liguma-pielikumi/contractadd/19?start=40, balstoties uz aktuāliem lauka apsekojumiem.

Atbilstoši Eiropas Komisijas 1997. gada 18. novembra vadlīnijām Hab.97/2, ar aizsargājamām teritorijām jāaizsargā vismaz 20 % no katra ES nozīmes biotopa kopējās platības, ja biotops ir plaši izplatīts, nav apdraudēts vai arī atrodas uz areāla robežas, un vismaz 60 % no katra ES nozīmes biotopa aizņemtās platības, ja biotops ir prioritārs, rets, ļoti apdraudēts vai tam ir nepieciešami īpaši apsaimniekošanas pasākumi. LVM pieeja ES nozīmes dzīvotņu aizsardzībā un apsaimniekošanā izstrādāta un ieviesta, respektējot to, ka apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumi ir veicami arī ārpus ES līmenī aizsargājamām (*Natura*2000) teritorijām.

Papildus iepriekš minētajam un ņemot vērā projekta “Dabas skaitīšana” sākotnējos rezultātus, 2021. gadā LVM speciālisti kopā ar Dabas aizsardzības pārvaldes speciālistiem izvērtēja ES nozīmes biotopu un sugu atradņu koncentrācijas teritorijas LVM valdījumā esošajās zemēs, lai atrastu piemērotākās vietas, kur potenciāli varētu veidot jaunas vai paplašināt esošās īpaši aizsargājamās dabas teritorijas vai mikroliegumus, ko papildus iekļaut Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā *Natura*2000. Potenciālie jauno aizsargājamo teritoriju paplašinājumi LVM apsaimniekotajās zemēs aizņem 57 tūkst. ha, kas ietver dažādu veidu ES nozīmes biotopus 28,5 tūkst. ha, t.sk. staignāju mežus un aluviālos krastmalu un palieņu mežus - 7,9 tūkst. ha platībā. Saskaņā ar Eiropas Komisijas ierosināto pārkāpumu procedūru pret Latviju, līdz šim minētie abi ES nozīmes biotopu veidi nebija pietiekošā apjomā iekļauti *Natura2*000 teritorijās. Šīs teritorijas vienlaicīgi kalpo ne tikai ES nozīmes biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai un pārklājas ar pūcēm, dzeņiem, ērgļiem potenciāli nozīmīgām teritorijām, bet to aizsardzības mērķis ir arī tādas sugas kā, piemēram, Eiropas platausis. Līdz normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā tiks formāli noteikta šo teritoriju aizsardzība, LVM jau šobrīd būtiski ir ierobežojuši saimnieciskās darbības aktivitāšu plānošanu.

Kopā ar esošo aizsargājamo teritoriju tīklu LVM ieviestā pieeja jau šobrīd LVM zemēs nodrošina vairāk kā 70 % aizsardzības īpatsvaru ES nozīmes dzīvotnēm un tas ir būtiski vairāk kā nosaka augstāk minētās prasības un tas izriet no uzņēmumā spēkā esošās stratēģijas. Ņemot vērā, ka valstī iztrūkst jebkāda pieeja ES nozīmes biotopu apsaimniekošanai ārpus ĪADT un ML, LVM brīvprātīga pieeja ES nozīmes biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai ir izstrādāta un ieviesta. Papildus tam – vēl daļai mežaudžu, kur konstatēti ES nozīmes biotopi, noteikts 5.apsaimniekošanas mērķis - nenoteikts, kas tiks pārskatīts un LVM pieeja ES nozīmes biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai aktualizēta pēc tam, kad Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, pildot Ministru kabineta 2015.gadā nolemto, sagatavos "Informatīvo ziņojumu “Par aizsargājamo biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas rezultātiem un tālāko rīcību aizsargājamo biotopu labvēlīgas aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai un tautsaimniecības nozaru attīstības interešu sabalansēšanai” izskatīšanas un konceptuālu lēmumu pieņemšanas Ministru kabinetā, un atbilstoši valstī noteiktajiem biotopu aizsardzības mērķiem (kad tādi tiks noteikti) un biotopu apsaimniekošanas plāniem (kad tādi tiks sagatavoti).

4.2. Koksnes ieguves apjoma pamatojums un nosacījumi apjoma izvietošanai

LVM meža apsaimniekošanas plānošana noris trīs (3) līmeņos: ilgtermiņa, taktiskajā, jeb telpiskajā un darbību līmenī. Ilgtermiņa līmenī plāno stratēģisko mērķu izpildi, piemēram, nozīmīgāko koksnes produktu piegādes apjomu tautsaimniecībai. Taktiskajā līmenī nosaka apjomus un izvieto tos telpiski, piemēram, ceļu būve un MMS pārbūve/ atjaunošana, koksnes ieguves apjomi. Darbību līmenī plāno darbības, piemēram, augsnes sagatavošanu, stādīšanu un konkrētas cirsmas izvietošanu. Jo ilgāka termiņa plānošana, jo lielāka nenoteiktība un vispārīgāks plānošanas rezultāts. Viens no būtiskākajiem nenoteiktības faktoriem ir VMD aprēķinātais un MK apstiprinātais koku ciršanas maksimāli pieļaujamais apjoms. To nosaka tikai piecu gadu periodam, līdz ar to rodas nozīmīga nenoteiktība ilgtermiņa un taktiskajā plānošanā.

Visi plānošanas līmeņi savā starpā ir cieši saistīti, katrs no tiem aprakstīts nākamajās trīs nodaļās.

4.2.1. LVM ilgtermiņa meža apsaimniekošanas plānošana

Ilgtermiņa plānošanas ietvaros plāno meža apsaimniekošanas darbības efektīvai resursu izmantošanai, lai sasniegtu izvirzītos mežsaimniecības stratēģiskos mērķus. Tā ietver arī vadlīniju formulēšanu zemākiem plānošanas līmeņiem un plānoto darbību ietekmes uz meža resursiem apkopošanu.

Meža audzēšanas darbību plānošanas pamatā ir modelēšana. Tās ietvaros, izmantojot ieejas datus par mežu, meža augšanu, meža audzēšanas variantiem, kokmateriālu sortimentāciju, cenām un izmaksām, kā arī laika vērtību, modelē dažādus meža apsaimniekošanas scenārijus, no kuriem izvēlas vispiemērotāko LVM stratēģisko mērķu sasniegšanai (16. attēls).

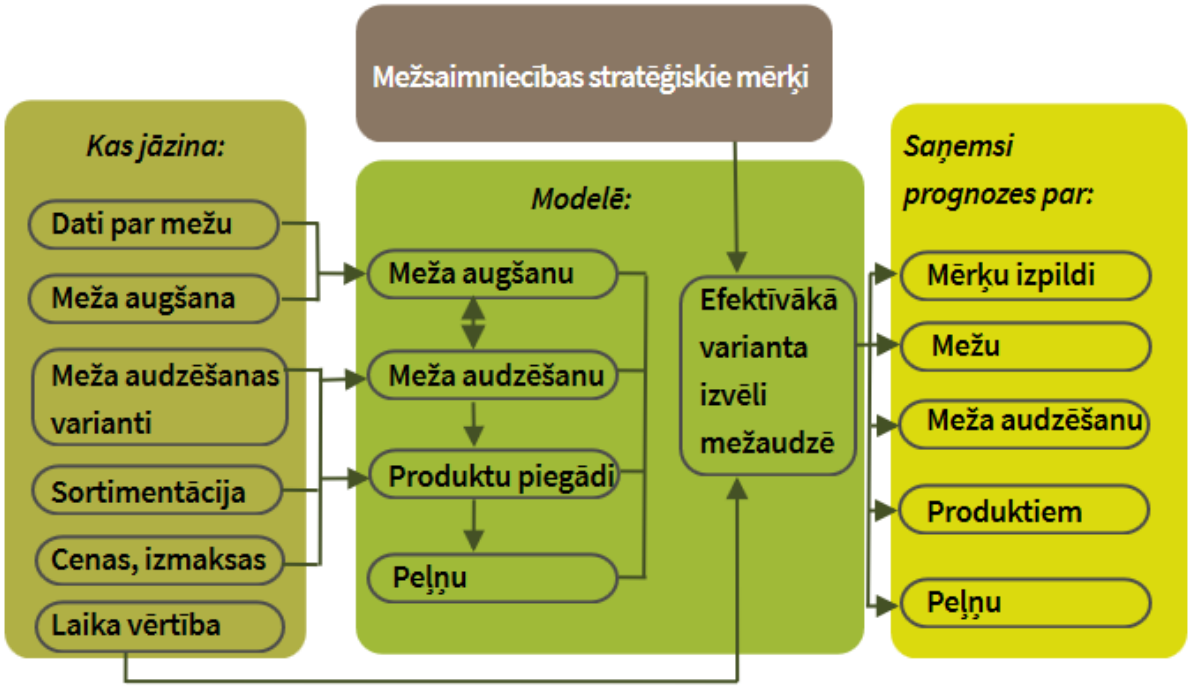

16. attēls ***LVM meža audzēšanas ilgtermiņa plānošanas modelis***

4.2.2. Taktiskā plānošana

Taktiskās plānošanas periods ir 5 gadi un tās ietvaros sadala koksnes ieguves apjomus plānošanas vienībās (turpmāk tekstā PLV), plāno ceļu būvniecību un uzturēšanu, MMS pārbūvi/atjaunošanu un piekļuves plānošanu kvartāliem ar apgrūtinātu piekļuvi. Plānošanas

vienība ir teritorija meža apsaimniekošanas darbu apjomu izvietošanai, ar nolūku optimizēt meža apsaimniekošanas darbu (atjaunošanas un krājas kopšanas cirtes, augsnes gatavošanas, meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas u.c. darbu) izmaksas. Meža apsaimniekošanas darbu izvietošana plānošanas vienībās ļauj efektīvāk izvietot ceļu būvniecības investīcijas, plānot meža apsaimniekošanu teritorijās, kuras nozīmīgas vides un sociālo funkciju realizācijai, kā arī samazināt CO_2 izmešu apjomu. Optimālā PLV platība ir 2500-3000 ha.

Arī taktiskās plānošanas posms sākas ar modelēšanu. Izmantojot vienu no ilgtermiņa modelēšanas rezultātiem – potenciāli cērtamo meža nogabalu izvietojumu un citus modeļa ievades datus – modelē sākotnējo atjaunošanas cirtes cirsmu izvietojumu PLV un atjaunošanas cirtes izpildes gadu katrā PLV nākamajiem 10 gadiem. Modelēšanas rezultātā plānošanas vienībās izvieto koksnes ieguves apjomu pa sugām ar telpiski izvietotām atjaunošanas cirtes potenciālām cirsmām. Taktiskajā plānošanā, izmantojot ilgtermiņa modeļa rezultātu, nodrošina optimālu, ekonomiski izdevīgāko cirsmu izvietojumu. Telpiskā izvietojuma kartogtāfiskos datus kā palīgmateriālu izmanto plānotāji, izvietojot cirsmas dabā.

Modelēšanā iegūto PLV izvietojumu pa gadiem ņem vērā, plānojot meža autoceļu būvi un uzturēšanu, kā arī meža meliorācijas sistēmu pārbūvi un atjaunošanu. Ceļš jānodod ekspluatācijā gadu pirms teritorijā notiek mežizstrāde, savukārt MMS pārbūve un atjaunošana jārealizē gadu pirms ceļu būves uzsākšanas attiecīgajā teritorijā vai vienlaicīgi ar ceļu būvniecību.

4.2.3. Cirsmu izvietošana un veidošana

Plānojot (izvietojot un veidojot) atjaunošanas cirtes (turpmāk tekstā - AC) cirsmas dabā, ņem vērā sekojošus nosacījumus un kritērijus:

- Plānotais AC gads (atbilstoši PLV gadam).
- Cirsmas platības un izvietojuma nosacījumi (LV normatīvo aktu un LVM vadlīniju).
- Mežaudzes apsaimniekošanas mērķis (3.,4.).
- Minimālais AC vecums.
- Minimālais AC caurmērs.
- Mežaudze ir neproduktīva.

Plānojot (izvietojot un veidojot) krājas kopšanas cirtes (turpmāk tekstā KKC), ņem vērā šādus cirsmu sagatavošanas kritērijus:

- Mežaudzes apsaimniekošanas mērķis (2.,3.,4.).
- Atbilstība KKC kritērijiem (suga un vecums, u.c.).

Plānojot bojātu koku cirsmas, ņem vērā sekojošo:

- Meža kaitēkļu vai slimību izplatību un tālākas izplatīšanās riskus.

Papildus ņem vērā vides un sociālos aspektus. Nosaka prasības vides vērtību un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai cirsmā.

Cirsmu plānošanu veic saskaņā ar mežaudžu apsaimniekošanas mērķiem (publiski pieejami LVM interaktīvajā kartē https://www.lvm.lv/sabiedribai/meza-apsaimniekosana/meza-apsaimniekosanas-plani/interaktiva-karte), ievērojot meža apsaimniekošanas plāna nosacījumus t.sk. informējot vienlaidus atjaunošanas cirsmu tiešā tuvumā (200 m attālumā) esošo māju iedzīvotājus. Ja saņemti priekšlikumi, iespēju robežās maina cirtes veidu, formu un saglabājamos dabiska meža struktūras elementus.

4.3. Meža infrastruktūras attīstības plānošana

4.3.1. Meža ceļu tīkla attīstības plānošana

LVM meža ceļi (MC) tiek lietoti meža ugunsdrošības nodrošināšanai, koksnes un zemes dzīļu produktu piegādēm klientiem, mežkopības un citu darbu plānošanai, veikšanai, uzraudzībai, tūrismam, rekreācijai, kā arī citām ar meža apsaimniekošanu vai lietošanu saistītām vajadzībām. Lielākajā LVM MC tīkla daļā jānodrošina nepārtrauktas koksnes produktu piegādes cauru gadu (izņemot 2 nedēļas pavasara šķīdoni) ar autotransportu, kura slodze uz asi 10 t vai arī atbilstoši Ceļu satiksmes noteikumos (CSN) noteiktajiem masas ierobežojumiem. MC īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (kur to pieļauj normatīvie akti), kuri galvenokārt paredzēti meža ugunsdrošībai, jānodrošina pieejamība 8 mēneši gadā.

Attīstot meža ceļu tīklu:

mazina ugunsgrēku izraisītu zaudējumu risku, nodrošinot, ka meža nogabali (t.sk. ĪADT) atrodas ne tālāk par 800 m no ugunsdzēšanai izmantojama LVM, pašvaldības vai valsts ceļa.

mazina mežizstrādes, un citas meža apsaimniekošanas izmaksas, samazinot koksnes ražošanas (audzēšanas) nogabalu attālumu līdz ceļam,

uzlabo koksnes produktu pieejamību krautuvēs tiecoties sasniegt vismaz 50 nedēļas gadā (īpatsvars), vērtējot visā piegādes maršrutā,

nodrošina piekļuvi derīgo izrakteņu ieguves vietām

Plānojot LVM MC tīkla attīstību, papildus uzmanība tiek pievērsta ceļiem, kas savieno apdzīvotu vietu ar valsts nozīmes vai pašvaldības autoceļu, kuru izmanto iedzīvotāji ikdienas vajadzībām.

Ņemot vērā LVM iekšējās vides procedūras un Latvijas Republikas spēkā esošo normatīvo aktu prasības par sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējumu un tehniskajiem noteikumiem, kuru sagatavošanā ir iesaistīts gan Valsts vides dienests, gan Dabas aizsardzības pārvalde un citas institūcijas, katram ceļu būvniecības plānotajam gadījumam, saskaņā ar vides vērtību apsekojuma rezultātiem, ietekmes uz vidi vērtējumu, tiek piemēroti tehniskie risinājumi un pasākumi ietekmes uz vidi mazināšanai atkarībā no konkrētajā vietā esošajiem specifiskajiem vides apstākļiem, konstatētajām dabas vērtībām. Pasākumi ietekmes uz vidi mazināšanai un tehniskie risinājumi vietās, kur plānotās darbības var ietekmēt konstatētās dabas vērtības, piemēram, mitros mežus un no tiem atkarīgās īpaši aizsargājamās sugas, ir vides eksperta noteikti un izvēlēti atbilstoši LVM Vides aizsardzības prasībām meža darbos, kur meža infrastruktūras darbiem veltīta īpaša nodaļa: https://www.lvm.lv/biznesa-partneriem/iepirkumi/liguma-pielikumi/contractadd/19?start=40.
Sadaļa - vides aizsardzības prasības, ir arī 2021.gadā apstiprinātajos LVM MEŽA INFRASTRUKTŪRAS OBJEKTU PROJEKTĒŠANAS TEHNISKAJOS NOTEIKUMOS: https://www.lvm.lv/images/lvm/Profesionaliem/Infrastrukt%C5%ABra/MIO_TN/mio_p_tn_2021_apstiprinati.pdf .

4.3.2. Meža meliorācijas sistēmu atjaunošanas un pārbūves plānošana

MMS atjaunošanas un pārbūves pamatojams ir balstīts uz to, ka meliorācijas ietekmē palielinās koksnes ikgadējais pieaugums (egļu mežos aptuveni 4 reizes, priežu mežos- 3, bērzu mežos- 2, melnalkšņu mežos- 1.5 reizes). Laika gaitā meliorācijas grāvji pakāpeniski aizsērē un pakāpeniski pārstāj funkcionēt, līdz ar to samazinās koksnes ikgadējais papildus pieaugums. Pēc MMS atjaunošanas/ pārbūves koksnes papildus pieaugums atgriežas sākotnējā koksnes papildus pieauguma līmenī. MMS ekspluatācijas un uzturēšanas nosacījumus nosaka normatīvie akti, t.sk. Meliorācijas likuma 3. pants nosaka, ka zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam ir pienākums ekspluatēt un uzturēt meliorācijas sistēmu atbilstoši attiecīgu normatīvo aktu prasībām.

Pasākumi ietekmes uz vidi mazināšanai un tehniskie risinājumi vietās, kur plānotās MMS atjaunošanas vai pārbūves darbības var ietekmēt, piemēram, mitros mežus un no tiem atkarīgās īpaši aizsargājamās sugas, ir vides eksperta noteikti, pamatojoties uz katra konkrētā objekta apsekošanas rezultātiem (t.sk. tiek noteiktas vietas, kur MMS atjaunošana nav plānojama), un izvēlēti atbilstoši noteiktajiem vides riskiem un LVM Vides aizsardzības prasībām meža darbos, kur meža infrastruktūras darbiem veltīta īpaša nodaļa, t.sk. pasākumi ietekmes mazināšanai uz ES nozīmes biotopiem: https://www.lvm.lv/biznesa-partneriem/iepirkumi/liguma-pielikumi/contractadd/19?start=40. Šāda sadaļa - vides aizsardzības prasības, ir arī LVM MEŽA INFRASTRUKTŪRAS OBJEKTU PROJEKTĒŠANAS TEHNISKAJOS NOTEIKUMOS:https://www.lvm.lv/images/lvm/Profesionaliem/Infrastrukt%C5%ABra/MIO_TN/mio_p_tn_2021_apstiprinati.pdf .

4.4. Nosacījumi darbības vietu izvēlei

4.4.1. Meža atjaunošanas un kopšanas apjoma pamatojums

Izcirtumi un iznīkušās mežaudzes tiek atjaunoti atbilstoši 02.05.2012 MK noteikumos Nr.308 "Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi" noteiktajiem termiņiem. Meža atjaunošanas ikgadējie apjomi ir tieši saistīti ar pēdējo trīs gadu nocirsto atjaunošanas ciršu platību un bojā aizgājušo audžu vidējo platību gadā. Meža atjaunošanas veida un sugas izvēle tiek veikta jau cirtes ieplānošanas brīdī. Pēc koksnes ieguves meža atjaunošana tiek nodrošināta 2-5 gadu, dažos gadījumos - 10 gadu laikā, atkarībā no meža tipa un dabiskajai atjaunošanai labvēlīgiem apstākļiem.

Suga	Stādīts/sēts, ha	Dabīgi, ha	Stādīts/sēts,%
Priede	27560	1393	95.19
Egle	20269	464	97.76
Bērzs	5056	12739	28.41
Citas sugas	1012	11767	7.92

17. attēls ***2018. – 2022. gados atjaunotas platības dabīgi, stādīts/sēts (ha) un stādīto/sēto platību īpatsvars (%) dalījumā pa sugām***

Meža atjaunošana stādot vai sējot, pārsvarā tiek veikta skuju koku audzēm, savukārt lapu koku audzes vairumā gadījumu, tiek atjaunotas dabīgi. No 2018. – 2022. gadam, atjaunoto priežu audžu īpatsvars stādot vai sējot ir 95%, eglei – 98%. Bērza stādīto platību īpatsvars ir 26%.

Nosakot ikgadējos jaunaudžu kopšanas ciršu apjomus nākošajam 5 gadu periodam, tajos iekļauj 3.,4. grupas apsaimniekošanas mērķa mežaudzes, kuras atbilst sekojošiem kritērijiem:

- Priežu, egļu audzes 4-20 gadi;
- Bērzu, melnalkšņu, apšu, baltalkšņu audzes 4-15 gadi.

4.4.2.Jaunaudžu kopšana

Jaunaudžu kopšana ir nekomerciāls kopšanas veids mežaudzēs tās nākotnes vērtības palielināšanai, kā arī viens no lielākajiem izdevumu posteņiem meža apsaimniekošanā.

Jaunaudžu kopšanu veic ar mērķi, lai:

- izveidotu augšanas apstākļiem piemērotu sugu sastāvu;
- uzlabotu mērķa sugas (kvalitatīvāko un vērtīgāko) koku augšanas apstākļus;
- samazinātu nākotnes mežizstrādes izmaksas;
- samazinātu sniega un vēja bojājumu riskus;
- saglabātu un veidotu vides vērtības, piemēram: sugu daudzveidību, vizuālo kvalitāti, kultūrvēsturisko mantojumu.

Lēmumu par jaunaudžu kopšanu izpildes laiku pieņem balstoties uz datu bāzes datiem un mežaudžu apsekošanu dabā. Apsekošanas laikā tiek pieņemts lēmums par nepieciešamo darbību (piemēram, aizsardzības pasākumiem, augošu koku atzarošanu u.c.) un to īstenošanas gadu.

Organizējot jaunaudžu kopšanas izpildi, tiek ievēroti 18.12.2012. MK noteikumi Nr.936 "Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā" un Vides aizsardzības prasības meža darbos http://www.lvm.lv/biznesa-partneriem/iepirkumi/liguma-pielikumi/contractadd/19?start=20, kas nosaka, ka sastāva kopšanas cirtes nedrīkst izpildīt laikā no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam priežu un lapu koku audzēs līdz 10 gadu vecumam un līdz 20 gadus vecās egļu audzēs. Jaunaudžu kopšanas cirtēs jāsaglabā mežābeles, kadiķi, blīgznas, ja tās netraucē pamata sugas augšanai, it sevišķi gar kopjamā nogabala malām, ja tas robežojas ar nemeža zemēm.

Lai jaunaudzēs samazinātu briežveidīgo bojājumu (skatīt arī 4.5.3.) risku, arī jaunaudžu kopšanā tiek ievēroti dažādi nosacījumi, piemēram, saglabājam pameža koku un krūmu sugas līdz 2 m augstumam, kas netraucē mērķa sugas koku augšanai, priežu jaunaudzēs saglabājam bojātos kokus, kas netraucē mērķa koku augšanai un priedei retināšanu veicam, kad audze sasniegusi vismaz 5m augstumu, kā arī izmēģinājuma nolūkos priežu jaunaudzēs, nabadzīgos tipos atstājam augstākus bērza celmus ar domu, ka tie saceros un jaunie dzinumi būs meža dzīvniekam.

4.4.3.Meža atjaunošana

Mežs tiek atjaunots gan dabiski, gan sējot vai stādot, lēmumu par meža atjaunošanas veidu un sugu pieņem vienlaicīgi ar atjaunošanas cirtes cirsmu plāna sagatavošanu. Veicot atjaunojamās sugas izvēli, jānodrošina esošā priedes, egles, bērza, cieto lapu koku un melnalkšņa mežaudžu aizņemto platību proporcija katrā reģionā.

Meža atjaunošanu sējot vai stādot pielieto, ja dabiskā atjaunošana nenodrošina LVM normatīviem atbilstošas mežaudzes izveidošanu:

- mežu sējot vai stādot atjauno iepriekš sagatavotā augsnē,
- mežu sējot vai stādot atjauno izmantojot vietējās izcelsmes, selekcionētu un ģenētiski nemodificētu kokaugu reproduktīvo materiālu;
- mežs uz oligotrofām augsnēm atjaunojams ar priedi;
- ja nocērtamās un apkārtējo mežaudzes koku kvalitāte ir zema (līkumainība, resni zari, padēli utt.), izvēlas meža atjaunošanu sējot vai stādot;

Meža stādīšanas un sēšanas darbu izpildes tehnoloģiju nosaka LVM kvalitātes prasības meža atjaunošanas darbu izpildei.

Meža dabisko atjaunošanos plāno pārējos gadījumos.

4.4.4. Agrotehniskā kopšana

Agrotehniskā kopšana ir stādījumu, sējumu un dabiski atjaunojušos platību kopšana ar mērķi novērst lakstaugu, puskrūmu, nevēlamu koku un krūmu atvašu konkurenci ap mērķa sugas kokiem. Agrotehnisko kopšanu parasti sāk meža atjaunošanas gadā, ja aizzēlums sāk apdraudēt stādīto, sēto vai dabiski ieaugušos kociņu augšanu, un turpina vēl vairākus gadus, veicot vienu vai vairākas kopšanas gadā, atkarībā no platības aizzelšanas intensitātes. Kopšanas biežumu ietekmē gan koku suga, gan augsnes auglība, gan laika apstākļi. Agrotehniskās kopšanas veidus un citus papildus nosacījumus atbilstoši kvalitātes prasībām un kopjamās platības īpatnībām mežkopības meistars norāda darba uzdevumā.

Agrotehniskajā kopšanā izmanto krūmgriezi, kas aprīkots ar piemērotu griezējripu, vai rokas instrumentus.

4.4.5. Plantāciju mežaudžu ieaudzēšana

Ar mežu neapklāto zemju izvērtēšana plantāciju mežaudžu ieaudzēšanai tiek veikta, ņemot vērā sabiedrības sociālās, ekonomiskās un ekoloģiskās intereses. Plantāciju mežaudzes ierīkošana netiek veikta: trešajām personām iznomātās vai iznomājamās lauksaimniecības zemēs, kā arī lauku apvidos ap trešajām personām piederošo namīpašumu atstāj neapmežotu vismaz 0,6 ha lauksaimniecības zemi, rekreācijas teritorijās, ap kultūrvēsturiskajiem vai savdabīgiem dabas objektiem, ar mežu neapklātās zemēs, kuru vienlaidus platība ir zem 0,7 ha, mazauglīgās augsnēs, meža dzīvnieku piebarošanai izmantojamajās platībās, bioloģiski vērtīgajos zālājos, ĪADT, palieņu pļavās, ūdens tilpņu/teču aizsargjoslās.

Plantāciju mežaudžu ieaudzēšanu plāno saskaņā ar pašvaldības teritorijas plānojumu, platībās virs 0.7 ha, platībās ar funkcionējošu meliorācijas sistēmu pielietojot ainavu vizuālās plānošanas principus. Ieaudzējamo sugu, atkarībā no apstākļiem dabā plāno mežkopis. Tās prioritātes secībā ir: Bērzs, Egle, Alksnis, Priede, Hibrīdā apse.

Dabīgā ieaudzēšana plānojama vietās, kur dabiskā ceļā var nodrošināt kvalitatīvu piemērotākās sugas ieaudzēšanu.

4.5. Nosacījumi meža aizsardzībā

4.5.1. Meža bojājumi

Mežaudzes var bojāt gan klimatiskie apstākļi, piemēram, vējš, ūdens, sausums, sniegs gan dažādi kaitēkļi, slimības, meža dzīvnieki, gan cilvēki, izraisot apzinātus vai neapzinātus meža ugunsgrēkus. LVM apsaimniekotajās teritorijās būtiskākais bojājumu izraisītājs ir briežu dzimtas dzīvnieki kā arī egļu astoņzobu mizgrauzis. Salīdzinot ar 2021.gadu svaigi invadēto egļu apjoms egļu audzēs pieaudzis vairāk nekā divas reizes. Visintensīvākie mizgraužu bojājumi egļu audzēs konstatēti Balvu, Madonas, Gulbenes novadu teritorijās. Vislielākajam riskam ir pakļautas tieši jaunaudzes, jo aļņi, staltbrieži un stirnas barojoties apkož jauno koku galotnes, sānzarus kā arī noplēš kokiem mizu. Bojātie koki nīkuļo vai aiziet bojā, var attīstīties kropli īpatņi, kas vēlāk neveido kvalitatīvu stumbru. Kā jau 1.10 nodaļā minēts, briežu dzimtas dzīvnieku skaits pieaug, un līdz ar to ievērojami pieaug meža bojājumu apjoms. Meža bojājumu statistika atrodama LVM vides pārskatā (https://www.lvm.lv/sabiedribai/meza-apsaimniekosana/vides-parskats).

Mizgrauža svaigi invadēto egļu daudzums mežā (transektēs, %) 2022.gada rudenī (Avots:LVM vadlīnijas)

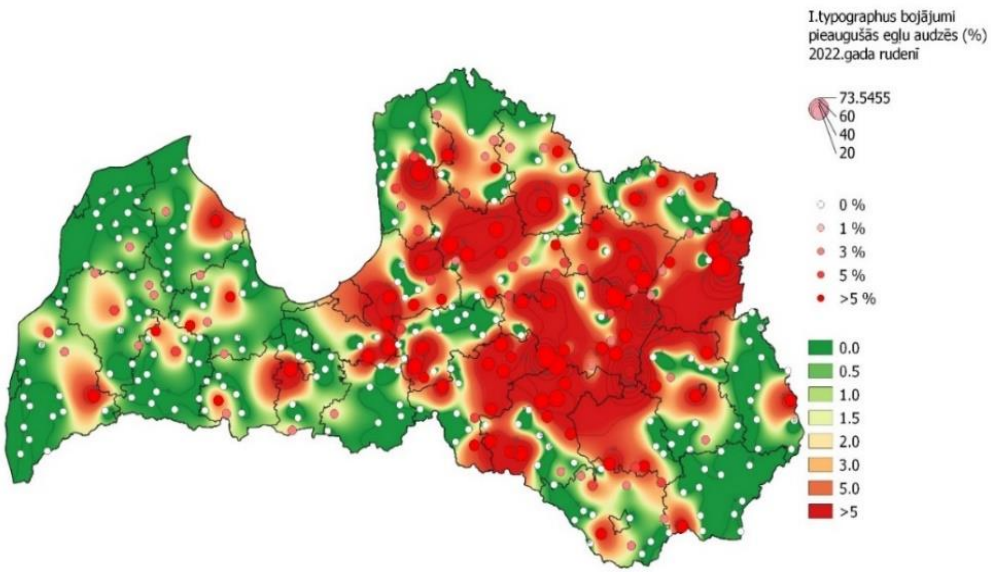

4.5.2. Uguns apsardzība

Ugunsdzēsības un ugunsdrošības jautājumus LV regulē 2002. gada 24. novembrī pieņemtais "Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likums". Atbilstoši šī likuma 4.pantam LV ir četru veidu ugunsdrošības dienesti: Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, iestāžu ugunsdrošības dienesti, brīvprātīgie ugunsdrošības formējumi un pašvaldību ugunsdrošības, ugunsdzēsības un glābšanas dienesti. Reģionu darbinieku pienākumus meža ugunsdrošībā un ugunsdzēsībā nosaka LVM iekšējie normatīvie akti.

LVM reģionu un VMD virsmežniecību pienākumus, atbildības meža ugunsdrošībā un ugunsdzēsībā reglamentē savstarpējā vienošanās. Atbilstoši tai un ievērojot likumu "Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likums", 19.04.2016. MK noteikumi Nr.238 "Ugunsdrošības noteikumi", LVM veic ugunsdrošības profilaktiskos pasākumus apsaimniekošanā nodotajos mežos, veic ugunsgrēka vietas uzraudzību kā arī sniedz atbalstu meža ugunsdzēsējiem.

Profilaktiskie pasākumi:

- mineralizēto joslu ierīkošana un uzturēšana ugunsdrošā stāvoklī;
- meža ceļu un stigu uzturēšana lietošanas kārtībā;
- ūdens ņemšanas vietu ierīkošana un uzturēšana;
- brīdinājuma zīmju uzstādīšana;
- meža darbu pārtraukšana paaugstinātas bīstamības apstākļos.

Atbilstoši LV normatīvo aktu prasībām, katru gadu līdz 1.aprīlim LVM iesniedz VMD profilaktisko pasākumu plānu pašreizējam gadam..

4.5.3. Invazīvo sugu ierobežošana

LVM veic Sosnovska latvāņa (turpmāk tekstā – latvāņa) invadēto zemju monitoringu, nodrošinot tā izplatības ierobežošanas pasākumu plānošanu nākošajai veģetācijas sezonai. LVM izmanto sekojošas latvāņa izplatības ierobežošanas metodes:

- Mehāniskā – ietver latvāņa iznīcināšanas pasākumus, veicot mehāniskas darbības – ziedu čemura nogriešanu, centrālo rozešu izduršanu, mulčēšanu,

nopļaušanu un augsnes apstrādi (aršanu, kultivēšanu, frēzēšanu, lobīšanu, ecēšanu un šļūkšanu);

- Ķīmiskā – ietver latvāņa iznīcināšanas pasākumus, izmantojot Augu aizsardzības līdzekļu (turpmāk tekstā - AAL) reģistrā iekļautos līdzekļus;
- Kombinētā – ietver latvāņa iznīcināšanas pasākumu kopumu, kas papildina viens otru vai nav lietojami atsevišķi, vai mehānisko, ķīmisko kombināciju.

Metodes izvēli balsta uz latvāņa invadētās platības lielumu, apvidus saposmojumu, augsnes īpašībām un mitruma režīmu, audzes blīvumu un vecumu, zemes izmantošanas veidu, kā arī ņem vērā latvāņa attīstības stadiju. Latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumus plāno un veic līdz pilnīgai audzes iznīcināšanai, pēc tam veic monitoringu vismaz piecus gadus, lai nepieļautu latvāņa atjaunošanos.

4.5.4. Meža bojājumu ierobežošana

Briežu dzimtas dzīvnieku bojājumu samazināšanai tiek veikta atšķirīga meža apsaimniekošanas prakse noteiktajās riska teritorijās, radot papildus barības bāzi. Piemēram, tiek uzkrātas ciršanas atliekas nelielās kaudzītēs atjaunošanas cirtes platībās, kurās veikta izstrāde rudens/ziemas periodā, tiek saglabāta pameža josla un grupa krājas kopšanas cirtē (Irbes ceļš), tiek saglabāti bojātie galvenās sugas koki jaunaudžu kopšanā cik tālu tas netraucē mērķa sugas kokiem, kā arī saglabājot pameža kokus un krūmus jaunaudžu kopšanā cik tālu tas netraucē mērķa sugas kokiem. Noris sadarbība ar medniekiem. Meža dzīvnieku bojājumu samazināšanai būtiska nozīme ir efektīvai medību praksei.

Pret briežu dzimtas dzīvnieku radītiem dzinumu un stumbru bojājumiem tiek pielietoti repelenti "*Plantskydd*", "*Trico*", "*Wam extra*", "*Cervacol extra*". Pielietojam arī individuālos stumbra aizsardzības līdzekļus – spirāles. Nelielos apjomos pielietojam arī aitas vilnu, galotņu aizsargklipšus un galotņu sietu, kurus pielietojam brīžos, kad laikapstākļi ierobežo repelentu lietošanu. Atsevišķos gadījumos atjaunojamās platības tiek iežogotas.

Priežu lielā smecernieka bojājumu ierobežošanai LVM kokaudzētavās skujkoku stādi tiek apstrādāti gan ar insekticīdiem (*Impridskogg*), gan ar alternatīviem aizsardzības līdzekļiem kā "*Conniflex*", "EkoVax", "Woodcoat". Ar alternatīviem aizsardzības līdzekļiem apstrādāto stādu skaits katru gadu tiek palielināts. Šobrīd ar alternatīviem aizsardzības līdzekļiem apstrādāto stādu apjoms sastāda 29% no visiem skujkoku stādiem. Laika posmā no 2022. - 2024. gadam tiks veikti izmēģinājumi aizsargājot stādus ar LV ražotu alternatīvu aizsardzības līdzekli.

Ņemot vērā egļu astoņzobu mizgrauža masveida savairošanās risku, mežistrāde tiek organizēta saskaņā ar operatīvas rīcības plānu. Lai kaitēkļa izplatību ierobežotu, veicam bojājumu apzināšanu un bojāto koku izstrādi, kā arī izcirtumos izvietojam feromonu slazdus lidojošo mizgraužu vaboļu ķeršanai. Slazdos ievietojam feromonu dispenserus – "Ipsodor", "Ipsodor W" un "LoveLoreBulb" katru gadu saņemot terminēto ievešanas un lietošanas atļauju no Valsts augu aizsardzības dienesta.

4.6. Plānotais meža apsaimniekošanas darbu apjoms 5 gadu periodā

Koksnes ieguves apjomu atjaunošanas cirtei nosaka Ministru kabineta rīkojums "Par koku ciršanas maksimālo pieļaujamo apjomu", kurš tiek noteikts ik piecus gadus. Šobrīd aktuālā rīkojuma periods ir 2021. - 2025. gads un noteiktie apjomi ir 85 676 ha (LVM plānotais – 79 126 ha). Periodam sākot ar 2026. gadu koksnes ieguves apjomi tiks precizēti pēc MK rīkojuma apstiprināšanas. Starpcirti veido krājas kopšanas un sanitārās cirtes. Sanitāro ciršu apjoms iepriekš nav prognozējams, krājas kopšanas ciršu apjoms tiek aprēķināts, izmantojot

pieejamo audžu platību ar 3. un 4. apsaimniekošanas mērķi, cirtes atkārtojumu skaitu un cirtes izpildes periodu katrai sugai.

Visā meža apsaimniekošanas ciklā tiek veiktas virkne secīgu darbību, daļa no to plānotajiem apjomiem ir norādītas 17. tabulā .

17. tabula ***Plānotie meža apsaimniekošanas darbu apjomi, 2023. – 2027.***

Darbu veids	Mērvienība	2023	2024	2025	2026	2027
Meža atjaunošana	tūkst.ha	17.4	17.6	19.7	19.7	19.7
t.sk. sējot vai stādot	tūkst.ha	12.2	11.3	12.1	12.6	14.4
Jaunaudžu kopšana	tūkst.ha	34.8	34.8	34.8	34.8	34.8
MC būvniecība	km	313	327	330	350	350
MMS atjaunošana	tūkst.ha	21.9	20	20	20	20
Īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un ES nozīmes biotopu uzturēšana un atjaunošana	ha	770	350	350	350	350
Meža lauču uzturēšana	ha	300	300	300	300	300
Mākslīgo ligzdu uzstādīšana	skaits	15	5	5	5	5
Atjaunošanas cirte	tūkst.ha	20.2	19.7	19.4	18.3	18.3
Starpcirte	tūkst.ha	15.7	14.6	14.5	14.6	14.6

4.7. Degradētās teritorijas

LVM par degradētām teritorijām uzskata zemes gabalus vismaz 0,5 ha platībā, kuri atbilst sekojošiem kritērijiem:

- pamestas zemes dzīļu resursu ieguves vietas (karjerus), kurās ir bojāta zemes virskārta, nenotiek veģetācijas un bioloģiskās daudzveidības atjaunošanās, vai atbilstoši spēkā esošajai zemes dzīļu ieguvi reglamentējošās normatīvās vides prasībām, nav spēkā esoša derīgo izrakteņu ieguvi atļaujoša dokumentu kopa, kā arī nav veikta derīgo izrakteņu ieguves vietas konservācija saskaņā ar normatīvo aktu prasībām;
- pamestas ražošanas un militāra rakstura teritorijas un objektus;
- atkritumu izgāztuves, un teritorijas, kurās nav iespējama zemes gabala racionāla apsaimniekošana atbilstoši kādam no LVM definētiem zemes apsaimniekošanas mērķiem un zemes apsaimniekošanas veidiem.

Degradētajām teritorijām iespēju robežās nodrošina sanāciju.

5. Plānotais koksnes produktu pārdošanas apjoms 10 gadu periodam

LVM lielāko ieņēmumu daļu veido koksnes produktu pārdošana un no tā izrietoši LVM mērķa klients ir piegādes (vērtību) ķēdes nākamais posms - partneris, kam LVM piedāvātais produkts ir izmantojams un piemērots ražošanai vai patēriņam un tas rada vērtību un ieguvumus no tā iegādes.

Lai nodrošinātu informētību un LVM koksnes produktu piedāvājuma prognozējamību ilgākā laika periodā, 18. tabulā ir atspoguļota informācija par nākamajos desmit gados plānotajiem koksnes produktu apjomiem. Informācija detalizēta pa produktu grupām (skat. arī produktu grupas aprakstu un vienotā klasifikatora kodus, kas precīzāk raksturo grupas informāciju), reģioniem un divām piecgadēm, no kuriem pirmā piecgade raksturo periodu, uz kuru attiecināms ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 435 apstiprinātais koku ciršanas maksimāli pieļaujamais apjoms 2021.-2025. gadam.

Informatīvi: atsevišķos reģionos joprojām ir spēkā esoši deviņdesmitajos gados noslēgtie ilgtermiņa mežizstrādes līgumi, kuri paredz augošu koku pārdošanu.

18. tabula ***Ikgadējās koksnes produktu prognozes, m³***

Nr.p.k.	Sugu grupa	Sortimentu (produktu) grupa	Min tievgaļa caurmērs, cm	Vienotā klasifikatora kods	Sortimentu (produktu) grupas apraksts	Kurzeme		Viduslatvija		Vidzeme		Latgale		Kopā	
						2021-2025*	2026-2030*	2021-2025*	2026-2030*	2021-2025*	2026-2030*	2021-2025*	2026-2030*	2021-2025*	2026-2030*
1	Skuju koki	Kokmateriāli garenzāģēšanai	10	1011 1012 1013 1014	Produktu grupa, kas apvieno visu kvalitātes šķiru kokmateriālus, kas piemēroti augstas vērtības produktu, piemēram, zāģmateriālu, logu un durvju sagatavju ražošanai, un zemākas kvalitātes un stiprības produktu (zāģmateriālu, palešu, taras sagatavju) ražošanai	0.93	1	0.8	0.76	0.73	0.79	0.64	0.63	3.1	3.19
2	Lapu koki	Kokmateriāli garenzāģēšanai	12	2010 2014	Produktu grupa, kas apvieno kokmateriālus, kas piemēroti augstas vērtības produktu, piemēram, zāģmateriālu, apdares materiālu, saunu materiālu, grīdas dēļu, parketa ražošanai, un zemākas kvalitātes un stiprības produktu (palešu, taras sagatavju) ražošanai	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.13	0.12	0.42	0.41
3	Lapu koki	Kokmateriāli lobīšanai un drāšanai	14.5	2420	Produktu grupa, kas piemērota augstas vērtības saplākšņa, finierskaidas vai mēbeļu sagatavju ražošanai	0.11	0.11	0.1	0.11	0.1	0.1	0.08	0.08	0.39	0.4
4	Skuju koki	Kokmateriāli smalcināšanai	6	1030 1033	Produktu grupa, kas piemērota orientēto skaidu plātņu, kokskaidu bloku, granulu, kokskaidu šķiedru, celulozes, papīra, kartona, higiēnas preču, viskozes ražošanai	0.27	0.28	0.24	0.24	0.26	0.27	0.2	0.2	0.97	0.99
5			6	2030		0.24	0.24	0.22	0.24	0.25	0.24	0.25	0.22	0.95	0.93

	Lapu koki	Kokmateriāli smalcināšanai		2033	Produktu grupa, kas piemērota orientēto skaidu plātņu, kokskaidu bloku, granulu, celulozes, papīra, kartona, higiēnas preču, viskozes ražošanai										
6	Jaukti koki	Kokmateriāli smalcināšanai	6	3038	Produktu grupa enerģijas vai enerģētisko produktu (granulu, kokogļu) un citu produktu (kokskaidu plātņu, kokskaidu bloku) ražošanai	0.19	0.19	0.13	0.13	0.12	0.12	0.13	0.12	0.57	0.57
7	Skuju koki	Kokmateriāli pielietošanai apaļā veidā	14	1040 1042	Produktu grupa augstas vērtības produktu - guļbūvju un elektrības stabu - ražošanai	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02
8	Skuju koki	Kokmateriāli pielietošanai apaļā veidā	6	1041	Produktu grupa dārza elementu (sētas mietu, žogu elementu) ražošanai	0.04	0.04	0.02	0.02	0.01	0.01	0.01	0.01	0.08	0.08
9	Lapu koki	Kokmateriāli kurināšanai	10	2452 2552 2652 2052	Produktu grupa skaldītu enerģētisko produktu (kamīnmalkas) ražošanai	0.07	0.06	0.05	0.05	0.04	0.04	0.06	0.05	0.21	0.2
Kopā						1.96	2.03	1.67	1.65	1.6	1.67	1.5	1.45	6.71	6.8

Datu ticamība:

- *Iespējamā novirze no norādītajiem koksnes produktu prognožu apjomiem ir +/-20%*
- *Iespējamā novirze telpiskās plānošanas elementiem, arī koksnes produktu reģionālajam izvietojumam ir +/- 20 %*

Informācijas lietošanas ierobežojumi un datu precizitāte

- *Koksnes ieguves apjomu atjaunošanas cirtei nosaka (limitē) Ministru kabineta rīkojums Par koku ciršanas maksimālo pieļaujamo apjomu, kurš tiek noteikts piecu gadu periodam. Aktuālā rīkojuma periods ir 2021.-2025. gads. Otrās piecgades periodam 2026.-2030. gadam informācija sagatavota, izmantojot LVM uzkrāto pieredzi un pieeju ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas plānošanā;*
- *Starpcirti veido krājas kopšanas un sanitārās cirtes. Sanitāro ciršu apjoms iepriekš nav prognozējams, krājas kopšanas ciršu apjoms tiek aprēķināts, izmantojot pieejamo audžu platību ar 3. un 4. apsaimniekošanas mērķi, cirtes atkārtojumu skaitu un cirtes izpildes periodu katrai sugai;*
- *Koksnes produktu prognozes iegūtas, izmantojot cirsmu informāciju par valdošajām sugām un vēsturiski uzkrātos datus par produktu iznākumu. Izmainoties piecgades cirsmu grozam un/vai produktu kvalitātes aprakstam, un/vai tirgus pieprasījumam, produktu prognozes var tikt precizētas, apjomus samazinot vai palielinot;*
- *Informācijas sagatavošanā LVM ir vadījusies pēc tās informācijas un apsvērumiem, kas ir zināma informācijas sagatavošanas brīdī. Jebkādas izmaiņas, kas tiešā vai pastarpinātā veidā var ietekmēt ražošanu, cirsmu izstrādes secību vai cirsmu grozu plašākā nozīmē (piemēram, Eiropas nozīmes biotopu izstrādes ierobežojumi, mežizstrādes darbu ierobežojumi putnu ligzdošanas laikā, dabas vērtību aizsardzības paplašinājumi u.c.) var veidot ietekmi uz koksnes produktu prognozēm vai izstrādes apjomiem;*
- *Informācija par koksnes produktu prognozēm izmantojama tikai taktiskā līmeņa plānošanas vajadzībām. LVM negarantē prognozēto koksnes produktu pieejamību pircējiem.*
- *Dati ir noapaļoti līdz simtdaļai. Reģionu apjomu summa pa produktu grupām noapaļošanas rezultātā var atšķirties no kopējās summas produktu grupu laukos.*

Apkures vajadzībām LVM pārdod un nodrošina malkas piegādi apaļo kokmateriālu veidā, kā arī ierādot mežā sausos, kaltušos kokus, kuru iegāde ir par maksu. Tomēr vietējiem iedzīvotājiem, kuri vēlas iegūt malku pašpatēriņam, pastāv iespēja saņemt ciršanas atlieku vākšanas atļauju, kas ir pakalpojums bez papildus maksas. Lai to saņemtu, jāgriežas reģionā, kura teritorijā plānots veikt ciršanas atlieku vākšanu.

Plašāka informācija: https://www.lvm.lv/sabiedribai/ko-drikst-meza/malka.

6. Mežizstrādē lietotā tehnika un tehnoloģija, tās pamatojums

Lai mazinātu meža tehnikas ietekmi uz augsni un augošiem kokiem, kā arī nodrošinātu drošu darbu mežā un lielākus ieņēmumus no katra cērtamā koka, LVM ir noteikusi minimālās tehniskās prasības mežizstrādes tehnikai.

Ņemot vērā darbu izpildes kvalitātes prasības un cērtamo koku izmērus, tehnikai ir noteiktas prasības katrā no ciršu veidiem – atjaunošanas, krājas kopšanas un bojātu koku cirtēs.

Atjaunošanas cirtē tiek izmantota lielāka un smagāka mežizstrādes tehnika ar iespējām nozāģēt un sagarumot lielākus stumbrus, savukārt krājas kopšanas cirtē tiek izmantota mazāka izmēra un vieglāka tehnika, kas rada mazāku spiedienu uz augsni, tādējādi ierobežojot bojājumu risku gan augsnei, gan paliekošajiem kokiem. Plašāka informācija par tehnikas un aprīkojuma prasībām LVM mājas lapā http://www.lvm.lv/biznesa-partneriem/profesionaliem/mezizstrade/tehnika-un-aprikojums.

7. Meža zemes izmantošanas veida maiņa

Lai ievērotu un nodrošinātu LVM izvirzīto ilgtermiņa mērķu sasniegšanu saistībā ar apsaimniekošanā esošās zemes resursu izmantošanu, pieņemot lēmumu par meža zemes pārveidošanu citā zemes lietošanas veidā, kura rezultātā mainās zemes funkcionālais izmantošanas veids, tiek ievērotas LVM definētās pamatnostādnes vides, sociālajās un ekonomiskajās sfērā.

Par darbību, kas saistīta ar meža zemes pārveidošanu citā zemes lietošanas veidā, uzskata darbību, kuras rezultātā tiek mainīta meža zemju kategorija citā zemes lietošanas kategorijā. Meža zemes pārveidošana citā zemes lietošanas veidā pieļaujama LVM īpašumā un pārvaldīšanā esošajās zemju platībās gadījumos, kad šāda darbība nepieciešama:

- Jaunu objektu būvniecībai;
- Valsts un pašvaldību autoceļu būvniecībai un pārbūvei;
- Energoapgādes (elektriskie tīkli, naftas vadi, gāzesvadi, gāzapgādes iekārtas un būves, gāzes noliktavas un krātuves, vēja elektrostacijas), elektronisko sakaru līdzekļu, ūdens apgādes un kanalizācijas tīklu objektu un infrastruktūras ierīkošanai;
- Valsts aizsardzības objektu uzturēšanai;
- Derīgo izrakteņu ieguvei;
- Meža koku sēklu ieguves plantāciju un meža stādāmā materiāla kokaudzētavu ierīkošanai vai paplašināšanai;
- Īpaši aizsargājamo biotopu atjaunošanai;
- Lauksaimnieciskai ražošanai (piem. ierīkojot augļu dārzus vai kultivēto ogu audzēšanai);
- Ūdenskrātuvju ierīkošanai (meža uguns apsardzības pasākumu īstenošanai);
- Sociālo objektu ierīkošanai (izglītības, zinātnes, sporta, kultūras un rekreācijas objekti), kā arī teritorijas labiekārtošanai;
- Kapsētu ierīkošanai.

Meža zemes pārveidošana citā zemes lietošanas veidā netiek pieļauta ja:

- Plānotā darbība ir pretrunā ar vietējās pašvaldības apstiprināto teritorijas attīstības plānojumu un tās attīstības pamatnostādnēm;
- Plānotā darbība skar augstvērtīgo mežu teritorijas vai saskaņā ar ietekmes uz vidi vērtējumu, plānotā darbība var būtiski negatīvi ietekmēt vidi, t.sk. augstvērtīgos mežus un nav iespējams veikt kompensējošos pasākumus negatīvās ietekmes uz vidi ierobežošanai.

Gadījumos, kad meža zeme tiek pārveidota citā zemes lietošanas veidā – zemes dzīļu resursu ieguve, nosakāms attiecīgās teritorijas rekultivācijas veids pēc zemes dzīļu resursu ieguves pabeigšanas.

Plānotā darbība, kas saistīta ar meža zemju pārveidošanu citā zemes lietošanās veidā, veicina reģionālo attīstību un rada priekšnosacījumus vietējās sabiedrības ilgtermiņa sociālajai un ekonomiskajai attīstībai.

Piemēram:

Informācija par ierosinātajām un uzsāktajām procedūrām, kas saistītas ar darbībām, kuru rezultātā notiek meža zemes pārveidošana citā zemes lietošanas veidā ir pieejama interneta vietnē: https://www.lvm.lv/sabiedribai/meza-apsaimniekosana/ietekmes-uz-vidi-novertejums/pazinojumi.

Informāciju par derīgo izrakteņu ieguves vietām, to telpisko izvietojumu var skatīt šeit www.zemesdziles.lv (lvm.lv), kā arī novadu teritorijas plānošanas dokumentos.

Turpmākai potenciālo vēja parku izvietošanas izpētei zemesgabalu atlasē tiek iekļauti visi LVM apsaimniekošanā un īpašumā esoši neapbūvēti zemesgabali. Lai iegūtu datus, par zemesgabaliem, kuros būtu pamatoti veikt vēja parku ierīkošanas izpēti, tiek piemērota izslēgšanas metode un sekojoši argumenti vēja parku ierīkošanai nederīgo platību izslēgšanai no sākotnējās atlases:

Transporta inženierbūves un buferzona* to ekspluatācijas drošībai:

- Valsts galvenie A kategorijas autoceļi ar 300m buferzonu no autoceļa ass uz katru pusi;
- Valsts reģionālie P kategorijas autoceļi ar 200m buferzonu no autoceļa ass uz katru pusi;
- Dzelzceļa līnijas ar 300m buferzonu no dzelzceļa līnijas ass uz katru pusi;
- Rail Baltica dzelzceļa līnijas trase un 300m buferzona uz katru pusi no projektētās dzelzceļa trases malas;
- LVM meža autoceļi un plānotie LVM meža autoceļi (plānota būvniecība līdz 2025. gadam, ieskaitot) un to 10 m buferzona no autoceļa ass uz katru pusi.

Elektropārvades līnijas un buferzona to ekspluatācijas drošībai:

- augstsprieguma gaisvadu līnijas ar 300m buferzonu, uz katru pusi no gaisvadu līniju malējiem vadiem;
- augstsprieguma kabeļi ar 300m buferzonu uz katru pusi no kabeļa ass.

Apdzīvotu vietu tuvums:

- 800m buferzona ap dzīvojamām un publiskām ēkām;
- pilsētu un ciemu teritorijas ar 800m buferzonu;

. Zemes ar specifisku zemes lietošanas veidu:

- Sēklu ieguves plantācijas.
- Kokaudzētavas.
- Ezeri.
- Esošās un plānotās, tai skaitā iznomātās, derīgo izrakteņu ieguves vietas.
- Vēsturiskās kūdras ieguves teritorijas, kurās tiek veikta krājumu inventarizācija.
- Apbūvei iznomātās teritorijas.

Teritorijas dabas daudzveidības saglabāšanai un rekreācijai:

- Natura 2000 teritorijas un to plānotie paplašinājumi.
- Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijas (izņemot Ministru kabineta noteikumos Nr.303 “Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 2.pielikumā minētās teritorijas)
- Dabas datu pārvaldības sistēmā “Ozols” publicētie mikroliegumi un to buferzonas.
- Dabas datu pārvaldības sistēmā “Ozols” publicētie ģeoloģiskie veidojumi.
- Meža valsts reģistrā reģistrēti īpaši aizsargājami mežu iecirkņi.
- Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes dati par kultūras pieminekļiem ar 500 m buferzonu;
- LVM identificētās teritorijas dzīvotnes aizsardzībai un to buferzonas;
- Mežaudzes, kurām LVM ir noteicis mežaudzes apsaimniekošanas mērķi dabas aizsardzībai (1.mērķis) un dabas aizsardzībai ar nebūtisku koksnes ieguvi (2.mērķis);
- LVM noteiktās medņu riestu teritorijas;
- LVM individuāli plānojamas (rekreācijas) teritorijas;
- LVM dabas vērtību koncentrācijas teritorijas;

- LVM datos reģistrētas (gan LVM izveidotas, gan citu personu izveidotas) dabas takas (ar 100 m buferzonu no dabas takas ass līnijas uz katru pusi) un tūrisma vietas (punktveida objekti) ar 100 m buferzonu.

Zemes gabali, kas iepriekšējo punktos minēto platību izslēgšanas rezultātā ir mazāki par 1ha.

Teritorijas, kurām identificējams risks saistībā ar vēja parku izvietošanas aprobežojumiem nākotnē, tai skaitā valsts nozīmes infrastruktūras attīstībai.

Pieļaujamas atkāpes no iepriekš uzskaitītiem platību izslēgšanas argumentiem, saistībā ar jaunatklātiem apstākļiem, kas var būtiski ietekmēt vēja parku ierīkošanas izpētes lietderību.

Atlases rezultātā iegūstami dati par zemesgabaliem, kuros būtu pamatoti veikt vēja parku ierīkošanas izpēti, kas tiek publicēti telpisko datu formā - Vēja parku izpētei derīgo teritoriju karte.

Vēja parku izpētei derīgo teritoriju karte tiek publicēta ne vēlāk kā Ministru kabineta noteikumu Nr. 350 “Publiskas personas zemes nomas un apbūves tiesības noteikumi” noteiktajā termiņā, nodrošinot kartes turpmāku publisku pieejamību vietnē www.lvm.lv. Karte būs publiski pieejama ne vēlāk kā 22.jūlijā.

*Buferzona – LVM noteikta platība ap objektiem (inženierbūvēm, apdzīvotām vietām, LVM infrastruktūras objektiem, vides aizsardzības objektiem, apgrūtinātajām un aprobežotajām zemju teritorijām, īpašā valsts nozīmes statusa zemju teritorijām, u.c.) kurā ievērojami saimnieciskās darbības ierobežojumi, lai mazinātu iespējamo darbības ietekmi.

8. Kartes

LVM interaktīvajā kartē apskatāmas gan aktuālās plānotās LVM meža apsaimniekošanas darbības (plānošanas vienību izvietojums pa gadiem un plānotajiem koksnes ieguves apjomiem atjaunošanas cirtē, attīstāmie autoceļi un atjaunojamās meliorācijas sistēmas), gan informācija par apsaimniekojamo teritoriju un aizsargājamās dabas teritorijas.

Interaktīvajā kartē ir attēloti:

- LVM klientu centri;
- LVM teritorijas: Reģioni, Iecirkņi, Plānošanas vienības;
- Dabas un vides aizsardzības teritorijas: Mikroliegumi, Mikroliegumu buferzonas, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (dabas datu pārvaldības sistēmas “OZOLS” dati), kultūras pieminekļi (Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes dati), vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslas, Dabas vērtību koncentrācijas teritorijas, Individuāli plānojamas teritorijas;
- Tūrisma vietas Latvijas valsts mežos;
- Ģenētisko resursu mežaudzes;
- Meža apsaimniekošanas plāns: Attīstāmie autoceļi, Atjaunojamās meliorācijas sistēmas, Mežaudzes apsaimniekošanas mērķis;
- Fona karte.

Lai informācija būtu vieglāk uztverama, atšķiras mērogi, pie kuriem atsevišķi slāņi skatāmi, piemēram, LVM reģioni un ĪADT redzami visos mērogos, savukārt plānošanas vienības pietuvinoties līdz mērogam 1:300 000, mežaudžu apsaimniekošanas mērķi pietuvinoties līdz mērogam 1: 50 000.

Vairākiem slāņiem ir pieejama papildus informācija atribūtu tabulās, piemēram, klientu centru adreses, plānotie koksnes ieguves apjomi un aizsargājamo teritoriju veidi.

LVM darbības nogabalos plāno atbilstoši nogabalu apsaimniekošanas mērķiem, no mēroga 1:50 000 un tuvāk kļūst redzams katra nogabala apsaimniekošanas mērķis (4.1.nodaļa). Situācija dabā ir dinamiska, tādēļ meža apsaimniekošanas mērķis kādam konkrētam nogabalam var tikt mainīts, ņemot vērā situāciju dabā, nogabala ainavekoloģisko nozīmīgumu u.c. aspektus saglabājot noteiktu dabas aizsardzības mežaudžu īpatsvaru.

Attēlotie dati aktualizējas reizi nedēļā, katru pirmdienu.

9. Plānoto meža apsaimniekošanas darbību ietekmes vērtējums uz meža resursu stāvokli, kā arī vides un sociālo jomu. Monitorings

Lai novērtētu meža apsaimniekošanas ietekmi uz meža resursiem tiek veikti sekojoši pasākumi plānotās meža apsaimniekošanas ietekmes novērtēšanai:

9.1. Koksnes resursu stāvoklis, realizējot plānoto meža apsaimniekošanu:

Salīdzinot mežaudžu īpatsvaru pēc valdošās sugas pirms un pēc plānoto meža apsaimniekošanas darbību veikšanas, var secināt, ka LVM valdījumā esošajos mežos nav būtisku izmaiņu pret esošo mežaudžu īpatsvaru pa valdošajām sugām (18. un 19. attēls).

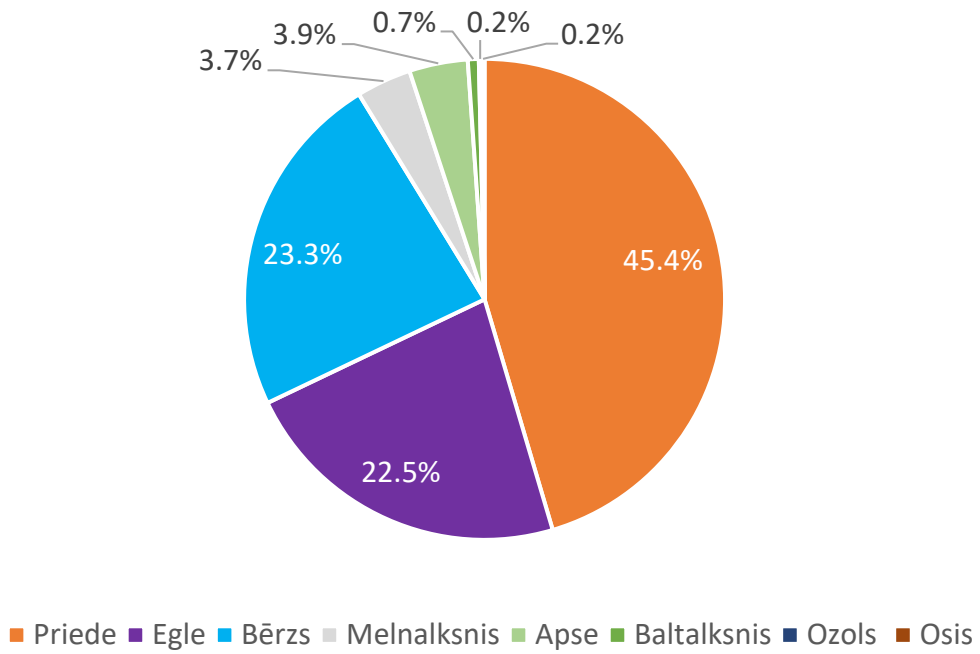

18. attēls ***Mežaudžu sadalījums pa valdošajām sugām 2023.gadā, %***

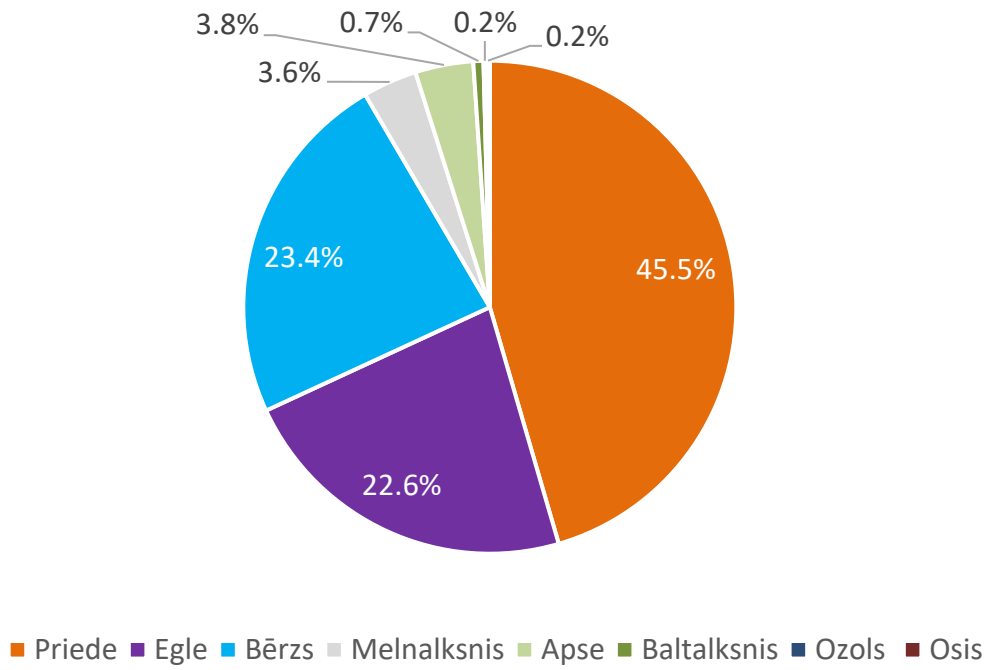

19. attēls ***Prognozētais mežaudžu sadalījums pa valdošajām sugām 2027.gadā, %***

Mežaudžu vecumstruktūra ir samērā nevienmērīga. Vecumklase – ir iedalījuma vienība audžu sadalīšanai pēc vecuma. Atbilstoši augšanas īpatnībām, katrai sugai (arī zemākajās bonitātēs) iedalījums vecumklasēs atšķiras (19. tabula).

19. tabula ***Sugu iedalījums var vecumgrupām, gadi***

Suga, bonitāte	Jaunaudze	Vidēja vecuma audze	Briestaudze	Pieaugusi audze	Pāraugusi audze
Priede, I-III	1-40	41-80	81-100	101-140	>141
Priede, IV-V	1-40	41-100	101-120	121-160	>161
Egle	1-40	41-60	61-80	81-120	>121
Bērzs, I-III	1-20	21-60	61-70	71-90	>191
Bērzs, IV-V	1-20	21-40	41-50	51-70	>70

Priežu mežaudzes šobrīd vairāk pārstāvētas pieaugušu un pāraugušu audžu vecumā. Egļu mežaudzes dominē jaunaudžu un vidēja vecuma audžu vecumā. Bērza mežaudzes dominē jaunaudžu un briestaudžu vecumā. Realizējot plānotās meža apsaimniekošanas darbības, nav novērojamas būtiskas izmaiņas priežu, egļu, bērzu mežaudžu vecumstruktūrās (20.-22. attēls). Priedes vecumstruktūra vairāk izlīdzinās.

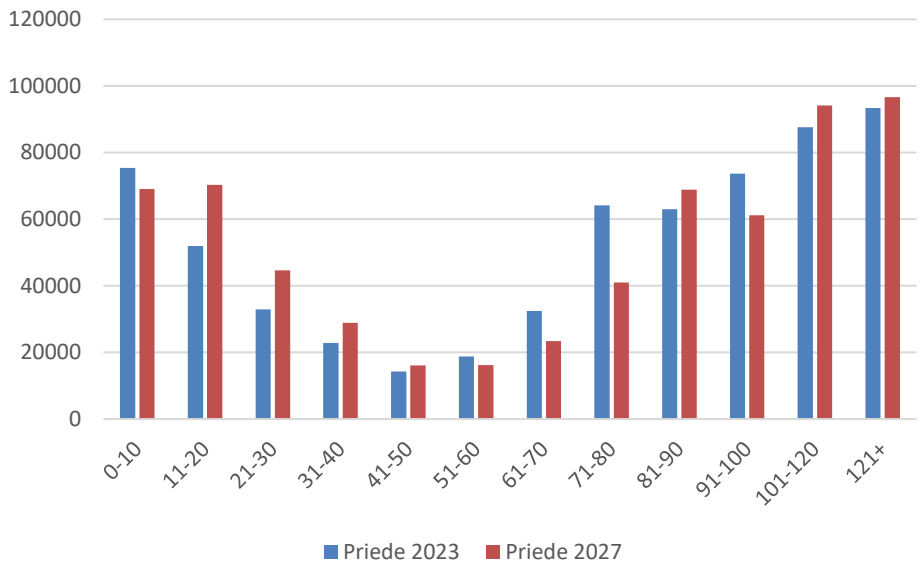

20. attēls ***Priedes mežaudžu sadalījums pa vecumgrupām pirms un pēc plānoto meža apsaimniekošanas darbību veikšanas, ha***

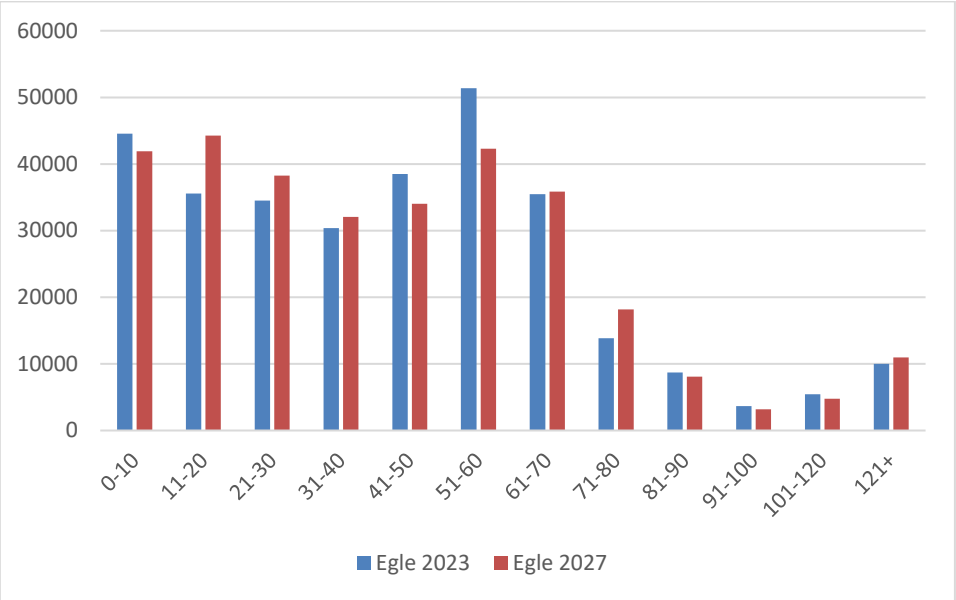

21. attēls ***Egles mežaudžu sadalījums pa vecumgrupām pirms un pēc plānoto meža apsaimniekošanas darbību veikšanas, ha***

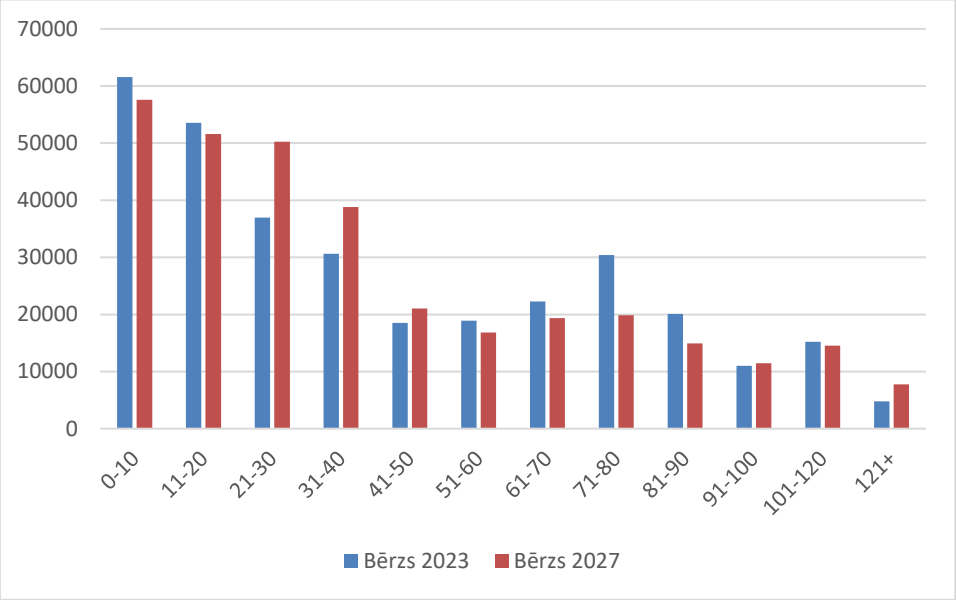

22. attēls ***Bērza mežaudžu sadalījums pa vecumgrupām pirms un pēc plānoto meža apsaimniekošanas darbību veikšanas, ha***

9.2. Pasākumi meža apsaimniekošanas ietekmes uz vidi mazināšanai

Saskaņā ar 4.1.7. nodaļā minēto, meža masīvu līmenī tiek nodrošināts noteikts 70 gadus un vecāku audžu īpatsvars. Realizējot plānotās meža apsaimniekošanas darbības, 70 gadus un vecāku audžu īpatsvars LVM mežos kopumā, reģionos un meža masīvos būtiski nemainās un būs lielāks par 30% (23. attēls).

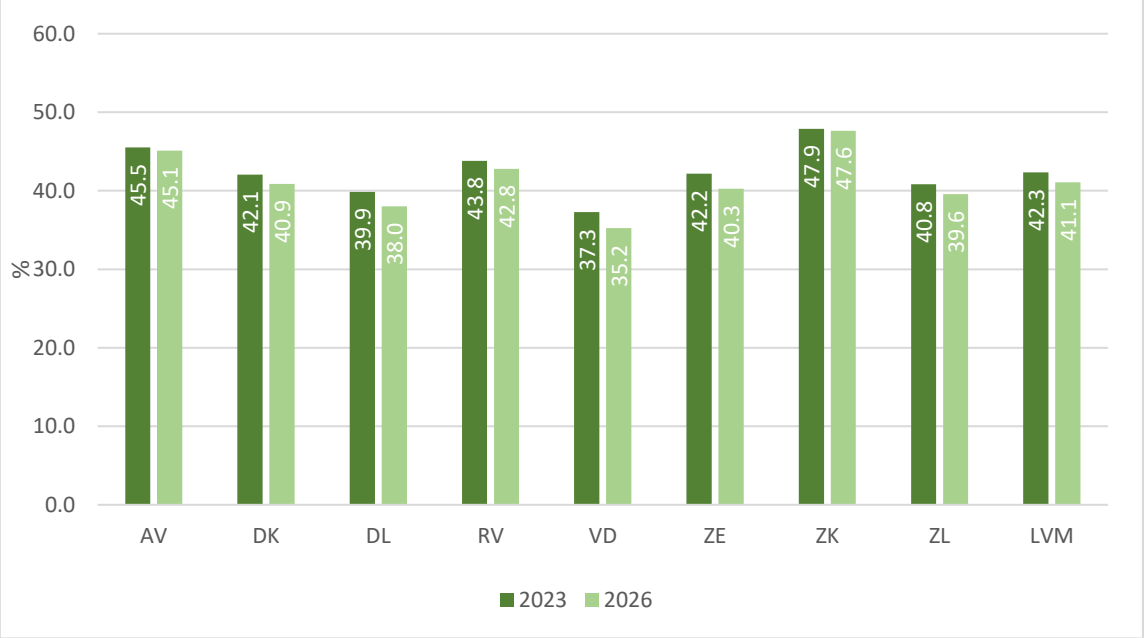

23. attēls ***70 gadus un vecāku mežaudžu īpatsvars reģionos pēc apsaimniekošanas plāna realizācijas***

Meža infrastruktūras būvniecības un atjaunošanas darbībām, apmežošanas un atmežošanas gadījumiem, t.sk. karjeru un kūdras purvu izmantošanai, rekreācijas objektu attīstīšanai u.c. darbībām, saskaņā ar LVM procedūrām, objektu līmenī sagatavo vides norādījumus darbu izpildei, lai mazinātu plānoto darbību ietekmi uz dabas un vides aizsardzības teritorijām, t.sk. tādām kā *Natura2000* teritorijām un Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes krasta kāpu aizsargjoslu, aizsargājamo sugu dzīvotnēm, nozīmīgiem biotopiem, ūdeņiem, augsni, kultūrvēsturiskajiem objektiem, teritorijas ainaviskajām, rekreācijas vērtībām.

Papildus tam, atbilstoši Latvijas Republikas spēkā esošo normatīvo aktu prasībām, piemēram, ceļu būvniecības objektiem tiek veikts sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums un Valsts Vides dienests izsniedz tehniskos noteikumus, kuru sagatavošanā ir iesaistīta arī Dabas aizsardzības pārvalde un citas kompetentās valsts institūcijas. Pamatojoties uz tehniskajiem noteikumiem, vides vērtību apsekojuma rezultātiem, vides eksperta noteiktajiem pasākumiem ietekmes uz vidi mazināšanai, katram būvobjektam tiek piemēroti tehniskie risinājumi atkarībā no konkrētajā vietā esošajiem specifiskajiem vides apstākļiem un konstatētajām dabas vērtībām, saskaņā ar LVM Vides aizsardzības prasībām meža darbos u.c. LVM vides tiesību aktiem (http://www.lvm.lv/biznesa-partneriem/iepirkumi/liguma-pielikumi/contractadd/19?start=20).

Apzinoties MMS atjaunošanas iespējamo ietekmi uz vidi, t.sk. uz pārmitro meža biotopu funkcijām un struktūrām, atbilstoši katrā konkrētajā MMS objekta atjaunošanas plānošanas gadījumā izvērtētajiem riskiem, ietekmi mazinošos pasākumus nosaka LVM vides eksperts (sertificēts dabas eksperts), saskaņā ar LVM Vides aizsardzības prasībām meža darbos (16., kā arī 17. un citas nodaļas):https://www.lvm.lv/biznesa-

partneriem/iepirkumi/liguma-pielikumi/contractadd/19?start=40 , balstoties uz aktuālo lauka apsekojumu rezultātiem.

Meža ceļu būves, MMS atjaunošanas un pārbūves projektu izstrāde notiek atbilstoši MEŽA INFRASTRUKTŪRAS OBJEKTU PROJEKTĒŠANAS TEHNISKO NOTEIKUMU vides aizsardzības prasībām : https://www.lvm.lv/images/lvm/Profesionaliem/Infrastrukt%C5%ABra/MIO_TN/mio_p_tn_2021_apstiprinati.pdf .

Teritorijās, kur saskaņā ar vides eksperta vērtējumu ietekme uz ES nozīmes biotopiem vai citām dabas vērtībām var būt būtiska, MMS atjaunošana, ceļu būvniecība, zemes dzīļu ieguve u.c. netiek plānota.

Lai mazinātu koku ciršanas ietekmi uz vidi mežaudzes līmenī, potenciālajās cirsmu platībās vērtē dabiskam mežam raksturīgās struktūras, tiek kartētas aizsargājamo sugu atradnes, ja tādas konstatē, un ietekmes uz vidi mazināšanai marķē saglabāšanai dabiskam mežam raksturīgās struktūras, ūdeņu aizsargzonas, dzīvotņu buferzonas, kultūrvēsturiskos objektus u.c. saglabājamos vides objektus, saskaņā ar LVM vides aizsardzības prasībām meža darbos.

Lai sekotu līdzi vides stāvokļa izmaiņām, ik gadu tiek realizēts vides stāvokļa monitorings, izvērtēti rezultāti, sagatavots LVM vides pārskats, kas tiek publicēts LVM mājas lapā (https://www.lvm.lv/sabiedribai/meza-apsaimniekosana/vides-parskats).

9.3. Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās klimata pārmaiņām

Viens no LVM stratēģiskajiem mērķiem ir palielināt apsaimniekojamo mežu devumu globālo klimata pārmaiņu mazināšanā. Tas sasaucas ar Latvijas apņemšanos līdz 2050. gadam sasniegt klimata neitralitāti. Šī ilgtermiņa mērķa sasniegšanai LVM nepārtraukti plāno un veic pasākumus CO2 emisiju samazināšanai ražošanas procesos un CO2 piesaistes palielināšanai mežaudzēs, vienlaicīgi nodrošinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un vides vērtību inventarizāciju. Svarīgi ir arī nodrošināt CO2 piesaistes potenciālu nākotnē, saglabājot un palielinot oglekļa krātuves ekosistēmās (mežs, purvs) un produktos (koksnes u.c.).

LVM uzdevumi klimata mērķa sasniegšanai:

SEG emisiju samazināšana

• LVM ekoloģiskās pēdas aprēķins.

• Sadarbības partneru motivēšana darba ražīguma kāpināšanā.

• Mežizstrādes negatīvās ietekmes mazināšana, saudzīga mežizstrāde, novēršot risu veidošanos un CH4 emisijas no augsnes.

• Saudzīgas mežizstrādes tehnoloģijas koksnes bojājumu samazināšanai un koksnes produktu iznākuma palielināšanai.

• Jaunāko IT tehnoloģiju ieviešana mežsaimniecisko darbu un pārvadājumu plānošanā.

CO_2 piesaistes palielināšana

• Optimālas audžu vecumstruktūras veidošana. Pieaugušo un pāraugušo mežaudžu īpatsvara palielināšanās samazina CO_2 piesaistes intensitāti šodien un, it sevišķi, potenciālu nākotnē.

• Meža ražības kāpināšana, tajā skaitā, veicot meža atjaunošanu ar selekcionētu stādmateriālu un nomainot mazvērtīgas mežaudzes.

• Audžu savlaicīga kopšana noturības stiprināšanai dabisko traucējumu un ar tiem saistīto SEG emisiju mazināšanai.

• Meža meliorācijas sistēmu atjaunošana un meža apsaimniekošanas intensificēšana mežos ar auglīgām pārmitrām augsnēm.

• Mērķtiecīga meža atjaunošana ar koku sugām, kurām ir lielāks CO_2 piesaistes potenciāls, tajā skaitā koksnes produktos.

• Jaunaudžu kopšanas cirtes, lai uzlabotu sugu sastāvu, palielinātu augšanas ātrumu un samazinātu rotācijas ilgumu.

• Trupes izplatības ierobežošanas pasākumi, tajā skaitā celmu apstrāde ar pergamentsēnes suspensiju pēc kopšanas un atjaunošanas cirtes;

• Degradētu kūdras atradņu rekultivēšana SEG emisiju mazināšanai.

• Lauksaimniecības zemju apmežošana. veicinot Latvijai raksturīgu ekosistēmu atjaunošanu.

Koksnes produktu izmantošanas veicināšana.

• Koksnes produkti ir nozīmīga oglekļa krātuve ilgtermiņā, tie ietekmē fosilo resursu mazāku izmantošanu dažādu produktu ražošanā.

• Mežizstrādes atlieku, celmu un mazu dimensiju koksnes izmantošana nodrošina fosilo resursu aizstāšanu enerģētikā.

Uzkrājuma apjoma iespējas ietekmē mežizstrādes apjoms un koksnes kvalitāte.

Pieaugot pieaugušu un pāraugušu audžu platībām bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai, veco audžu spējas piesaistīt CO_2 samazinās.

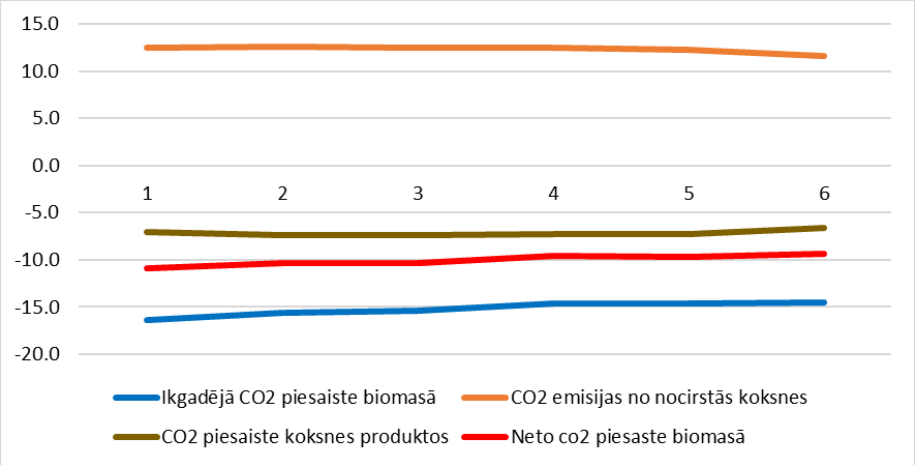

24. attēls ***Ikgadējās CO2 bilances prognoze biomasā un koksnes produktos 30 gados (6 piecgadēs), milj.t***

Lai kompensētu CO_2 piesaistes samazinājumu mežaudžu novecošanas rezultātā un nodrošinātu kopējās CO_2 piesaistes apjoma saglabāšanu pašreizējā līmenī un pieaugumu ilgtermiņā, nepieciešams tuvākajos gados mērķtiecīgi novākt mazražīgās mežaudzes mežos, kuru apsaimniekošanas mērķis ir koksnes ražošana, un atjaunot tās ar selekcionētu stādmateriālu.

Pārskats par meža apsaimniekošanas apjomiem LVM 2018. – 2022. gadā

Katra LVM reģiona rādītāji reģiona 4. pielikumā.

Darbība	Mērvienība	2018	2019	2020	2021	2022
Invazīvo sugu ierobežošana	ha	302	311	336	364	345
Mežaudžu krājas ikgadējais pieaugums *(avots: LVMI "Silava")*	Milj. m^3	10.04	10.03	9.95	9.86	9.74
Kopējais koksnes ieguves apjoms	Tūkst.ha	37.8	37.1	48.8	74.3	72.6
	Milj. m^3	5.63	6.21	7.18	7.71	6.17
Koksnes ieguves apjoms atjaunošanas cirtē	Tūkst.ha	14.3	15.7	17.7	18.9	16.5
	Milj. m^3	4.26	4.76	5.41	5.76	4.79
Koksnes ieguves apjoms starpcirtē	Tūkst.ha	23.4	21.2	31.1	55.4	56.2
	Milj. m^3	1.37	1.44	1.77	1.95	1.38
Augsnes gatavošana	Tūkst.ha	8.5	8.1	10.0	10.5	11.9
Meža dabiskās atjaunošanas veicināšana izcirtumos	Tūkst.ha	0.4	0.3	0.1	0.1	0.1
Meža stādīšana	Tūkst.ha	8	8.9	9.3	10.4	13.2
Meža sēšana	ha	9	22	7	25	336
Atjaunoto meža platību agrotehniskā kopšana	Tūkst.ha	25.3	25.2	26.8	30.7	30.3
Atjaunoto meža platību papildināšana	Tūkst. ha	1.7	1.8	2.4	1.9	1.6
Jaunaudžu kopšana	Tūkst. ha	27.2	29.1	31.2	31.4	28.6
Augošu koku atzarošana	ha	77	164	70	61	3
Īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un ES nozīmes biotopu uzturēšana un atjaunošana	ha	521	572	485	514	464
Meža lauču uzturēšana						327
ES nozīmes biotopu kartēšana	ha	5585	5585	5096	8560	3229
Feromonu slazdu izlikšana	gab.	510	165	702	1538	930

Mineralizēto joslu ierīkošana	km	2	6	0	6	0
Mineralizēto joslu kopšana	km	3393	3338	3333	3184	2975
MC ikdienas uzturēšana	Tūkst. EUR	8371	7875	7998	7375	9144
Stigu tīrīšana	km	140	67	77	86	51
MMS uzturēšana	Tūkst. EUR	707.8	991.1	1234.4	999.1	1335

Augstvērtīgie meži

Augstvērtīgo mežu definīcija (FSC Starptautiskais standarts)	Augstvērtīgo mežu definīcija (Nacionālā FSC meža apsaimniekošanas standarta Latvijai projekts) FSC-STD-LVA V1-0 D2-5 EN 20.09.2013.	Augstvērtīgo mežu platība
HCV1 pasaules, reģionāli vai nacionāli nozīmīgas vērtības: - bioloģisko vērtību koncentrācijas vietas (piem., endēmisms, apdraudētas sugas, dzīvotnes);	**HCV1** Bioloģiski vērtīgu mežaudžu koncentrācijas vietas – 100 ha un lielākas vienlaidus teritorijas (arī lielu masīvu iekšienē), tostarp arī DVKT, kur vismaz 50%** no platības veido: - retu un aizsargājamu sugu dzīvotnes; - aizsargājami biotopi; - dabiskie meža biotopi; -mežaudzes, kurās lielu dimensiju (D>40cm) mirusī koksne dažādās sadalīšanās pakāpēs ir vairāk kā 40 m^3/ha; - mežaudzes, kuras 20 un vairāk gadus dabiski attīstījušās pēc liela mēroga dabiskā traucējuma, ar neizvāktiem bojā gājušiem un uguns izrētotiem kokiem.	231.8 tūkt. ha
HCV2 mežu masīvi, kas ietilpst vai kuros atrodas apsaimniekojamās platības, un kur sastopama lielākā daļa vai pat visa šiem apstākļiem raksturīgo sugu dzīvotspējīgas populācijas	**HCV2** Par 1000ha lielākas meža teritorijas, kur 2 vai vairāk dabisko ūdensteču kopējais garums ir lielāks par 1km uz 100ha meža zemes	1.6 tūkst. ha
HCV 3 mežu platības, kuras ietilpst vai tajos sastopamas retas vai apdraudētas ekosistēmas.	**HCV3** Primārie meži upju meandros.	614 ha
HCV4 mežu platības, kuras nodrošina dabas pamatfunkcijas kritiskās situācijās (piem., ūdeņu aizsardzību, erozijas kontroli).	**HCV4** Meža teritorijas, kas nozīmīgas vides pamatfunkciju nodrošināšanai (meži Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā; upju un ezeru aizsargjoslās; aizsargjoslās ap purviem).	56.4 tūkst ha
HCV5, HCV6 meža teritorijas, kuras ir būtiskas vietējo iedzīvotāju vajadzību apmierināšanai (piem., uzturēšanās, veselībai) un/vai nozīmīgas vietējās sabiedrības tradicionālās kultūras saglabāšanai (kultūras, ekoloģiskas, ekonomiskas vai reliģiskas nozīmes objekti tiek apzināti konsultējoties ar vietējo sabiedrību).	**HCV5, HCV6** Meža teritorijas, kuras konsultāciju rezultātā ar vietējo pašvaldību ir atzītas par vietējai sabiedrībai nozīmīgām un tās iekļautas plānošanas dokumentos, t.sk. individuāli plānojamas teritorijas.	33.5 tūkst. ha

Ģenētisko resursu mežaudzes LVM

Nosaukums	Platība, ha
GRM Apriķi ozols	217
GRM Baldone priede	30.5
GRM Bēne-Svirlauka priede	660.2
GRM Birži apse	49
GRM Blīdene bērzs	75
GRM Dagda bērzs	81
GRM Dunika skābardis	11
GRM Dzērbene egle	25.4
GRM Inčukalna priede	118.8
GRM Skrīveri osis	263.3
GRM Skrīveri ozols	17.4
GRM Kaive egle	149.5
GRM Klāni ozols	14.4
GRM Koknese egle	81.7
GRM Liepna bērzs	250
GRM Liepna egle	68.9
GRM Liepna liepa	32.4
GRM Madona egle	58.4
GRM Malta egle	28.1
GRM Misa priede	93.3
GRM Ogre priede	480.4
GRM Priedaine priede	454
GRM Priekule bērzs	147
GRM Rēzekne egle	150.4
GRM Smiltene priede	73
GRM Suntaži bērzs	36.4
GRM Svirlauka osis	269.2
GRM Vijciems priede	288
GRM Viļaka apse	29.2
GRM Viļaka melnalksnis	98.3
GRM Zalve priede	25.6

LVM ģenētisko resursu mežaudzēm (ĢRM) atbilstoši normatīvajiem aktiem ir izstrādāti apsaimniekošanas plāni, kuri pieejami reģionu klientu centros. Katra reģiona ĢRM atbilstošā reģiona 6. pielikumā.

Tūrisma vietas Latvijas valsts mežos

Tūrisma vietas Latvijas valsts mežos	Skaits
mammadaba galamērķi**	12
Dabas takas*	96
- t.sk. velotakas	10
Skatu torņi (virs 20 m)	10
Skatu platformas	10
Dabas apskates objekti	77
Kultūrvēsturiski apskates objekti	80
Piknika vietas	610
Piemērotas cilvēkiem ar kustību traucējumiem	18

* Vienā tūrisma vietā var būt gan takas, gan apskates objekti, gan atpūtas, jeb piknika vietas

** mammadaba galamērķi - Latvijas valsts mežu dabas parks Tērvetē, LVM atpūtas un tūrisma centrs "Spāre", LVM atpūtas un tūrisma centrs "Ezernieki", Latvijas valsts mežu Vijciema čiekurkalte, LVM dabas parka glempings, LVM Pokaiņu mežs, LVM Lielauces ezers, LVM Kaņiera ezers, Latvijas valsts mežu Kalsnavas arborētums, LVM Gulbju ezers, LVM Jaunmoku pils, Skrīveru dendroloģiskais parks.

Reģionu tūrisma vietu saraksts katra reģiona 7. pielikumā.

Informāciju par tūrisma vietām Latvijas valsts mežos var atrast :

mammadaba

Kartes - LVM GEO

LVM meža apsaimniekošanas plāns

LVM GEO MOBILE

Veids	Ar vides un darba aizsardzību saistītie atbilstošie Latvijas Republikas likumi, Ministru kabineta noteikumi
1. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (turpmāk tekstā - ĪADT)	02.03.1993. likums “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, 11.12.1997. likums “Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu”, 30.04.2009. likums “Gaujas nacionālā parka likums”, 15.06.1999. MK noteikumi Nr.212 "Par dabas liegumiem", 23.02.1999. MK noteikumi Nr.69 "Par aizsargājamo ainavu apvidiem", 09.03.1999. MK noteikumi Nr.83 "Par dabas parkiem", 16.03.2010. MK noteikumi Nr.264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” 20.03.2001. MK noteikumi Nr 131 “ Noteikumi par aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem” Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (MK noteikumi) – iespējams aplūkot likumi.lv 14.07.2022. MK noteikumi Nr.461 “ Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem”
2. Aizsargjoslas (vides un dabas resursu aizsardzībai	05.02.1997. Aizsargjoslu likums, 18.12.2012. MK noteikumi Nr.935 “Noteikumi par koku ciršanu mežā”, 18.12.2012. MK noteikumi Nr.936 “Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā”.
4. Īpaši aizsargājami meža iecirkņi	18.12.2012. MK noteikumi Nr.936 “Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā”.
5. Ģenētisko resursu mežaudzes	02.04.2013. MK noteikumi Nr.177 "Ģenētisko resursu mežaudžu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtība".
6. Kultūras pieminekļi	12.02.1992. likums “Par kultūras pieminekļu aizsardzību”, 15.07.2003. MK noteikumi Nr.392 “Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika”. 01.01.2022. MK noteikumi Nr.720. “Kultūras pieminekļu uzskaites, aizsardzības, izmantošanas un restaurācijas noteikumi”
7.Sugu un biotopu aizsardzība	16.03.2000. Sugu un biotopu aizsardzības likums, 14.11.2000. MK noteikumi Nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, 20.06.2017. MK noteikumi Nr. 350 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”, 21.02.2006. MK noteikumi Nr. 153 “Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu. 18.12.2012. MK noteikumi Nr.940 ”Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” 18.06.2013. MK noteikumi Nr. 325 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanu mežā“
8. Darba aizsardzība	20.06.2001. Darba aizsardzības likums, 02.05.2012. MK noteikumi Nr. 310 “Darba aizsardzības prasības mežsaimniecībā”, 24.10.2002. Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likums, 20.06.2001. Darba likums